

การนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROPOSED
MUSIC ACTIVITIES TO ENHANCE MUSIC ATTITUDE FOR DISADVANTAGED CHILDREN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Music Education
Department of Art Music and Dance Education
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2017
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส
โดย	นายคณิต พรหมนิล
สาขาวิชา	ดนตรีศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนิญา อุทัยสุข)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.อโณทัย นิติน)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คณิต พรหมนิล : การนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส (PROPOSED MUSIC ACTIVITIES TO ENHANCE MUSIC ATTITUDE FOR DISADVANTAGED CHILDREN) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ, 156 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส 2) นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ออกแบบกิจกรรมโดยวิเคราะห์เอกสารและศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริบทเด็กด้อยโอกาสที่เกี่ยวข้องกับดนตรี นำกิจกรรมไปทดลองใช้กับโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก จังหวัดนครปฐม จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีพื้นฐานด้านดนตรีมาก่อน ศึกษาผลการใช้กิจกรรมด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้สอนประจำชั้นเรียนและการสังเกตเจตคติในการเรียนการสอนดนตรีและพัฒนาการทางดนตรี โดยศึกษาจากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรม ความสนใจ ทักษะคิดต่อการเรียนการสอนดนตรี การวิจัยครั้งนี้ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า ประกอบด้วยข้อมูลจาก 1) การสัมภาษณ์ผู้เรียน 2) การสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียนของมูลนิธิ 3) การสังเกตการเรียนการสอน โดยผู้สอนดนตรีเป็นผู้บันทึกหลังกิจกรรมการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ห้องเรียนไม่มีผู้สอนวิชาดนตรีและไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีที่ต่อเนื่อง ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ซ้ากว่าปกติ การจัดการเรียนการสอนเป็นลักษณะการเรียนร่วม นอกจากนี้ยังพบว่าในห้องเรียนมีเครื่องดนตรี เช่น อูคูเลเล่ ระนาดขนาดเล็ก กลองยาวเล็ก แทมบูริน เป็นต้น 2) แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรี ๆ แบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงต้นมุ่งเน้นกิจกรรมการเคลื่อนไหวและการฟังเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เบื้องต้น ช่วงกลางมุ่งเน้นกิจกรรมการร้องเพื่อให้สามารถร้องและเคลื่อนไหวประกอบเพลงได้ ช่วงสุดท้ายมุ่งเน้นกิจกรรมการเล่นระนาดขนาดเล็กเพื่อให้เกิดประสบการณ์ด้านทักษะดนตรี 3) ผลการจัดกิจกรรมดนตรี ๆ ด้านทักษะทางดนตรี สามารถปฏิบัติดนตรีได้ดีขึ้น สำหรับด้านเนื้อหาดนตรี สามารถอธิบายเนื้อหาดนตรีได้ดี ด้านเจตคติทางดนตรี ผู้เรียนมีความสนใจต่อกิจกรรมเป็นอย่างดีและผู้เรียนแสดงความเอื้อเพื่อแบ่งปันระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ดนตรีศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2560

5783308027 : MAJOR MUSIC EDUCATION

KEYWORDS: MUSIC ACTIVITIES / MUSIC ATTITUDES / DISADVANTAGED CHILDREN

KANIT PROMNIL: PROPOSED MUSIC ACTIVITIES TO ENHANCE MUSIC ATTITUDE FOR DISADVANTAGED CHILDREN. ADVISOR: CHITAPONG TREEMAS, Ph.D., 156 pp.

This research aims to study the context of planning and implementing musical activities to enhance and cultivate music attitude in disadvantaged children. This research will aim to provide a model framework to follow. The researcher utilised research and development methods to collect and analyze information through reviewing related documents, conducting in-depth interviews and field observations. In addition, the purposive sample included ten children with non-musical backgrounds from Moo Baan Dek Sanrak Kindergarten School. The results of the study have been verified through data triangulation including interview data from students, instructors and classroom teachers as well as observational data from music teachers.

The results of the study were: 1) The classroom was conducted by a non-music teacher, the school offered no musical curriculum, classes were mixed with various levels of students, furthermore the school offered no continuing music lessons to the students. Results showed that students showed slower development and emotional engagement compared to students of a similar age. However, the researcher saw some musical instruments such as ukuleles, small marimbas, tambourines, and some Thai drums in the classroom. 2) Guideline to organize music activities was divided into 3 stages, first stage the researcher focused on movement and listening to give musical experience. Middle stage, focused on the abilities of singing together with movement. The last stage, focused on playing skill experience. 3) From the results of music skills, the students can perform well. In music content aspect, the students could explain some music contents. In music attitude, the students revealed good attitude toward activities and sharing between students to students.

Department: Art Music and Dance
Education

Student's Signature
Advisor's Signature

Field of Study: Music Education

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ชิตพงษ์ ตริมาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูงที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และความช่วยเหลือด้วยความกรุณาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอดเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดนีนญา อุทัยสุข ประธานกรรมการสอบโครงร่างและวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้และคำปรึกษาที่ดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. อโณทัย นิตินพ กรรมการสอบโครงร่างและวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ อาจารย์ ดร. ศุภพร สุวรรณภักดี อาจารย์ ดร. ศิริพร จินะณรงค์ อาจารย์กัญญา เพิ่มพูน ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้ พร้อมให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ คณะครู และนักเรียนห้องทานตะวัน โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ที่ได้โอกาสผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำตลอดมาจนประสบผลความสำเร็จ

ขอขอบพระคุณพี่สายพิณผู้ใหญ่ใจดีประจำสาขาดนตรีศึกษาตลอดมา

ขอขอบคุณนิสิตสาขาดนตรีศึกษา ทั้งรุ่นพี่ รุ่นเพื่อน รุ่นน้อง ทุก ๆ คนที่ได้ให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัว ที่เป็นบุคคลสำคัญในการช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
คำถามการวิจัย	3
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ตอนที่ 1 กิจกรรมดนตรี.....	6
ตอนที่ 2 เจตคติทางดนตรี.....	35
ตอนที่ 3 โรงเรียนหมู่บ้านเด็กसानรัก มูลนิธิเด็ก	41
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	60
บทที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย.....	62
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
ตอนที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส	71

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส	80
ส่วนที่ 1 การบรรยายสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส.....	81
ส่วนที่ 2 ผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสในแต่ละด้าน	90
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	106
รายการอ้างอิง.....	117
ภาคผนวก.....	121
ภาคผนวก ก คณาจารย์.....	122
ภาคผนวก ข กิจกรรมดนตรีที่ใช้ในการวิจัย	124
ภาคผนวก ค เครื่องมือในการสัมภาษณ์.....	143
ภาคผนวก ง วีดิทัศน์เชิงสาระคดี.....	148
ภาคผนวก จ ภาพการจัดกิจกรรมดนตรี.....	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	156

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สาระที่กำหนดใช้ในชั้นเรียนในแต่ละสัปดาห์	35
ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสามารถทางการรับรู้แยกแยะระดับเสียงและทักษะดนตรี ของเด็กด้อยโอกาส	47
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กตามวัยและพัฒนาการเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนอนุบาล หมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก	53
ตารางที่ 4 รายละเอียดการจัดกิจกรรมดนตรีในแต่ละคาบเรียน	65
ตารางที่ 5 แผนการดำเนินการทดลองและเครื่องมือที่ใช้	69
ตารางที่ 6 แนวทางในการออกแบบกิจกรรม	80
ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง.....	81
ตารางที่ 8 แสดงคำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมดนตรี	95
ตารางที่ 9 เหตุผลเพิ่มเติมของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมดนตรี	95
ตารางที่ 10 คำตอบจากการสัมภาษณ์เรื่องความยากง่ายของกิจกรรมดนตรี	98
ตารางที่ 11 คำตอบจากการสัมภาษณ์เรื่องความชอบในทักษะดนตรี	100

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรม	12
ภาพที่ 2 แนวทางการศึกษาการจัดกิจกรรมดนตรี	12
ภาพที่ 3 สารคดี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555).....	14
ภาพที่ 4 ดาลโครซ (1865-1950).....	18
ภาพที่ 5 คาร์ล ออร์ฟ (1895 - 1982).....	20
ภาพที่ 6 โซลตาน โคคาย (ค.ศ. 1882 - 1967)	24
ภาพที่ 7 ซินอิชิ ซูซูกิ (1898 –1998).....	26
ภาพที่ 8 องค์ประกอบของเจตคติ (<i>Fishbein & Ajzen, 1975</i>).....	38
ภาพที่ 9 โน้ตโด โน้ตมี โน้ตซอล ที่ใช้ในการทดสอบความสามารถทางดนตรี	46
ภาพที่ 10 ชุดจังหวะที่ใช้ในการทดสอบความสามารถทางดนตรี	46
ภาพที่ 11 เพลงรถไฟไปเชียงใหม่	46
ภาพที่ 12 กรอบแนวคิดการวิจัย	61
ภาพที่ 13 กรอบดำเนินงานวิจัย	63
ภาพที่ 14 ระนาบขนาดเล็กที่พบในมูลนิธิเด็ก.....	77
ภาพที่ 15 ภาพสัญลักษณ์ในการอ่านค่าตัวโน้ต.....	77
ภาพที่ 16 ผู้เรียนในชั้นเรียน.....	82
ภาพที่ 17 การจัดกิจกรรมดนตรีในช่วงแรก.....	83
ภาพที่ 18 การจัดกิจกรรมดนตรีในช่วงกลาง	85
ภาพที่ 19 การจัดกิจกรรมดนตรีในช่วงสุดท้าย	88
ภาพที่ 20 แสดงแผนภาพผลการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ	90

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

เศรษฐกิจในทศวรรษที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทยอย่างชัดเจนอันเห็นได้จากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่เมืองอันเป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบอุตสาหกรรม ทำให้ชุมชนและประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจนี้ไม่ได้เกิดควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาทางสังคมและคุณภาพชีวิต ทำให้ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้นอย่างเป็นลำดับ (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557b) เมื่ออัตราส่วนของรายได้ที่มีไม่มีความสมดุลทำให้เกิดการบกร่องและคุณภาพชีวิตลดลงครอบครัวต้องหากเงินมากขึ้นเวลาต่อคนในครอบครัวจึงลดลงตามภาระงาน และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมที่เพิ่มมากขึ้นจึงต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากปัญหา คือ เด็ก

ในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2554 ถึงปี พ.ศ. 2556 ในปัจจุบันมีเด็กมากกว่าสิบห้าล้านคน โดยเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบันมีจำนวนกว่าห้าล้านคน หรือ ร้อยละ 33 จากประชากรเด็กทั้งหมด เป็นผลกระทบมาจากปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจทั้งปัญหาคูณภาพชีวิต ขนาดครอบครัวที่เล็กลง อัตราการหย่าร้างที่เพิ่มสูงขึ้น และจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญและแก้ไขอย่างเร่งด่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ในแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจควบคู่ไปพร้อมกัน โดยการพัฒนารากของสังคม ได้แก่ การศึกษา การแก้ไขปัญหาครอบครัว ส่งเสริมให้พัฒนาและเป็นสังคมที่มีรากฐานแข็งแรงและมั่นคงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 กำหนดว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และวรรคสอง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความ

บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคล ดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลปกติหรือผู้มีปัญหาในด้านต่าง ๆ จำเป็นที่จะได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพของตน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รู้หน้าที่ เป็นคนดีและคนเก่งของสังคม เด็กเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่ง ของประเทศชาติ เป็นอนาคตของชาติเป็นผู้ที่จะทำนุบำรุงดูแลประเทศชาติต่อไปในอนาคต (อาชัญญา รัตนอุบล, 2541) การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมปัจจุบัน การส่งเสริมการศึกษาให้เข้าถึงในกลุ่ม เด็กด้อยโอกาสเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและลดปัญหาสังคมปัจจุบัน

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ประธานมูลนิธิเด็ก ผู้ดำเนินกิจกรรมเพื่อเด็กด้อย โอกาสและผู้ร่วมก่อตั้งมูลนิธิ (มูลนิธิเด็ก, 2558a) กล่าวว่า

"อนาคตของชาติที่วาดฝันว่า เมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่จะนำ ความเจริญรุ่งเรืองและ สงบสุขมาสู่โลก แต่ในความเป็นจริง ทุกวันนี้สภาพที่เด็กขาดความรัก การดูแลเอาใจใส่และความ เข้าใจ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ บั่นทอนโอกาสของพวกเขา ให้เป็นจริงได้น้อยลง"

ดนตรีเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งช่วยพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม (ณรุทธ์ สุทธ จิตต์, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับ Plato (1968) ว่า การศึกษาดนตรีทำให้บุคคลนั้นได้พัฒนาเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ สร้างความเจริญให้แก่จิตใจของมนุษย์ นอกจากนี้กิจกรรมดนตรียังเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริม ความรู้ในด้านศิลปะและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ช่วยพัฒนาจิตใจทั้งผู้ร่วมกิจกรรมและผู้จัด กิจกรรม ซึ่งในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็กที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสยังขาดกิจกรรม ส่งเสริมในด้านเหล่านี้ จึงควรมีการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการ นำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการเรียนการสอนดนตรีในปัจจุบันมีหลักการสอนมากมายที่ ได้รับความนิยมนและเป็นรู้จักอย่างแพร่หลายได้แก่ ดาลโครซ (Dalcroze), โคดาย (Kodály), ออร์ฟ (Orff), ซุซูกิ (Suzuki), และยามาฮา เป็นต้น ซึ่งหลักการสอนเหล่านี้มีกระบวนการสอน วิธีคิด ลำดับ การสอนอย่างเป็นระบบโดยมีความแตกต่างกันตามแนวคิดการสอนหรือหลักการสอน (ณรุทธ์ สุทธ จิตต์, 2555) แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541) คือเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดนตรี (วิทยา ไล้ทอง, 2545) การเลือกใช้หลักการสอนดนตรีนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมว่า

ต้องการสอนสาระใดและควรคำนึงถึงประสบการณ์ทางดนตรีที่ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันที่จะส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนดนตรี

เจตคติเป็นพฤติกรรมสนองต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด หากบุคคลนั้นมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อสิ่งใดจะมีพฤติกรรมที่กล้าเผชิญกับสิ่งนั้นและหากมีทัศนคติที่เป็นลบจะมีทัศนคติที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น (Allport, 1935; Fishbein & Ajzen, 1975; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) ในการเรียนดนตรีนั้นหากผู้เรียนสามารถสอบผ่านเนื้อและทักษะ แต่ไม่มีความรักต่อการเรียนดนตรีถือว่าไม่ประสบความสำเร็จและผู้เรียนจะไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน (Abeles, Hoffer, & Klotman, 1995) เจตคติจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนการสอน ดนตรีอย่างยิ่ง ดังนั้นการศึกษาการสอนเจตคติของผู้เรียนต่อการเรียนดนตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยได้ ศึกษาและเน้นการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเจตคติเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างเสริมเจตคติจึงเป็นสิ่งสำคัญ ลำดับต้น ๆ เป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจและใส่ใจในการจัดกิจกรรม เพราะเจตคติที่ดีจะทำให้ผู้เรียน เกิดความต้องการ ความสนใจ ความรัก และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีซึ่งจะส่งผลแก่ผู้เรียนใน อนาคต

กล่าวได้ว่า ดนตรีเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้สมบูรณ์ และพัฒนาให้เกิดการเห็นค่าใน ตนเองเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันที่จะลดปัญหาต่าง ๆ เมื่อตนเห็นคุณค่าของ ตนเอง รู้จักในหน้าที่ของตนเอง เห็นตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ย่อมส่งผลให้บ้านเมืองเกิดความสงบ สุขและส่งผลต่อสังคมอันเป็นองค์รวมเห็นคุณค่าของสังคม ในกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีจึงให้ ผู้เรียนได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมกิจกรรมโดยเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเองและมีกิจกรรมในลักษณะกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นสังคม รับผิดชอบหน้าที่ในแต่ละส่วนของตนเอง ให้บทเพลง ดำเนินไปอย่างสมบูรณ์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อการสร้างโอกาสทาง การศึกษาด้านดนตรีให้แก่เด็กด้อยโอกาสซึ่งมีความสำคัญในปัจจุบันโดยการใช้วิธีการสอนดนตรีที่มี ความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมความต้องการและสภาวะอารมณ์ของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมเจตคติทาง ดนตรีที่มีต่อการเรียนรู้ของเด็กด้อยโอกาสให้เกิดความรักความพึงพอใจ และเห็นคุณค่าต่อการเรียน ดนตรีซึ่งช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

คำถามการวิจัย

- 1) แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรีในเด็กด้อยโอกาสเป็นอย่างไร

2) ผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรีในเด็กด้อยโอกาสเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรีในเด็กด้อยโอกาส
- 2) เพื่อนำเสนอผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรีในเด็กด้อยโอกาส

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิเด็กเพื่อทดลองกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่โดยใช้เด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิเด็กที่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรีจำนวน 10 คนโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลและศึกษาเชิงคุณภาพในด้านพัฒนาการทางดนตรีและเจตคติต่อดนตรี

ระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบวิจัยและพัฒนา (Research & Development) มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 40 นาที

นิยามศัพท์

กิจกรรมดนตรี หมายถึง กิจกรรมดนตรีที่ถูกปรับปรุงให้มีบริบทและความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างทางด้านพัฒนาการจากเด็กทั่วไป โดยใช้แนวคิดการสอนที่ประกอบไปด้วยหลักการและวิธีการสอนดนตรีของดัลโครซ, ออร์ฟ, โคดาย ชูซูกิและยามาฮ่าในการจัดการเรียนการสอน

เด็กด้อยโอกาส หมายถึงเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาอยู่ในช่วงปฐมวัย เป็นผู้มีปัญหาทางด้านขาดแคลนทรัพย์ ครอบครัวมีปัญหา รวมทั้งการหย่าร้างของบิดามารดาซึ่งมีปัญหาทางพัฒนาการด้านอารมณ์ สติปัญญา ร่างกาย อย่างไม่อย่างหนึ่ง โดยอยู่ในความดูแลและควบคุมในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส
- 2) ได้ผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบพัฒนาการนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รายละเอียดที่สอดคล้องกันจากหลักการ ทฤษฎีจาก ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กิจกรรมดนตรี

- 1.1 แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง
- 1.2 วิธีการสอนในดนตรีศึกษา
 - 1.2.1 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดดัลโครซ
 - 1.2.2 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดออร์ฟ
 - 1.2.3 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดโคดาเย
 - 1.2.4 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดซูซูกิ
 - 1.2.5 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดยามาฮ่า
 - 1.2.6 แนวทางการสอนดนตรีสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
 - 1.2.7 แนวทางการบูรณาการในการจัดกิจกรรมดนตรี

ตอนที่ 2 เจตคติทางดนตรี

- 2.1 ความหมายของเจตคติและองค์ประกอบของเจตคติ
- 2.2 การสอนเพื่อสร้างเสริมเจตคติ
- 2.3 การวัดและประเมินผลทางเจตคติ

ตอนที่ 3 เด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก

- 3.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของเด็กด้อยโอกาส
- 3.2 สภาพบริบทของผู้เรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก
- 3.3 พัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 กิจกรรมดนตรี

แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “จัด” หมายถึง การวางระเบียบ, เรียงตามลำดับ, ควบคุม, ดำเนินงาน, เตรียมการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คำว่า “กิจกรรม” หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้น การจัดกิจกรรม จึงหมายถึง การเตรียมการและดำเนินงาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กอปรกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดประสบการณ์ตามสภาพจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดประโยชน์ เกิดความรู้ความเข้าใจในสาระดนตรีอย่างสูงสุด และเป็นแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมดนตรีในการเรียนการสอนตามสภาพจริง

การเรียนการสอนตามสภาพจริงหรือการเรียนรู้แท้ (Authentic instruction) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องคิด กระบวนการที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์วิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินผล ตัดสินใจได้ด้วยตนเองมีกระบวนการที่ใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการคิดอย่างเป็นระบบผู้เรียนจะอธิบายนำเสนอได้อย่างมีหลักวิชาการด้วยการเรียบเรียงด้วยตนเองอธิบายได้อย่างครอบคลุมและชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถแบ่งข้อได้ดังนี้

1) ครูต้องคุ้นเคยกับการยอมรับและการใช้ความรู้เดิมของผู้เรียนซึ่งการดูซึมข้อมูลใหม่ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับข้อมูลนั้นช่วยให้อธิบายหรือขยายประสบการณ์เดิมของตนเองอย่างมีความหมายได้มากเพียงใด

2) ครูต้องตระหนักว่าผู้เรียนเป็นนักคิดที่ซับซ้อนที่พยายามสร้างความหมายของโลกครูจะต้องเน้นในการสร้างโอกาสสำหรับการคิดระดับสูง และความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งมากกว่าการเรียนรู้แบบธรรมดาและการได้ความรู้กว้างๆอย่างเพียงผิวเผิน

3) ครูต้องให้โอกาสที่หลากหลายสำหรับผู้เรียนในการใช้การสนทนาการเรียนและรูปแบบอื่นๆของกระบวนการข้อมูลข่าวสาร

4) ครูต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกผู้แนะนำหรือผู้นิเทศที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานในการเรียนรู้มากกว่าการทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารหรือข้อเท็จจริง

5) ผู้เรียนจะต้องใช้ความพยายามในการสร้างความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ครูและผู้เรียนจะต้องร่วมมือ เชื่อใจ และตั้งความหวังสำหรับความสำเร็จของตนเองในระดับสูง

นอกจากนี้ยังมีหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักการขั้นตอนในดำเนินการจัดกิจกรรมและการกำหนดขอบเขตสาระในการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้แบ่งกิจกรรมเป็น 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึก เป็นองค์รวมทุกด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้กิจกรรมยังควรส่งเสริมด้านทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะต่าง ๆ อันได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและยังส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีขั้นตอนในการปฏิบัติ คือ 1) การศึกษาวิเคราะห์ หมายถึง การศึกษาหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น เนื้อหาสาระ ผู้เรียน ทฤษฎีทางการศึกษา เป็นต้น โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อนำไปจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับผู้เรียน 2) วางแผน คือ การจัดลำดับกิจกรรมและประสบการณ์ในแต่ละครั้งเพื่อให้ได้ความเชื่อมโยงและต่อเนื่องของแต่ละกิจกรรมและเนื้อหาสาระ 3) ปฏิบัติตามแผน คือ การดำเนินงานใช้งานกิจกรรมที่ได้วางตามแผนไว้ 4) ประเมิน คือ การ

วัดเพื่อทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อให้สามารถตัดสินผู้เรียนว่าผ่านกิจกรรมนั้นหรือไม่ 5. ปรับปรุงการทำงาน คือ การแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการชั้นปฏิบัติ ตามแผน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2546) กล่าวถึง แผนการจัดการเรียนรู้หรือแผนการจัดกิจกรรมว่าเป็นคำใหม่ที่น่ามาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เหตุที่ใช้คำ “แผนการจัดการเรียนรู้” แทนคำ “แผนการสอน” เพราะต้องการให้ผู้สอนมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่บ่งไว้ในมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด” นอกจากนี้ยังได้กำหนดองค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนไว้ 2 ด้านดังนี้

1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกัน เป็นการสอนซึ่งประกอบด้วย 1) ครู 2) นักเรียน 3) หลักสูตร
2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนซึ่งจะทำให้การสอนสมบูรณ์ได้แก่ 1) การตั้งจุดประสงค์ 2) การกำหนดเนื้อหา 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การใช้สื่อการสอน 5) การวัดผลประเมินผล

เขียน วันทนิยตระกูล (2551) กล่าวว่า การวางแผนการสอน เป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธีใดเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและมีเป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ในการวางแผนการสอนหรือจัดกิจกรรมผู้สอนจัดเตรียมดังนี้ 1) การกำหนดจุดประสงค์ 2) การคัดเลือกเนื้อหา 3) การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การเลือกสื่อการเรียนการสอน 5) การวัดผลประเมินผล

สมนึก ภัททิยธนี (2546) กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนหรือแผนการจัดกิจกรรมที่ดีประกอบด้วย

1) เนื้อหา ต้องเขียนเป็นรายคาบหรือรายชั่วโมงตารางสอน โดยเขียนให้สอดคล้องกับ ชื่อเรื่อง ให้อยู่ในโครงการสอน และเขียนเฉพาะเนื้อหาสาระสำคัญพอสังเขป ไม่ควรบันทึกแผนการสอนอย่างละเอียดมาก ๆ เพราะจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย 2

2) ความคิดรวบยอด (Concept) หรือหลักการสำคัญ ต้องเขียนให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน ส่วนนี้ถือว่าเป็นหัวใจของเรื่อง ครูต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนจนสามารถเขียนความคิดรวบยอดได้อย่างมีคุณภาพ

3) จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ต้องเขียนให้สอดคล้องกลมกลืนกับความคิดรวบยอด มิใช่เขียนตามอำเภอใจและไม่เขียนสอดคล้องเฉพาะเนื้อหาที่จะสอนเท่านั้นเพราะจะได้เฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ความจำสมองหรือการพัฒนาของนักเรียนจะไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

4) กิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดเทคนิคการสอนต่างๆ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

5) สื่อ ที่ใช้ควรเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหา สื่อดังกล่าวต้องช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในหลักการได้ง่าย

6) การวัดผล โดยคำนึงถึงเนื้อหาความคิดรวบยอด จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและช่วงที่ทำการวัด (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน) เพื่อตรวจสอบว่าการสอนของครูบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

Tyler (1949) กล่าวถึงการกำหนดจุดประสงค์เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรพิจารณาในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนในลำดับต้น และวิเคราะห์จุดประสงค์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้อย่างไร จากนั้นเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามกับจุดประสงค์และบรรลุกิจกรรมตามเป้าหมาย

Carroll (1974) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จไว้ 5 ประการ ดังนี้

1) ความถนัดของผู้เรียน (Learner's Aptitude) ผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกันในด้านความถนัดในการเรียนรู้การใช้เวลาของผู้เรียนแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน แต่ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้

2) ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน (Learner's Intelligence) ผู้เรียนย่อมมีความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกัน เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้ย่อมแตกต่างกันด้วยในชั้นเรียนแต่ละชั้นเรียนย่อมมีผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน

3) ความอุตสาหพยายามของผู้เรียน (Learner's Perseverance) ผู้เรียนแต่ละคนย่อมมีความสนใจและความต้องการในการเรียนรู้ที่ต่างกันและย่อมจะมีผลต่อแรงจูงใจ พร้อมทั้งความใฝ่รู้ในการเรียนรู้แตกต่างกันด้วย

4) คุณภาพในการสอน (Quality of Instruction) กลวิธีการสอนที่ต่างกันย่อมมีผลในการเรียนเรียนรู้ของผู้เรียนในแตกต่างกัน เลือกกลวิธีการสอนที่เหมาะสมย่อมทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

5) โอกาสในการเรียนรู้ (Learning Opportunities) ผู้เรียนที่มีโอกาสในการเรียนรู้น่าจะย่อมมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ได้ดีผู้สอนจะเป็นผู้ให้โอกาสในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้โดยการจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม

ในส่วนของการจัดกิจกรรมทางดนตรี ได้มีผู้เชี่ยวชาญนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540) กล่าวว่า กิจกรรมในการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในทางดนตรีควรเป็นรูปแบบของประสบการณ์ที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติสามารถแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ การปฏิบัติที่มองเห็นได้เด่นชัดและการปฏิบัติที่มองไม่เห็น การเรียนการสอนดนตรีที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีควรเป็นการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางดนตรีอย่างแท้จริง โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำ สภาพการเรียนรู้ที่ดีจะสามารถทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมีความหมาย ดังนั้นในการจัดกิจกรรมให้เกิดประสบการณ์ทางดนตรีที่ดี จึงควรคำนึงถึงปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดประสบการณ์ทางดนตรีที่มีความครบถ้วนและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี

อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2538) กล่าวว่า สิ่งที่ควรคำนึงในการจัดกิจกรรมประสบการณ์ คือ 1) การเรียนรู้เป็นไปในรูปแบบของการให้ผู้เรียนตอบสนองต่อประสบการณ์ กิจกรรมควรบ่งชี้ถึงการตอบสนองในรูปแบบของพฤติกรรมที่สังเกตได้ 2) หากการเรียนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ ควรเปิดโอกาสให้ทั้งครูและผู้เรียนประเมินพฤติกรรมที่

เกิดขึ้น 3) ถ้าการเรียนรู้มุ่งหวังให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมออกมา กิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เพื่อจะได้เห็นว่าผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ต้องการ 4) มุ่งให้ผู้เรียนใช้การเชื่อมโยงการเรียนรู้กิจกรรมควรเอื้อต่อการพัฒนาการแนวคิด

Abeles et al. (1995) กล่าวถึงโครงสร้างระบบสร้างแผนจัดกิจกรรม ได้แก่

1) กำหนดจุดประสงค์ทางการศึกษา เพื่อให้เกิดสิ่งใด สิ่งที่มีความหวัง หรือเป้าประสงค์ทางการศึกษา โดยผู้เรียนเป็นผู้รับสิ่งที่คุณสอนต้องการพัฒนาหรือให้เกิดขึ้นตามความมุ่งหวัง

2) พัฒนาโครงสร้างองค์ประกอบ คือการดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะให้เกิดความสอดคล้องกับจุดประสงค์ทางการศึกษาอันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้น จึงควรดำเนินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

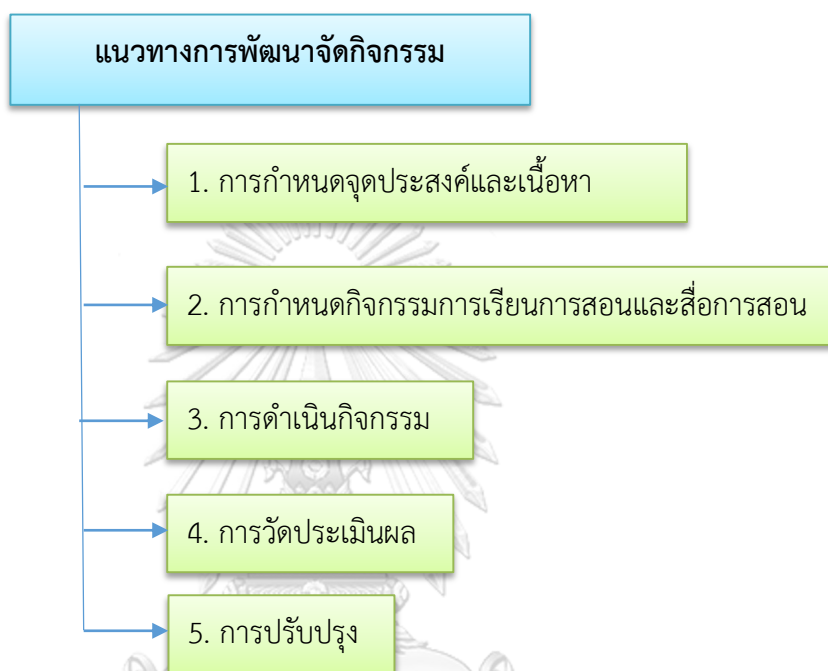
3) การประเมินผล รูปแบบการประเมินควรเก็บข้อมูลและประเมินทั้งผู้เรียนและการสอนโดยยึดตามจุดประสงค์ที่ได้ตั้งความมุ่งหวังไว้ว่าสอดคล้องกันหรือไม่ นำผลที่ได้มาพัฒนาการสอนในลำดับต่อไป

4) การปรับปรุงแก้ไข นำผลที่ได้จากการประเมินผลมาพัฒนาปรับปรุงในการสอนลำดับครั้งถัดไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งการสอนและผู้สอน กิจกรรมที่นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ที่ดีต่อดนตรี ส่งผลต่อทัศนคติ เจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมจึงต้องควรออกแบบให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความสำเร็จระหว่างผู้เรียนและดนตรี

กล่าวสรุปได้ว่า เพื่อให้การเรียนการสอนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายกิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึง 1) ความพร้อมของผู้เรียน 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งการพัฒนาการแนวคิดและทักษะดนตรี 3) ควรมีการวางแผนให้เป็นขั้นตอนตลอดหลักสูตรและมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ ความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน, ความต้องการของผู้เรียน, การประเมินผล และการวางแผนการสอนล่วงหน้าให้นานพอสมควรเพื่อมีโอกาสเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน (Tyler, 1949; ฌรุฑ์ สุทธิจิตต์, 2540; อรวรรณ บรรจงศิลป์, 2538)

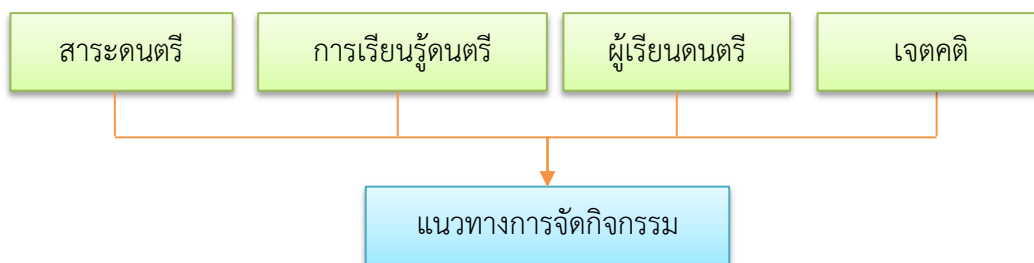
งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้นำแนวทางการดำเนินงานและแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีโดยแบ่งเป็น 1) แนวทางขั้นตอนในการพัฒนาการจัดกิจกรรมของ (Carroll, 1974; กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; เขียน วันทนิยตระกูล, 2551; สมนึก ภัททิยธนี, 2546; อารมณ์ ใจเที่ยง, 2546) แนวทางใน

การจัดกิจกรรมดนตรีของ (Abeles et al., 1995; ฌรุทส์ สุทธิจิตต์, 2540; อรรรรณ บรรจงศิลป์, 2538) ในการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ โดยหลักในการจัดกิจกรรมที่ควรคำนึงถึงสี่ด้านด้วยกัน คือ สารระดนตรี, การเรียนรู้ดนตรี, ผู้เรียนดนตรี, เจตคติ เพื่อใช้ในการพัฒนาและสร้างแผนการจัดกิจกรรมซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรม

(Carroll, 1974; กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; เขียน วันทนียตระกูล, 2551; สมนึก ภัททิยธนี, 2546; อารณณ์ ใจเที่ยง, 2546)

ภาพที่ 2 แนวทางการศึกษาการจัดกิจกรรมดนตรี

(Abeles et al., 1995; ฌรุทส์ สุทธิจิตต์, 2540; อรรรรณ บรรจงศิลป์, 2538)

ในการดำเนินจัดกิจกรรมดนตรีสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ควรศึกษาและกำหนดขอบเขตคือ สารระดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างครบถ้วน การกำหนดขอบเขตสารระดนตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการจัดกิจกรรมตามความสามารถในการเรียนรู้รับรู้ของเด็ก

สารระดนตรี คือ องค์ความรู้ทั้งหมดของวิชาการดนตรีซึ่งผู้เรียนผู้ศึกษาดนตรีควรได้เรียนรู้สารระดนตรีอย่างครบถ้วนตามความลึกซึ้งที่แตกต่างกันออกไปตามความสามารถในการเรียนรู้ ในการเรียนการสอนนั้นผู้สอนควรกำหนดขอบเขตสารระดนตรีสำหรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนไม่ยากจนเกิน การกำหนดขอบสารระดนตรีทำให้ผู้สอนเกิดความชัดเจนในการสอนอีกด้วย (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) สารระดนตรีสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) เนื้อหาดนตรี 2) ทักษะดนตรี และแบ่งย่อยรายละเอียดได้ดังนี้

1. เนื้อหาดนตรี ประกอบด้วย องค์ประกอบดนตรีและวรรณคดี

1.1 องค์ประกอบดนตรี คือโครงสร้างพื้นฐานทางดนตรี ประกอบไปด้วย

1.1.1 จังหวะ

1.1.2 ทำนอง

1.1.3 เสียงประสาน

1.1.4 รูปพรรณ

1.1.5 สีสัน

1.1.6 ลักษณะของเสียง

1.1.7 รูปแบบ

1.2 วรรณคดีดนตรี ประกอบด้วย

1.2.1 บทเพลง

1.2.2 ประวัติดนตรี

2. ทักษะดนตรี คือ การแสดงออกทางดนตรีอันเกิดจากการเรียนรู้ ความเข้าใจ และการฝึกฝน แบ่งได้ดังนี้

2.1 การฟัง

2.2 การร้อง

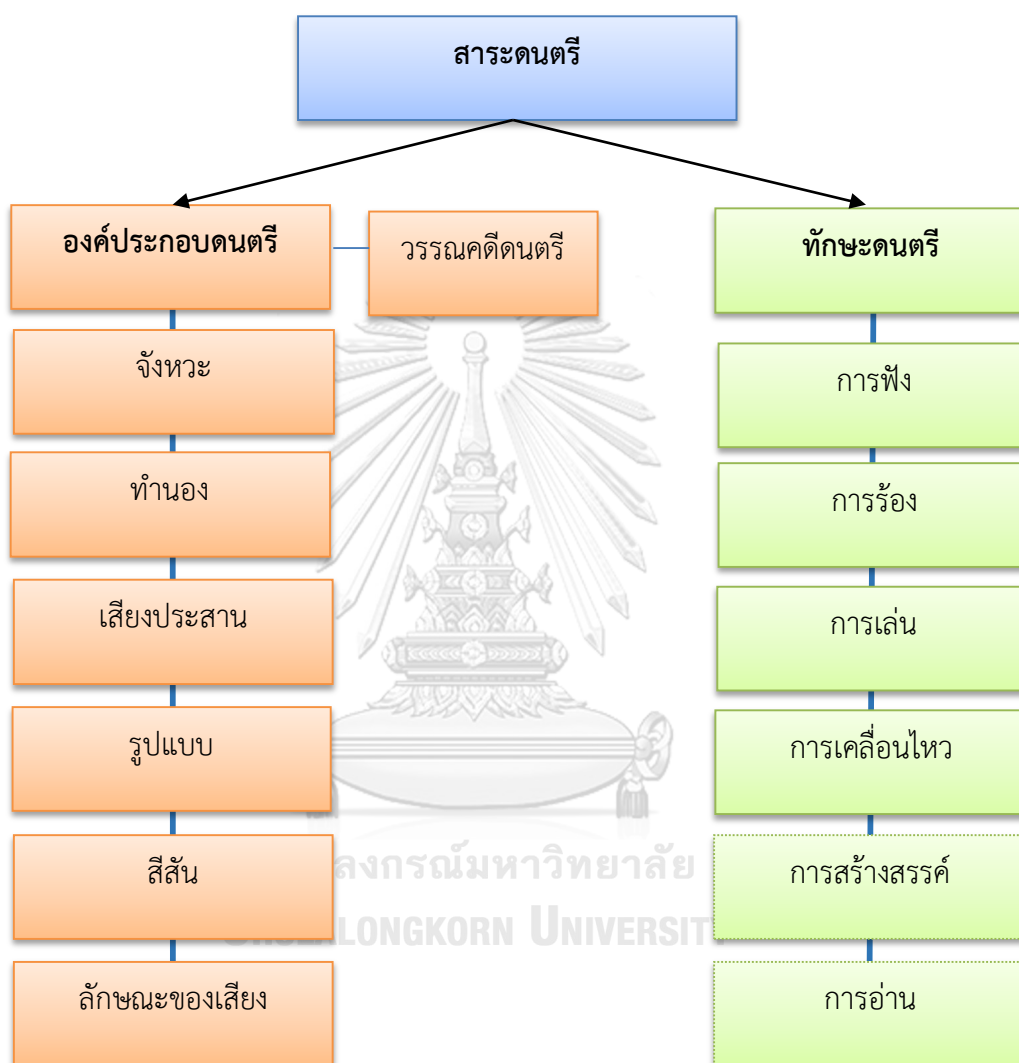
2.3 การเคลื่อนไหว

2.4 การเล่น

2.5 การสร้างสรรค์

2.6 การอ่านสามารถ

จากรายละเอียดสาระดนตรีข้างต้นสามารถนำมาแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 3 สาระดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกสาระดนตรีที่มีความสอดคล้องเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมซึ่งประกอบไปด้วยสาระดนตรีทั้งหมดโดยเน้นสาระดนตรีด้านจังหวะเป็นหลักเพราะการพัฒนาดนตรีในขั้นพื้นฐานควรเริ่มจากการเรียนรู้จังหวะ (Goodkin, 2002) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนองค์ประกอบดนตรีหลาย ๆ ส่วนพร้อมกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสดนตรีที่มีส่วนประกอบต่าง ๆ หลายส่วน แต่ไม่ได้ลงในรายละเอียดเชิงลึกในองค์ประกอบดนตรีนั้น ๆ ตามพัฒนาการของผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้

การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง การสังเกต การบันทึกและการรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่ ผู้เรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบต่อผู้เรียนเหล่านั้น การประเมินผลจากสภาพจริงจะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของนักเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาและการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ค้นพบ ผลิตความรู้ และได้ฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของสังคม การประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง จะแตกต่างจากการประเมินผลการเรียน หรือการประเมินเพื่อรองรับผลงาน เพราะเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาและความต้องการช่วยเหลือและการประสบความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน มากกว่าการประเมินผลการเรียนที่มุ่งการให้คะแนนผลผลิตและการจัดลำดับที่ แล้วเปรียบเทียบกับกลุ่ม เนื่องจากจะวัดผลโดยตรงในสภาพการแสดงออกจริงในเนื้อหาวิชา ซึ่งการทดสอบด้วยข้อสอบจะวัดได้เฉพาะความรู้และทักษะบางส่วน และเป็นการวัดผลโดยอ้อมเท่านั้น นอกจากนี้การประเมินผลจากสภาพที่เป็นจริงจะมีความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สอนเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบุคคล

การประเมินผลตามสภาพจริงจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยหลักการที่มีความสอดคล้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) 2) ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสุข (Happiness) 3) ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Interaction) 4) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการควบคู่กับผลงานความรู้ที่สรุปได้ 5) ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด (Participation) 6) ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Application) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2541)

เครื่องมือในการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

การประเมินตามสภาพจริงเป็นการกระทำ การแสดงออกหลาย ๆ ด้าน ของนักเรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีวิธีการประเมินโดยสังเขปดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

1) การสังเกต เป็นวิธีการที่ตีมากวิธีหนึ่งในการเก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านการใช้ความคิด การปฏิบัติงาน และโดยเฉพาะด้านอารมณ์ ความรู้สึก และลักษณะนิสัยสามารถทำได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือในสถานการณ์อื่นนอกโรงเรียน

วิธีการสังเกตทำได้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ การสังเกตโดยตั้งใจหรือมีโครงการสร้างหมายถึงครูกำหนดพฤติกรรมที่ต้องสังเกต ช่วงเวลาสังเกตและวิธีการสังเกต เช่น สังเกตคนละ 3-5 นาทีเวียนไปเรื่อย ๆ อีกวิธีหนึ่ง คือ การสังเกตแบบไม่ตั้งใจ หรือไม่มีโครงสร้าง ซึ่งหมายถึงไม่มีการกำหนดรายการสังเกตไว้ล่วงหน้า ครูอาจมีกระดาษแผ่นเล็ก ๆ ติดตัวไว้ตลอดเวลาเพื่อบันทึกเมื่อพบพฤติกรรมการแสดงออกที่มีความหมาย หรือสะดุดความสนใจของครู การบันทึกอาจทำได้โดยย่อก่อน แล้วขยายความสมบูรณ์ภายหลังวิธีการสังเกตที่ดีควรใช้ทั้งสองวิธี เพราะการสังเกตโดยตั้งใจ อาจทำให้ละเลยมองข้ามพฤติกรรมที่น่าสนใจแต่ไม่มีในรายการที่กำหนด ส่วนการสังเกตโดยไม่ตั้งใจอาจทำให้ครูขาดความชัดเจนว่าพฤติกรรมใด การแสดงออกใด ที่ควรแก่การสนใจและบันทึกไว้ เป็นต้น ข้อเตือนใจสำหรับการใช้วิธีสังเกต คือ ต้องสังเกตหลาย ๆ ครั้งในหลายๆ สถานการณ์ การเรียน การทำงานตามลำพัง การทำงานกลุ่ม การเล่น การเข้าสังคมกับเพื่อน การวางตัว ฯลฯ) เมื่อมีเวลาผ่านไประยะหนึ่งๆ (2-3 สัปดาห์) จึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาเพื่อพิจารณาสักครั้งหนึ่ง เครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ประกอบการสังเกตได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบบันทึกระเบียบสะสม เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ได้ดี เช่น ความคิด (สติปัญญา) ความรู้สึก กระบวนการขั้นตอนในการทำงาน วิธีแก้ปัญหา ฯลฯ อาจใช้ประกอบการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มั่นใจมากยิ่งขึ้น รายละเอียดในการสัมภาษณ์ได้แก่ 1) ก่อนสัมภาษณ์ควรหาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนก่อนเพื่อให้การสัมภาษณ์เจาะตรงประเด็นและได้ข้อมูลยิ่งขึ้น 2) การเตรียมชุดคำถามล่วงหน้าและจัดลำดับคำถามช่วยให้การตอบไม่วกวน 3) ขณะสัมภาษณ์ครูใช้วาจา ท่าทาง น้ำเสียงที่อบอุ่นเป็นกันเอง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัย และแนวโน้มให้นักเรียนอยากพูดอยากเล่า 4) ใช้คำถามที่นักเรียนเข้าใจง่าย 5) ในการสัมภาษณ์อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางอ้อมคือ สัมภาษณ์จากบุคคลที่ใกล้ชิดนักเรียน เช่น เพื่อนสนิท ผู้ปกครอง เป็นต้น

3. การตรวจงาน เป็นการวัดและประเมินผลที่เน้นการนำผลการประเมินไปใช้ทันทีใน 2 ลักษณะ คือ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนและเพื่อปรับปรุงการสอนของครู จึงเป็นการประเมินที่ควรดำเนินการตลอดเวลา เช่น การตรวจแบบฝึกหัด ผลงานภาคปฏิบัติ โครงการ/โครงการต่างๆ เป็นต้น งานเหล่านี้ควรมีลักษณะที่ครูสามารถประเมินพฤติกรรมระดับสูงของนักเรียนได้ เช่น แบบฝึกหัดที่เน้นการเขียนตอบ เรียบเรียง สร้างสรรค์ (ไม่ใช่แบบฝึกหัดที่เลียนแบบข้อสอบเลือกตอบซึ่งมักประเมินได้เพียงความรู้ความจำ) งาน โครงการ โครงการงาน ที่เน้นความคิดขั้นสูงในการวางแผนจัดการดำเนินการและแก้ปัญหาสิ่งที่ควรประเมินควบคู่ไปด้วยเสมอในการตรวจงาน (ทั้งงานเขียนตอบและปฏิบัติ) คือ ลักษณะนิสัยและคุณลักษณะที่ดีในการทำงาน

4. การรายงานตนเอง เป็นการให้นักเรียนเขียนบรรยายหรือตอบคำถามสั้น ๆ หรือ ตอบแบบสอบถามที่ครูสร้างขึ้น เพื่อสะท้อนถึงการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งความรู้ ความเข้าใจ วิธีคิด วิธีทำงานความพอใจในผลงาน ความต้องการพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5. การใช้บันทึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนผลงานนักเรียน โดยเฉพาะความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ 1) จากเพื่อนนักเรียนโดยจัดชั่วโมงสนทนา วิพากษ์ผลงาน (นักเรียนต้องได้รับคำแนะนำมาก่อนเกี่ยวกับหลักการ วิธีวิจารณ์เพื่อการสร้างสรรค์) 2) จากผู้ปกครองด้วยจดหมายหรือสารสัมพันธ์ที่ครูหรือโรงเรียนกับผู้ปกครองมีถึงกันโดยตลอดเวลา โดยการประชุมผู้ปกครองที่โรงเรียนจัดขึ้น หรือโดยการตอบแบบสอบถามสั้น ๆ

6. การใช้ข้อสอบแบบเน้นการปฏิบัติจริง ในกรณีที่ครูต้องการใช้แบบทดสอบ ขอเสนอแนะให้ใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติที่เน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) ปัญหาต้องมีความหมายต่อผู้เรียน และมีความสำคัญเพียงพอที่จะแสดงถึงภูมิความรู้ของนักเรียนในระดับชั้นนั้น ๆ 2) เป็นปัญหาที่เลียนแบบสภาพจริงในชีวิตของนักเรียน 3) แบบสอบต้องครอบคลุมทั้งความสามารถและเนื้อหาตามหลักสูตร 4) นักเรียนต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความคิดหลาย ๆ ด้านมาผสมผสาน และแสดงวิธีคิดได้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน 5) ควรมีคำตอบถูกได้หลายคำตอบ และมีวิธีการหาคำตอบได้หลายวิธี 6) มีเกณฑ์การให้คะแนนตามความสมบูรณ์ของคำตอบอย่างชัดเจน

7. การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน หมายถึง สิ่งที่ใช้สะสมงานของนักเรียนอย่างมีจุดประสงค์ อาจเป็นแฟ้ม กล่อง แผ่นดิสก์ อัลบั้ม ฯลฯ ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายาม ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ในเรื่องนั้นๆ หรือหลาย ๆ เรื่อง การสะสมนั้นนักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา เกณฑ์การเลือก เกณฑ์การตัดสิน ความสามารถ คุณสมบัติ หลักฐานการสะท้อนตนเอง

จากหลักการในแนวทางวัดประเมินตามสภาพจริงข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับการวัดประเมินผลทางดนตรี ซึ่งในการวัดประเมินผลทางดนตรีแบ่งการประเมินเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การประเมินทางทักษะ คือการประเมินในด้านการเล่น การร้อง เป็นต้น 2) การประเมินความเข้าใจ คือการประเมินด้านเนื้อหาสาระดนตรี 3) การประเมินทางเจตคติ คือการประเมินความรู้สึกของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนดนตรี

การวัดและประเมินตามสภาพจริงช่วยให้การประเมินผลทางดนตรีเกิดประโยชน์แก่ผู้สอนและผู้เรียน อันจะสามารถแสดงความสามารถอันแท้จริงของผู้เรียนที่สามารถปฏิบัติได้ให้เกิด

ประโยชน์ขึ้นมากที่สุดทำให้ผู้สอนได้เห็นถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง สามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้อย่างตรงจุดช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

1.2 วิธีการสอนในดนตรีศึกษา

ในการเรียนการสอนดนตรีในปัจจุบันมีวิธีการสอนดนตรีมากมายที่ได้รับความนิยมและเป็นรู้จักอย่างแพร่หลายได้แก่ ดาลโครซ (Dalcroze), โคดาย (Kodally), ออร์ฟ (Orff), ซูซูกิ (Suzuki) และ Yamaha ซึ่งหลักการสอนเหล่านี้มีกระบวนการสอนและวิธีคิดแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งเดียวกันคือ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดนตรี โดยหลักการสอนดนตรีข้างต้นนี้มีวัตถุประสงค์ในการสอนอย่างเป็นระบบ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) การเลือกใช้วิธีการสอนดนตรีนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมว่าต้องการสอนสาระใดและควรคำนึงถึงประสบการณ์ทางดนตรีที่หลากหลาย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนดนตรีและกิจกรรมดนตรีตามแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและปรับปรุงให้เกิดความเหมาะสมต่อสาระดนตรีที่สอนและการเรียนรู้ของเด็กด้วยโอกาสให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้

1.2.1 วิธีการสอนดนตรีของดาลโครซ

ภาพที่ 4 ดาลโครซ (1865-1950)

ที่มา: http://www.geniomusicacademy.com/genio-admin/genio-upload_images/article/l-a-03.png

ดาลโครซ (Emile Jaques-Dalcroze, ค.ศ. 1865-1950) เป็นนักประพันธ์เพลงและนักดนตรีศึกษาชาวสวิส ดาลโครซคิดค้นและพัฒนาการสอนดนตรีของเขาโดยใช้หลักการที่เรียกว่า ยูริทึมมิคส์ (Eurhythmics) เป็นการเคลื่อนไหวทางจังหวะที่ดี (Good rhythmic movement) โดยเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้สึกในการตอบสนองต่อดนตรีและความสามารถในการแสดงออกในลักษณะการเคลื่อนไหว โดยพัฒนาการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเป็นลำดับขั้นตอน วิธีการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถ ความเข้าใจต่อดนตรี และยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางความคิดและจิตใจซึ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกาย อารมณ์ และความรู้สึกจนเกิดเป็นพัฒนาการทางดนตรี (Choksy, Abramson, Gillespie, Woods, & York, 2001) วิธีการสำคัญของดาลโครซประกอบด้วย 3 อย่างคือ

1) ยูริทึมมิคส์ (Eurhythmics) คือ การให้ผู้เรียนดนตรีได้มีโอกาสเรียนรู้จังหวะของดนตรีโดยอาศัยอารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียน แล้วแสดงออกมาในรูปแบบลักษณะของการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การเดิน การวิ่ง และการกระโดด ไปตามความรู้สึกและอารมณ์ที่มีต่อเสียงดนตรี

2) โซลเฟจ (Solfege) คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ดนตรีผ่านระบบตัวโน้ต แบบ ซอล - ฟา โดยผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะในด้านการฟัง โดยเฉพาะการฟังเสียง ดนตรีและการอ่านโน้ตเพลง จนเกิดความเข้าใจ ควบคู่ไปกับ การเคลื่อนไหวของร่างกายได้อย่างแท้จริง มิใช่เป็นเพียงการเคลื่อนไหวผ่านการจดจำของร่างกายเท่านั้น

3) อิมโพรไวเซชัน (Improvisation) คือ การใช้เปียโน (Piano) เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสอนทักษะทางดนตรีให้กับผู้เรียน โดยระหว่างการเรียน การสอน คุณครูผู้สอนจะเล่นเปียโนให้กับผู้เรียนได้ฟัง เพื่อพัฒนาให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทางจังหวะ พร้อมกับพัฒนาความสามารถด้านการสร้างสรรค์ทางดนตรี โดยผ่านการฝึกหัดอย่างสม่ำเสมอ และการให้สัญญาณ หรือคำสั่งเป็นระยะๆ

1.2.2 วิธีการสอนดนตรีของออร์ฟ

ภาพที่ 5 คาร์ล ออร์ฟ (1895 - 1982)

ที่มา: <http://www.orff.de/typo3temp/pics/aab91d17ec.jpg>

Carl Orff (1895 - 1982) เป็นนักประพันธ์และนักดนตรีศึกษาชาวเยอรมัน ผลงานการประพันธ์ที่รู้จักอย่างแพร่หลาย คือ Cantata Carmina Burana (1937) ออร์ฟพัฒนาทฤษฎีทางดนตรีศึกษาและบทประพันธ์เพลงสำหรับเด็ก ออร์ฟเชื่อว่าดนตรี (Music) การเคลื่อนไหว (Movement) และการพูด (Speech) คือสิ่งที่รวมกันเป็นเอกภาพ (Unity) ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ออร์ฟเรียกสิ่งนี้ว่า ดนตรีเบื้องต้น (Elemental Music) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากดนตรีกรีกในอดีต (Greek Muses) หมายถึงการแสดงออกทางดนตรีโดยธรรมชาติของแต่ละบุคคล สังเกตได้จากการแสดงออกของเด็กโดยไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ เด็กจะเคลื่อนไหว พูด และเล่นดนตรีไปพร้อมกันตามจังหวะของเสียงเพลงที่ได้ยิน (Orff, 1978; ธวัชชัย นาควงษ์, 2545; วิทยา ไล่ทอง, 2557) วิธีการสอนพื้นฐานของออร์ฟ คือการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจและทดลองสิ่งต่าง ๆ โดยใช้การพูด การร้อง และการเคลื่อนไหว (Frazee, 1987; Goodkin, 2002; Warner, 1991; ฌรุฑ์ สุทธิจิตต์, 2555) ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้ดังนี้ 1) การสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน 2) การสำรวจเกี่ยวกับเสียง 3) การสำรวจเกี่ยวกับรูปแบบเพลง

การเรียนการสอนตามแนวคิดคาร์ล ออร์ฟนั้น ครูสามารถประยุกต์วิธีการสอนอย่างหลากหลายภายใต้แนวคิดที่ออร์ฟเสนอไว้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยความเพลิดเพลินเป็นธรรมชาติและยังช่วยพัฒนาการด้านร่างกาย ความคิด อารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการใช้ชีวิตประจำวัน (วิทยา ไล่ทอง, 2545) การจัดกิจกรรมจึงควรคำนึงถึงจุดประสงค์ที่เด็กควรได้เรียนรู้ดังนี้

1) การทำงานและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เด็กควรได้รับการฝึกฝนให้มีจิตสำนึกและประสบการณ์ในการทำงานเป็นหมู่คณะ ซึ่งประกอบไปด้วยการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการฟัง การรอคอย กิจกรรมการทำงานที่เป็นหมู่คณะยังได้ความสนุกสนานและยังเกิดความสนิทสนมในกลุ่มเด็กด้วย

2) ความรู้และความเข้าใจองค์ประกอบดนตรี การเรียนรู้ของเด็กควรได้รับความรู้และความเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างเป็นระบบ

3) ความสุนทรีย์และความซาบซึ้งกับดนตรีในเชิงศิลปะ ผู้เรียนได้รับความรู้และเข้าใจว่าศิลปะที่มีความงามและไพเราะสามารถสื่ออารมณ์และความรู้สึก การเล่นเครื่องดนตรีจึงควรเล่นด้วยความเข้าใจความหมายและอารมณ์ของบทเพลง

4) ความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ รู้จักวิเคราะห์และถ่ายทอดความรู้สึกตนด้วยความเป็นตัวของตัวเอง เช่น การแสดงท่าทางในกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สร้างสรรค์ เป็นต้น

5) พัฒนาการทางทักษะดนตรี ผู้เรียนควรมีพัฒนาการทางดนตรีเพิ่มขึ้น ทั้งการร้อง การเล่น การฟัง การอ่าน และการเคลื่อนไหว

6) ความสามารถในการแสดงออก จำเป็นต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดผลงานที่สมบูรณ์และเป็นที่น่าสนใจ มิใช่เพียงแค่การแสดงให้ผู้อื่นดูเท่านั้น

7) ความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตนเอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเกิดสัมฤทธิ์ผลจากงานที่ได้ทำทำให้เกิดความภูมิใจ และส่งผลต่อความเชื่อมั่น เห็นคุณค่า เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดออร์ฟเป็นกิจกรรมดนตรีที่มีความสนุกสนาน น่าสนใจ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2545) ด้วยวิธีการดำเนินกิจกรรมที่ผู้เรียนไม่ทราบมาก่อนว่าจะทำอะไร ทำให้การสอนตามแนวคิดออร์ฟมีความท้าทายและน่าตื่นตื้นตันอยู่เสมอ กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดออร์ฟมักจะเริ่มด้วยสิ่งง่ายที่สุดและอยู่ในชีวิตประจำวันก่อนพัฒนาสู่กิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลำดับความยากขึ้นไป การเริ่มต้นที่มั่นคงทำให้การต่อยอดสู่กิจกรรมอื่น ๆ ที่ยากขึ้นสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้นและมั่นคง (วิทยา ไล้ทอง, 2545) สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) การพูด (speech) คือ การร้องประเภทหนึ่งที่ไม่มียระดับเสียงหรือทำนอง การพูดยังเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ธรรมชาติของเด็กนั้นจะมีการพัฒนาจากการใช้คำพูดสู่

การเคลื่อนไหวตามจังหวะสู่เพลง การสอนดนตรีตามแนวคิดออร์ฟนำการพูดมาเชื่อมโยงเข้ากับการสอนดนตรีในด้านจังหวะ พื้นฐานของจังหวะและอัตราจังหวะถูกพัฒนาผ่านการพูด (Warner, 1991) ขั้นตอนการพูดเริ่มจากการใช้บทพูดหรือบทกลอนสั้น ๆ ท่อง หรือร้องเป็นกระสวนจังหวะ โดยคำพูดที่ใช้จะมีการเน้นน้ำหนักสั้นและยาวเหมือนกับจังหวะดนตรี แล้วนำความรู้ในกิจกรรมนั้น จากนั้นเสริมเพิ่มเติมด้วยกิจกรรมอื่นๆ เช่น การเคลื่อนไหว เป็นต้น และในขั้นสุดท้ายคือการเล่นเครื่องดนตรี ออร์ฟสนับสนุนให้เพลงพื้นฐาน เพลงกล่อมเด็ก ชื่อของเด็ก และบทร้องเล่นของเด็ก ๆ ในสอนดนตรี (Goodkin, 2002)

ข้อระมัดระวังการใช้คำพูดต้องไม่ให้เกิดการผิดเพี้ยนหรือตัดแปลงผิดไปจากคำพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ครูจึงต้องคอยตรวจสอบกระสวนจังหวะให้ถูกต้องและกระชับ (Rhythm pattern) โดยเริ่มจากจังหวะที่เป็นท่อนสั้น ๆ การสอนควรโดยใช้คำพูดที่ส่งเสริมความรู้อื่น ๆ ทางดนตรี สอดแทรกในการเรียนการสอนด้วย เช่น ประโยคทำนอง (Phrasing), ความดังเบา (Dynamic), สำเนียง(Articulation) เป็นต้น (รัชชัย นาควงษ์, 2542) รูปแบบที่ใช้ในการพูด ได้แก่ การร้องไล่กันเป็นจังหวะ (Canon), ร้องแบบวน (Round) เป็นต้น นอกจากนี้กิจกรรมการพูดควรสอดแทรกการใช้ร่างกายทำจังหวะด้วย (Body Percussion)

2) การเคลื่อนไหว (Movement) เป็นการเคลื่อนไหวเบื้องต้นถูกปรับให้เป็นกิจกรรมจากธรรมชาติของเด็ก โดยการจัดกิจกรรมจะต้องถูกปรับให้เหมาะสมกับการเคลื่อนไหวของเด็ก ไม่ว่าจะเป็น การวิ่ง กระโดด การไถล การหมุนตัว เป็นต้น โดยเด็กไม่จำเป็นต้องมีการฝึกฝนเป็นพิเศษ ครูเป็นผู้สนับสนุนให้การเคลื่อนไหวเหล่านี้โดยจัดให้สัมพันธ์กับดนตรี ในกระบวนการสอนกิจกรรมเหล่านี้ ควรรักษาอิสระและความสนุกสนานของกิจกรรม โดยให้เด็กได้เปิดโอกาสให้มีการแสดงออกความรู้สึกของตนต่อดนตรี การเคลื่อนไหวยังเชื่อมโยงและเป็นการวางรากฐานในการเรียนดนตรีอีกด้วย

3) การร้อง (Singing) การร้องของออร์ฟมักเริ่มโดยการร้องเพลงสั้น ๆ วรรคสั้น ๆ จากครู และให้นักเรียนร้องตาม (Call and response) การพัฒนาการร้องเพลงเกิดขึ้นหลังจากการพูดตั้งนั้น ทำนองจึงเกิดหลังจังหวะ การท่องคำ วลี หรือคำร้องและตบมือตามจังหวะของคำเหล่านั้นเคาะจังหวะของคาลงบนระนาด จะทำให้เกิดการเปลี่ยนของเสียงลงในขณะที่การท่องพร้อมับเคาะระนาดเกิดการถ่ายทอดจากการพูดไปสู่การร้องเพลง กิจกรรมการร้องจะทำให้ผู้เรียนเกิดความกังวลกับระดับเสียงจึงทำให้ความใส่ใจด้านจังหวะลดน้อยลง ดังนั้นกิจกรรมการร้องควรจัดอยู่ในกิจกรรมที่มีความยากมากขึ้น

4) การใช้ร่างกายทำจังหวะ (Body Percussion) คือ การทำเสียงต่าง ๆ เป็นจังหวะบนร่างกายของเรา สามารถนำมาเป็นสื่อในการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ โดยการสร้างสรรค์จังหวะด้วยการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง การใช้ร่างกายทำจังหวะจึงเป็นเครื่องดนตรีที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นธรรมชาติเกิดลีลาคล้ายกับการเดินรำและเกิดความสุขสนาน (วิทยา ไล่ทอง, 2545) โดยพื้นฐานการใช้ร่างกายทำจังหวะที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนมีดังนี้

1) การตบมือ (Clapping) เป็นสิ่งที่เรากระทำเป็นประจำ แต่การตบมือให้เกิดจังหวะที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอและมีเสียงที่ไพเราะควรได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้องวิธีการตบมือ ควรทำลำตัวให้ตรง แขนทั้งสองอยู่ห่างจากลำตัวเล็กน้อยเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ไม่เกร็งแขน หงายมือซ้ายขึ้นและยกมือขวาตบลง ความยืดหยุ่นของข้อมือช่วยให้เกิดลักษณะของเสียงที่แตกต่างกันตามรูปแบบการวางมือ เช่น เสียงกลวง (hallow) เกิดจากการตบมือทั้งสองลักษณะเป็นอุ้งคล้ายเปลือกหอย เสียงแบน (flat) เกิดจากการตบมือที่มีลักษณะแบนเหยียดนิ้วออก เป็นต้น

2) การตบต้นขา (Knee-patting หรือ Patschen) คือการใช้มือตบลงบนต้นขาสามารถตบได้ทั้งทำนองและทำยีน ลักษณะของการตบต้นขาเริ่มต้นด้วยการยกมือขึ้นประมาณระดับศอกโดยให้ข้อศอกอยู่ห่างจากลำตัวเล็กน้อย ใช้ฝ่ามือตบลงบนต้นขาสลับหรือพร้อมกัน

3) การกระแทกเท้า (Stamping) ควรเริ่มต้นด้วยการยืนตรงทิ้งน้ำหนักลงบนขา จากนั้นยกขาขวาวางเอวข้างขึ้น ใช้เท้าขวาไปอยู่ข้างเอวซ้ายเฉียงไปด้านหลังเล็กน้อย แล้วกระแทกลงบนพื้นข้าง ๆ สลับเท้ากัน

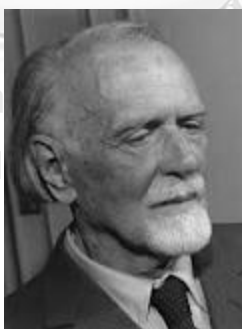
4) การตีดนิ้ว (Finger snapping) ควรชูมือขึ้นเหนือศีรษะเล็กน้อย กอดหัวแม่มือและนิ้วกลางเข้าหากันแล้วตีดนิ้วเลื่อนออกจากกัน ทำให้เกิดเสียงขึ้นจากการที่นิ้วกลางพาดกับโคนนิ้วหัวแม่มืออย่างรวดเร็ว การตีดนิ้วสามารถสลับมือตีดนิ้วหรือตีดพร้อมกัน

5) การเล่นเครื่องดนตรี (Playing) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนชอบกระทำเสมอเพราะการเล่นดนตรีเป็นการแสดงความสามารถ และเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ การเล่นดนตรีสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน ก่อนเล่นเครื่องดนตรีผู้สอนควรจัดกิจกรรมอื่น ๆ เบื้องต้นแก่เด็กก่อนเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างอันเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมสู่กิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรี ผู้สอนควรย้ำและทวนซ้ำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนและถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้จดจำและทำซ้ำได้ถูกต้องและแม่นยำอันเป็นการพัฒนาทักษะที่ถูกต้อง การเล่นเครื่องดนตรีมักเป็นกิจกรรมลำดับท้ายสุดของการเรียนออร์ฟซึ่งก่อนการเล่นเครื่องดนตรี ผู้เรียนจะต้องผ่านกิจกรรมการพูด กิจกรรมการใช้ร่างกายทำ

จิ้งหะ เป็นต้น มาก่อนโดยในแต่ละกิจกรรมมีความเชื่อมโยงเข้าหากันตั้งแต่กิจกรรมแรกจนกิจกรรมสุดท้าย เครื่องดนตรีสามารถแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1) เครื่องดนตรีประเภทไม่มีระดับเสียง (Unpitched Instrument) ได้แก่ เครื่องกระทบ, กลอง, กรับ เป็นต้น 2) เครื่องดนตรีประเภทมีระดับเสียง (Pitched Instrument) ได้แก่ ระนาดออร์ฟ, เปียโน, ขลุ่ยรีคอร์เดอร์ เป็นต้น

การใช้ร่างกายทำจิ้งหะสามารถเกิดลักษณะเสียงที่แตกต่างกันและลักษณะของการเกิดเสียงที่ต่างกันจากอวัยวะกับระดับสูงถึงต่ำทำให้เกิดระดับเสียงระดับเสียง ลักษณะท่าทางการใช้ร่างกายทำจิ้งหะทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะระดับเสียงสูงต่ำได้ดี นอกจากนี้การใช้ร่างกายทำจิ้งหะสามารถเล่นแบบแนวเดี่ยวหรือเล่นแบบผสมผสานกันเป็นกลุ่มหรือวง (Ensemble) และยังสามารถไปประกอบกับเพลงได้อีกด้วย กิจกรรมใช้ร่างกายทำจิ้งหะเป็นการรวมจิ้งหะหลาย ๆ ด้านมารวมกัน ทั้งจิ้งหะตบ การเน้นจิ้งหะ และรูปแบบจิ้งหะหรือกระสวนจิ้งหะ การใช้ร่างกายทำจิ้งหะเป็นกิจกรรมที่บอกถึงความสามารถทักษะอย่างหนึ่งของผู้เรียน การใช้ร่างกายทำจิ้งหะได้ถูกต้องสามารถบอกถึงความเข้าใจของผู้เรียนต่อจิ้งหะที่ได้เรียนไป เพราะการใช้ร่างกายทำจิ้งหะต้องใช้สมาธิจดจ่อกับการสร้างเสียงให้ตบกับจิ้งหะที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน

1.2.3 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดโคดาย

ภาพที่ 6 โซลตาน โคดาย (ค.ศ. 1882 - 1967)

ที่มา: https://sites.google.com/site/mrjisclassroom/_/rsrc/1333279708180/prawati-sangkhit-kwi-laea-phl-ngan/zoltan-kodaly/kodaly.png?height=320&width=240

โซลตาน โคดาย (ค.ศ. 1882 - 1967) เป็นผู้ประพันธ์เพลงคนสำคัญของฮังการีซึ่งในระยะเวลาต่อมาได้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิดทั้งหมดให้กับการพัฒนาการดนตรีศึกษาในประเทศฮังการีซึ่งเป็นแบบแผนมาจนถึงทุกวันนี้ วิธีการของโคดายได้ใช้เป็นรากฐานของการสอน

ดนตรีให้เด็กชาวฮังการีทั่วประเทศจดจำหมายของวิธีการนี้ คือ ต้องการให้ชาวฮังการีมีความรู้ทางด้านดนตรี สามารถอ่านและเขียนภาษาดนตรี (โน้ตดนตรี) ได้ในลักษณะเดียวกับการอ่านและการเขียนภาษาฮังการี ในปัจจุบันวิธีการของโคดาัยได้รับการดัดแปลงเพื่อใช้ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หลักการของโคดาัยเน้นการร้องเป็นหลักโดยมีการจัดสาระดนตรีอย่างเป็นระบบระเบียบและใช้ระบบสัญลักษณ์แทนเสียงดนตรีให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กรวมทั้งการใช้ระบบการอ่านโน้ตแบบซอล-ฟา โดยวิธีการสอนของโคดาัยมีดังนี้ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555; ธวัชชัย นาควงษ์, 2545)

1. Tonic Sol-fa คือการใช้ระบบการเรียกชื่อตัวโน้ต ซึ่งมาจากภาษาละตินคือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที (do re mi fa so la ti) ในการร้องและอ่าน โดยใช้โดเป็นเสียงหลัก หรือโทนิคในบันไดเสียงเมเจอร์ และลาเป็นเสียงหลักในหรือโทนิคบันไดเสียงไมเนอร์ ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับระยะขั้นคู่เสียงต่างๆไป เมื่อใช้ระบบ ซอล-ฟา โดยทราบความสัมพันธ์ของระดับเสียงต่างๆ ที่แปรเปลี่ยนไปตามกฎแฉเสียง ระยะต่อมา (ประมาณ เกรด 2-3 ในโรงเรียนประถม) ผู้เรียนเริ่มใช้ระบบเรียกชื่อตัวโน้ตโดยใช้อักษร คือ A B C D E F G แทนระดับเสียง ลา ที โด เร มี ฟา โซ ควบคู่ไปกับระบบ ซอล-ฟา ทำให้ผู้ฟังจดจำระดับเสียงต่างๆได้ด้วย

2. สัญญาณมือ ควบคู่ไปกับการอ่านโน้ต ในระยะแรก หรือ แม้กระทั่งในระยะต่อมา การใช้สัญญาณมือแทนระดับเสียงต่างๆเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้ระดับเสียงเป็นรูปธรรมมากขึ้นทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ระดับเสียงต่างๆได้ง่าย ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนาการของการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งต่างๆได้ดีกว่าเมื่อสิ่งนั้นเป็นรูปธรรม สัญญาณมือระดับเสียงนี้ โคดาัยดัดแปลงมาจากสัญญาณมือที่ จอห์น เคอร์เวน คิดขึ้นมา ลักษณะของสัญญาณมือแทนระดับเสียงต่างๆ ดังนี้ การใช้สัญญาณมือนี้ ผู้สอนสามารถใช้สองมือ แสดงระดับเสียงต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนสองกลุ่มฝึกร้องในลักษณะของการประสานเสียงได้ ความคล่องแคล่วในการใช้สัญญาณมือของผู้สอน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสอนแบบโคดาัย

3. สัญลักษณ์ของจังหวะ นอกจากโคดาัยจะใช้สัญญาณมือแทนระดับเสียงแล้ว โคดาัยยังมีการใช้ระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนจังหวะเพื่อทำให้การเรียนรู้เรื่องจังหวะเป็นรูปธรรมโดยในระยะแรกการใช้สัญลักษณ์แทนจังหวะเป็นลักษณะของรูปภาพ ในระยะต่อมาเปลี่ยนเป็นสัญลักษณ์คล้ายตัวโน้ตแล้วในที่สุดใช้ตัวโน้ตแทนจังหวะ อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์คล้ายตัวโน้ตก็ยังสามารถใช้ได้ อยู่เมื่อผู้สอนต้องการเน้นเฉพาะจังหวะ นอกจากกำหนดสัญลักษณ์แทนจังหวะแล้ว โคดาัยยังได้กำหนดเสียงใช้ในการเรียกสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไว้เพื่อให้ผู้เรียนใช้พูดแทนการตบมือได้ด้วย

จึงสรุปได้ว่าการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดโคคายเน้นการร้องเพลงเป็นหลัก การเล่นเครื่องดนตรีเป็นกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เรียนในระยะต่อมา การร้องจะรวมไปถึงการอ่านโน้ตด้วยในกระบวนการร้อง โคคายเน้นการฝึกให้ผู้เรียนรับรู้เกี่ยวกับเรื่องระดับเสียง และจังหวะของทำนองอย่างสม่ำเสมอ วิธีการหนึ่งคือการฝึกให้ผู้เรียนได้ยินเสียงทำนองในความคิด คือการให้ผู้เรียนร้องเพลงและให้หยุดร้องแต่ให้ร้องในใจเป็นระยะๆ สลับกันไปตามสัญญาณที่ผู้สอนกำหนดให้ ทำให้ผู้เรียนรับรู้เกี่ยวกับเสียงทั้งในความคิดและสามารถร้องได้ด้วย นอกจากนี้ยังเน้นให้จดจำเกี่ยวกับระดับเสียง และบทเพลงที่เรียนไปด้วยเสมอ เช่นครูอาจจะทำสัญญาณมือในวรรคต้นของเพลงใดเพลงหนึ่งที่เรียนไป และให้ผู้เรียนตอบว่าเพลงอะไร หรืออาจจะตบจังหวะของทำนองเพลงหนึ่ง และให้ผู้เรียนตอบว่าเป็นจังหวะของทำนองเพลงอะไร หรืออาจฮัมทำนองเพลงตอนใดตอนหนึ่งของเพลงหนึ่ง และให้ผู้เรียนตอบชื่อเพลง

1.2.4 วิธีการสอนดนตรีตามแนวซูซูกิ

ภาพที่ 7 ชินอิจิ ซูซูกิ (1898–1998)

ที่มา: <http://www.grugood.com/wp-content/uploads/2014/08/suzuki2-720x340.jpg>

ดร.ชินอิจิ ซูซูกิ (Shinichi Suzuki, 1898–1998) เป็นชาวเมืองนาโกย่า เกิดเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1898 ก่อตั้งสถาบันดนตรีเด็กและเป็นผู้คิดค้นระบบการเรียนแบบซูซูกิ (Suzuki Method) ซึ่งระบบการเรียนดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนดนตรีโดยอาศัยระยะเวลาอันสั้นและให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียนด้วยนั้น ดร.ชินอิจิ ซูซูกิ มีความเชื่อในพรแสวงมากกว่าและปฏิเสธพรสวรรค์จากความเชื่อดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนทุกคนหรือเด็ก ๆ สามารถมีพัฒนาการทางด้านทักษะในเรื่องต่าง ๆ และทางดนตรีด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของเด็กจะต้องมีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับ

สภาพของเด็ก นอกจากนี้วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดซูซูกิได้ค้นพบความจริงที่ว่าเด็กเล็กไม่ว่าชาติใดสามารถเรียนรู้ภาษาประจำชาติตนเองได้ง่าย จึงใช้แนวคิดนี้ในการสอนดนตรีสำหรับเด็กขึ้นและเรียกแนวคิดนี้ว่าวิธีการสอนแบบภาษาแม่ (Mother-tongue approach) แนวคิดหลักของการสอนแบบนี้คือการสอนแบบเป็นธรรมชาติแบบพ่อแม่สอนลูก การให้กำลังใจด้วยความรัก การปฏิบัติดนตรีซ้ำ ๆ อย่างมีวินัย วิธีการเหล่านี้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดของวิธีการสอนแบบซูซูกิ (Suzuki, 1983)

วิธีการสอนดนตรีของซูซูกิมุ่งเน้นให้เด็กได้สัมผัสกับดนตรีตั้งแต่วัยเด็กโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ดนตรีและเอื้อต่อการพัฒนาทางดนตรี การสอนของซูซูกินี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเล่นมากกว่าทักษะอื่นโดยเน้นย้ำการปฏิบัติดนตรีซ้ำทวนอย่างมีวินัยซึ่งแตกต่างจากวิธีการสอนอื่น ๆ ที่กล่าวมาในข้างต้นที่มุ่งเน้นทักษะการเคลื่อนไหว, ทักษะการร้อง, เป็นต้น การสอนของซูซูกินี้จึงมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการเล่นดนตรีอย่างแท้จริง

1.2.5 หลักการและวิธีการสอนตามแนวคิดยามาฮ่า

การสอนดนตรียามาฮ่ามีความเป็นมายาวนานทั้งการผลิตเครื่องดนตรีและการสอนดนตรีซึ่งเป็นที่ยอมรับและได้รับนิยม ปัจจุบันมีโรงเรียนดนตรียามาฮ่ามากมายทั่วโลก หลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีของยามาฮ่าออกแบบให้เกิดความหลากหลายสำหรับผู้เรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนในวัยก่อนอนุบาลถึงผู้มีความต้องการในระดับสูงโดยมีทั้งหลักสูตรที่เป็นดนตรีคลาสสิกและดนตรีสมัยนิยม หลักสูตรที่สำคัญซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการสอนดนตรีของยามาฮ่า คือ ดนตรีเด็กก่อนวัยเรียนเป็นพื้นฐาน เกิดขึ้นในปี 1954 ที่สถาบันดนตรียามาฮ่ากรุงโตเกียว ต่อมาได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำศักยภาพของเด็กที่มีและพัฒนาความสามารถของเด็กที่จะแสดงออกผ่านทางบทเพลง ปัจจุบันโรงเรียนดนตรียามาฮ่าได้มีการพัฒนาให้เป็นระบบขนาดใหญ่ทั่วโลกโดยมีนักเรียนมากกว่า 600,000 คน (Yamaha Music Foundation, 1992) เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

แนวคิดการสอนดนตรีของยามาฮ่ามุ่งใช้การสอน 3 ลักษณะดังนี้

1. การศึกษาด้านดนตรีที่ครอบคลุม (Comprehensive Music Education) สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนดนตรีของยามาฮ่า คือ กิจกรรมดนตรีที่มีความครอบคลุมและหลากหลายทั้งการฟัง,

การร้องเพลง, การเล่น, การอ่าน และการเขียน ซึ่งกิจกรรมที่หลากหลายเหล่านี้ไปสู่ความสนุกสนานในการเรียนรู้ดนตรีโดยใช้คีย์บอร์ดเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเรียน ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะด้านเทคนิคการเล่นแต่ใช้แง่มุมที่มีความแตกต่างช่วยให้เด็กเรียนรู้เพลงจากซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และสร้างจินตนาการนำไปสู่ความสามารถในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของพวกเขา

2. การศึกษาดนตรีที่มีความหลากหลายในช่วงวัย (Timely Education/Learning at the appropriate time) ความหลากหลายของหลักสูตรของการสอนดนตรียามาฮาเริ่มตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษตอบสนองในทุกระดับความต้องการทั้งหลักสูตรดนตรีคลาสสิกและดนตรีสมัยนิยม ซึ่งความสำคัญของหลักการสอนของยามาฮาเชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจอย่างเป็นธรรมชาติ ด้วยการเรียนรู้ที่มีการลำดับความยากง่ายของสาระทำให้เกิดความสนุกและซึมซับเข้าใจเพลง สิ่งสำคัญของเด็กในช่วงวัยที่จำเป็นต้องพัฒนามากที่สุด คือ ความสามารถในการฟัง การเรียนการสอนโดยเน้นได้ยินจะช่วยให้ได้รับความสามารถในการฟังพื้นฐานและความไวต่อเพลงในขณะที่เพลิดเพลินกับมันซึ่งจึงจะกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการแสดงดนตรีด้วยตนเอง

3. การเรียนลักษณะกลุ่ม (Lesson in groups) เด็กสามารถแบ่งปันความสุขที่มากขึ้นโดยการเรียนรู้ร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ การเล่นในวงดนตรีกับเพื่อนทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางดนตรีที่หลากหลายและมีความเข้าใจในการฟังเพลง นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสที่จะทำเด็กได้เกิดการเรียนรู้ทักษะสังคมเพิ่มเติมและให้ความร่วมมือกิจกรรมกับคนอื่น ๆ ยามาฮาเชื่อว่าการเรียนเป็นกลุ่มเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อกระตุ้นการพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจของเด็ก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2.6 แนวทางการสอนดนตรีสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ดนตรีสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมีความแตกต่างจากการเรียนดนตรีทั่วไป การจัดการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้จึงมีการจัดสาระที่ต่างจากปกติและละเอียดอ่อนเหมาะสมตามศักยภาพความสามารถของผู้เรียน การจัดกิจกรรมดนตรีจึงต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนทั้งจุดเด่นและจุดด้อยโดยการเรียนดนตรีนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางสมอง ความละเอียดอ่อนต่ออารมณ์ความรู้สึก และพัฒนาการทางสังคมทั้งผู้เรียนทั่วไปและผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ ญูรุทธ์ สุทนต์จิตต์ (2555) ได้นำเสนอหลักการและเหตุผลสำคัญ 3 ประการดังนี้

1. พัฒนาความรู้ความสามารถทางดนตรี ในการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษนั้นมีลักษณะเหมือนกันกับผู้เรียนทั่วไป คือมุ่งให้พัฒนาความรู้ความสามารถพื้นฐานทางดนตรีตามความสามารถและพัฒนาการแต่ละบุคคล เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีโดยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกสนาน อยากเรียนดนตรี

2. ดนตรีสร้างเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีความบกพร่อง ในการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียนและจัดกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ผู้เรียนกลุ่มนี้มักมีปัญหาด้านอารมณ์ที่มีความแปรปรวน จึงควรเน้นการส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุนพัฒนาการทางอารมณ์มาก

2) พัฒนาการทางสติปัญญา ดนตรีเป็นการเรียนรู้ด้านปัญญาและทักษะ กิจกรรมหลากหลายประเภทใช้ความสามารถทางความคิด การตัดสินใจเชิงปัญญา ในการจัดกิจกรรมควรให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมทั้งลักษณะกลุ่มและเดี่ยวได้ปฏิบัติทดลองดนตรีโดยกระตุ้นด้วยความท้าทายความยากของกิจกรรมซึ่งคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน

3) พัฒนาการทางร่างกาย ดนตรีเป็นเรื่องของทักษะ การปฏิบัติดนตรีทั้งการฟัง การร้องเพลง การอ่านโน้ต การเล่นเครื่องดนตรี เป็นต้น การเลือกกิจกรรมดนตรีให้ผู้เรียนจึงควรคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายเพื่อให้เกิดความพอดีและเหมาะสมของการเรียนรู้

4) พัฒนาทางสังคม เป็นพัฒนาการที่สำคัญยิ่งในชีวิตประจำวันสำหรับผู้เรียนกลุ่มเพราะเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในสังคมที่เปิด มิได้อยู่ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียนตลอดไป ลักษณะการใช้ชีวิตจึงมีความแตกต่างในการอยู่อาศัยทักษะสังคมการอยู่ร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงควรมุ่งเน้นให้เห็นค่า เห็นหน้าที่ ของตนต่อการปฏิบัติตนในสังคม

3. ทักษะของผู้สอนที่ยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน ผู้สอนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนดนตรีสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การศึกษาคือการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้โอกาสผู้เรียนในการเรียนรู้ดนตรีตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความสามารถที่มีจำกัด ต้องยอมรับในขอบเขตโดยสามารถพัฒนาได้ไม่มากนักน้อย ผู้สอนต้องมีทัศนคติในการเสียสละ นอกจากนี้ยังควรสร้างความสนิทสนม สร้างความไว้วางใจกับผู้เรียน พยายามบูรณาการสาระต่าง ๆ นอกเหนือจากดนตรี บางโอกาส เพื่อให้เกิดการสร้างเสริมพัฒนาศักยภาพทุกด้าน

ในการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษควรพัฒนาการเรียนรู้นดนตรีตามความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับต่อเนื่องอย่างสัมพันธ์กันซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจในดนตรี โดยเน้นการปฏิบัติเป็นหลักไม่ใช่การท่องจำ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541) นอกจากนี้ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) ยังได้นำเสนอวิธีการสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษดังนี้

1) การสอนเสียงก่อนสัญลักษณ์ วิธีการในเบื้องต้นทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจดนตรีได้อย่างลึกซึ้ง ด้วยการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในเรื่องเสียงก่อน แล้วสอนเรื่องสัญลักษณ์ดนตรีในลำดับต่อมา เช่น การสอนเรื่องจังหวะช้า-เร็ว ผู้เรียนควรได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึถึงจังหวะที่ตบ ฟัง เล่น หรือตอบสนองอยู่ ณ นั้นมีความแตกต่างกันสามารถแยกแยะได้ และช่วยกันสรุปว่าจังหวะที่ไม่เหมือนกันนั้นคือจังหวะช้าและเร็ว

2) การสอนอย่างเป็นขั้นตอน การลำดับสาระดนตรีมีความสำคัญและผู้สอนต้องมีความรู้เป็นอย่างดีสามารถลำดับสาระดนตรีจากง่ายไปสู่สาระดนตรีที่ยาก จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันในเชิงสาระเนื้อหาและการสอน การวางแผนการสอนการลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยากจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาดนตรีได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ความรู้ในสาระดนตรีแล้วผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในเชิงจิตวิทยาเพื่อประกอบการสอนด้วย

3) การสร้างสรรค์ ในการสอนดนตรีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดสร้างสรรค์อยู่สม่ำเสมอตั้งแต่การสร้างสรรค์ในลักษณะง่าย ๆ เช่น การตบมือเป็นจังหวะสั้น ๆ ตามความคิดความสามารถผู้เรียน จนถึงลำดับที่ซับซ้อนในขั้นสูง เช่น การประพันธ์เพลง เป็นต้น การสร้างสรรค์ทำให้ผู้เรียนได้คิด ได้ปฏิบัติ เกิดประสบการณ์ตรงกับเรื่องต่าง ๆ ต่อดนตรี การสร้างสรรค์ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจดนตรีได้เป็นอย่างดีและทำให้ผู้เรียนสนุกสนานจากการได้คิดด้วยตนเองได้แสดงออก

4) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม การเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษไม่ควรยึดการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนดนตรี ดังนั้นกิจกรรมจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้สอนควรให้หลักการสั้น ๆ การลงมือปฏิบัติมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นเร้าและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้เกิดความสนใจในการเรียนดนตรีและได้ทดลองตัดสินใจในการลงมือปฏิบัติ

5) การปฏิบัติกิจกรรมซ้ำซาก ทักษะทางดนตรีเกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมซ้ำอย่างสม่ำเสมอทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สามารถจดจำ เคยชิน และปฏิบัติทักษะนั้นได้อย่างมั่นใจ จนกลายเป็น

การเรียนรู้ในที่สุด นอกจากนี้กิจกรรมที่มีการปฏิบัติมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนที่มีความ
ต้องพิเศษ

6) ให้ความสนใจรายบุคคล การเรียนการสอนดนตรีผู้สอนควรให้โอกาสทุกคนได้ปฏิบัติ
กิจกรรมเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกันเพราะผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน การให้ผู้เรียนปฏิบัติ
รายบุคคลแสดงให้เห็นพัฒนาการและความเข้าใจทางดนตรีแต่ละคนอยู่ในระดับใด และเน้นหรือปรับ
ปรุงการสอนเรื่องใดเป็นพิเศษ การให้ความสนใจรายบุคคลเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนา
ความสามารถด้านดนตรีและความบกพร่องด้านอื่น ๆ

7) พัฒนาการทางสังคม การจัดกิจกรรมดนตรีควรเน้นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการทางสังคม
และบุคลิกภาพเสมอ เช่น กิจกรรมที่สอดแทรกการแนะนำตนเอง การแนะนำตนเองก่อนการร้องเพลง
เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออกได้อย่างไม่เขินอาย นอกจากลักษณะ
ท่าทางในการร้องเพลงหรือการปฏิบัติเป็นสิ่งที่ควรฝึกฝนเกี่ยวเนื่องกันระหว่างการสอนดนตรีและการ
พัฒนาบุคลิกภาพที่ดี

8) กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการบางด้านที่บกพร่องและคำนึงถึงพัฒนาการทางอารมณ์ การเรียน
การสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษควรคำนึงถึงพัฒนาที่บกพร่องและพัฒนาการทาง
อารมณ์ การใช้ดนตรีกระตุ้นพัฒนาการบางด้านเป็นสิ่งที่ควรกระทำโดยคำนึงถึงความสามารถของ
ผู้เรียน เพื่อมิให้ผู้เรียนเกิดความเครียดผู้จำเป็นต้องเข้าใจถึงอารมณ์ของผู้เรียนและใช้ลักษณะอารมณ์
ของผู้เรียนในการเริ่มจัดกิจกรรม ในขณะเดียวกันหากผู้เรียนเกิดอารมณ์แปรปรวนผู้สอนควรเปลี่ยน
ลักษณะวิธีการสอนดนตรีด้วยเพื่อปรับระดับอารมณ์ของผู้เรียนให้เข้าสู่ภาวะปกติ ดังนั้นการเรียนการ
สอนดนตรีสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษจึงควรคำนึงถึงอารมณ์ของผู้เรียนอยู่เสมอ

นอกจากนี้กิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ถูกนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมจะมีการเคลื่อนไหวใน
ลักษณะที่เป็นพื้นฐานซึ่งมีเป็นการเคลื่อนไหวที่พบในชีวิตประจำวัน การเคลื่อนไหวพื้นฐานนี้ปรากฏ
ในกิจกรรมดนตรีตามหลักการสอนดนตรีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักการพัฒนาการ
เคลื่อนไหวพื้นฐานของหม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา (2522) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นฐาน
การเคลื่อนไหวสำหรับการจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมสามารถกล่าวได้ดังนี้

1) การเดิน (Walk) เป็นการฝึกจังหวะในการทรงตัวฝึกการแสดงออกทางความรู้สึก ควรฝึก
ด้วยการใช้จุกเท้าแตะพื้นเล็กน้อย เอนตัวไปข้างหน้าพร้อมกับแกว่งแขนสลับ ใช้กล่องหรือกรับ

ควบคู่เพื่อให้ได้เดินตรงตามธรรมชาติและตรงจังหวะ กิจกรรมในการเดิน ได้แก่ บทบาทสมมติ ทหาร คนแก่ เลียนแบบสัตว์ เป็นต้น

2) การวิ่ง (Run) ที่ถูกต้องควรให้จุกเท้าแตะพื้นเวลาชอยล์ ๆ จะใช้ข้อศอกงอทั้งสองข้าง เคลื่อนไหวสลับไปมากับขาควรวิ่งสลับกับการเดินเพราะฟังจังหวะได้ชัดเจนว่าแตกต่างกัน การวิ่งควรให้กระทำในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการชนกัน กิจกรรมในการวิ่งได้แก่ การวิ่งตามบทบาทสมมติ เช่น เสือ, สิงโต เป็นต้น การวิ่งตามจินตนาการ เช่น วิ่งเป็นรถยนต์ วิ่งหนีฝน

3) การกระโดดขาเดียวหรือกระโดดสองขา (Leap) ควรกระโดดสองขาจากระดับสูงลงมาระดับต่ำและย่อตัวก่อนเท้าแตะพื้นเพื่อถ่ายเทน้ำหนักลดแรงกระแทกที่เท้า ขณะที่กระโดดควรให้ส่วนต่าง ๆ ร่างกายเคลื่อนไหวไปพร้อม เช่น เหวี่ยงแขน เหวี่ยงชอก ขยับขา ขยับไหล่ วางเครื่องกีดขาด เพื่อให้หลบหลีกหรือกระโดดข้าม

4) ควบม้า (Gallop) การควบม้านั้นเด็กจะต้องปล่อยร่างกายให้เป็นตามธรรมชาติ โดยให้ลองบทบาทสมมติด้วยการเป็นม้าหรือขี่ม้าให้จังหวะเคาะในลักษณะควบม้ากำกับและเคลื่อนตัวไปในทิศทางเดียวกัน กิจกรรมเคลื่อนไหวในลักษณะการควบม้าสร้างความสนใจและความสนุกสนานแก่เด็กได้อย่างมากและมักจัดกิจกรรมโดยการให้เด็กได้ลองฝึกด้วยตนเอง

5) การก้าวกระโดด (Skip) ก้าวกระโดดเป็นการเคลื่อนไหวพื้นฐานที่ยากอย่างหนึ่งมีความคล้ายคลึงกับจังหวะและลีลาการเคลื่อนไหวแบบควบม้ามาก บางครั้งเด็กอาจเกิดการสับสน การหัดก้าวกระโดด คือ ให้ร่างกายปล่อยตามธรรมชาติและใช้เพลงสร้างความคุ้นชินกับลักษณะจังหวะ จากนั้นทดลองเคลื่อนไหวตามจังหวะเพลงที่ได้ยิน

6) การโอนเอนตัว (Swaying) การเคลื่อนไหวทุกชนิดต้องอาศัยการถ่ายเทน้ำหนักให้พอดี วิธีการฝึกโอนเอนตัวในเด็ก คือ ให้บทบาทสมมติเป็นต้นไม้ที่โอนเอนไปในสายลมด้วยการถ่ายเทน้ำหนักจากฝั่งหนึ่งไปฝั่งหนึ่งสลับกันไปมา ควรระวังไม่ให้ทั้งน้ำหนักตัวมากเกินไปให้เด็กพยายามค้นพบความสมดุลด้วยตัวเอง

7) การกระโดดสูงเปลี่ยนขา (Leap) เป็นการกระโดดที่มีความยากและเหมาะสมสำหรับเด็กโตที่มีกล้ามเนื้อแข็งแรง วิธีฝึกหัด คือ ให้กระข้ามสิ่งกีดขวางอย่างง่าย ๆ ไม่สูงนักก่อน จากนั้นเพิ่มความยากขึ้นจนสามารถเปลี่ยนขาในขณะที่กระโดดได้ทันที

กิจกรรมการเคลื่อนไหวพื้นฐานนี้เป็นสิ่งสำคัญในทุกวิธีการสอนดนตรีจำเป็นที่จะต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างถูกต้องและเลือกลักษณะการเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการเคลื่อนไหวพื้นฐานนี้เพื่อนำมาประยุกต์ให้เกิดความเหมาะสมกับกิจกรรมดนตรีเพื่อสร้างเสริมเจตคติสำหรับเด็กด้วยโอกาสให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

กล่าวได้ว่าการเรียนการสอนดนตรีทั่วไปและการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษมีส่วนที่คล้ายคลึงและส่วนที่แตกต่างกัน การสอนดนตรีสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษมีความละเอียดอ่อนในรายละเอียดต่าง ๆ ทั้งการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม จิตวิทยาในการสอน เป็นต้น ที่มีความละเอียดและต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ในแต่ละด้านซึ่งมีความแตกต่างกันไป

1.2.7 แนวทางในการบูรณาการการจัดกิจกรรมดนตรี

ในกลวิธีการสอนดนตรีต่าง ๆ จากการศึกษาเอกสารข้างต้น แต่กลวิธีการสอนจะแนวทางในการสอนที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละแนวคิดกลวิธีการดนตรี ในแต่ละกลวิธีการสอนดนตรีมีแนวทางในการพัฒนาสาระดนตรีที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่บริบทในด้านความหลากหลายของผู้เรียนและความหลากหลายในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้บูรณาการโดยการนำแนวคิดการสอนดนตรีต่าง ๆ มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับชั้นเรียน ซึ่งผู้เรียนมีความหลากหลายทั้งในด้านช่วงวัย พื้นหลังทางการศึกษา ความสามารถทางดนตรี และความสนใจ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อกำหนดสาระที่ผู้เรียนจะได้รับในแต่ละคาบเรียนและเลือกกิจกรรมดนตรีตามแนวคิดต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในแต่ละคาบเรียน เพื่อลำดับสาระในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความน่าสนใจและมีทักษะดนตรีที่หลากหลายในการกิจกรรมดนตรีครั้งนี้

กิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 ดนตรีมีอยู่รอบตัวเรา เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทำความเข้าใจกับกิจกรรมดนตรี (Prepare for Learning Music) โดยในการเรียนสัปดาห์นี้ใช้กิจกรรมในลักษณะของการเคลื่อนไหว (Movement) เพื่อให้ผู้เรียนปรับสมดุลของร่างกาย (Physical Control) ให้สอดคล้องและคุ้นชินกับรูปแบบจังหวะที่ได้ยินและเคลื่อนไหวตามได้ (Rhythmic Recognition) และสามารถแสดงรูปแบบจังหวะที่ได้ยินออกมาอีกครั้งหนึ่งได้ (Rhythmic Recalling) (Parncutt & McPherson, 2002) ในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวนี้มุ่งเน้น

อธิบายดนตรีให้เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวของผู้เรียน (Surrounding environment) ซึ่งใช้กิจกรรมจากกลวิธีการสอนดนตรีของดาลโครซซึ่งมุ่งเน้นกิจกรรมในด้านการเคลื่อนไหว ในการคัดเลือกกิจกรรมการเคลื่อนไหวเบื้องต้นผู้วิจัยได้คัดเลือกกิจกรรมที่มีความง่ายสามารถจดจำและเรียนแบบตามผู้สอนได้ง่าย สามารถต่อยอดปรับเปลี่ยนกิจกรรมเพิ่มได้ตามความเหมาะสมของผู้เรียนในได้แก่ กิจกรรมฝึกการฟัง (Choksy et al., 2001) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและวิเคราะห์จังหวะ (Choksy et al., 2001) กิจกรรมการเตรียมความพร้อมความสนใจเพื่อการเรียนรู้ (Choksy et al., 2001) กิจกรรมจังหวะบนร่างกาย (Choksy et al., 2001) กิจกรรมเคลื่อนไหวตามผู้นำ (Orff, 1978)

กิจกรรมในสัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 4 เรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการ เป็นกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องจากคาบเรียนก่อนซึ่งจากกิจกรรมในช่วงต้นได้ปรับสมดุลของร่างกายให้เกิดความคุ้นชินและพัฒนาความสามารถในด้านจังหวะซึ่งเป็นพื้นฐานสู่กิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งในกิจกรรมช่วงที่สองนี้จะมุ่งเน้นในด้านทักษะการร้องเป็นหลัก (Singing) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางกลวิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดของโคดายโดยเรียนรู้พื้นฐานในด้านการร้อง (Sound Production) ก่อนในลำดับแรกด้วย 1) การฝึกวิธีการหายใจ (Posture) 2) การออกเสียงขั้นพื้นฐาน (Pronunciation) 3) การออกเสียงให้ถูกต้องตรงกับระดับเสียง (Pitch Matching Turning) และ 4) การแบ่งแยกระดับเสียงให้ถูกต้อง (Pitch Discrimination) โดยใช้หลักวิธีการสอนเสียงก่อนสัญลักษณ์และการใช้ขั้นคู่พื้นฐานคู่สามไมเนอร์ (Minor Third) เป็นขั้นคู่ที่ง่ายต่อการออกเสียงสำหรับเด็กในการเริ่มต้นและบทเพลงที่คัดเลือกมานั้นมีเนื้อร้องที่มีความหมายสร้างเสริมจินตนาการให้แก่ผู้เรียน ซึ่งในการเรียนการสอนนั้นใช้วิธีการเล่านิทานก่อนเข้าเนื้อหาการเรียนการสอนเพื่อดึงความสนใจเด็กให้จดจ่อและพร้อมที่จะเรียนรู้ก่อนให้สอดคล้องกับเนื้อเพลงที่จะทำการเรียนการสอน ในลำดับเป็นบทเพลงเจ้าแมวเหมียวที่อยู่บนบันไดเสียงเกรกอเรียน (Gregorian Scale) ในกิจกรรมการร้องนี้จะใช้สัญลักษณ์มือ (Handsign) และคีย์บอร์ด (Keyboard) ประกอบการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนนี้ได้สัมผัสระดับเสียงตัวโน้ตที่ถูกต้องและได้ฝึกความสามารถในการออกจากสัญลักษณ์มือ (Sight Singing) เพื่อทบทวนความจำในด้านของเสียงให้ถูกต้องและท้าทายความสามารถของผู้เรียน ซึ่งในช่วงกิจกรรมการร้องนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกิจกรรมดนตรี ได้แก่ กิจกรรมเตรียมตัวฝึกการร้อง (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2535) กิจกรรมร้องเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ทั้งเนื้อร้องและโซลเฟส (ธวัชชัย นาควงษ์, 2545) กิจกรรมร้องเพลงเจ้าแมวเหมียวทั้งเนื้อร้องและโซลเฟส กิจกรรมฝึกออกเสียงจากสัญลักษณ์มือที่เห็น

กิจกรรมในสัปดาห์ที่ 5 และสัปดาห์ที่ 6 สนุกกับการเล่นพร้อมเต้นและเคลื่อนไหว เป็นกิจกรรมที่นำเอากิจกรรมที่นำเอาความรู้ตั้งแต่ในครั้งแรกมาเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ ซึ่งในลำดับแรกจะ

เป็นการฝึกพื้นฐานสำหรับการตีโดยแยกมือ (Single Stroke) เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถแยกแยะและควบคุมใช้การใช้อมือทั้งสองข้างในการตีระนาด ก่อนที่จะเริ่มการบรรเลงในบทเพลงซึ่งมีเพลงรถไฟไปเชียงใหม่อยู่บนบันไดเสียงขั้นคู่สามไมเนอร์ และเพลงเจ้าแมวมณีอยู่บนบันไดเสียงเกรกอเรียน ซึ่งการบรรเลงแบบนี้เรียกว่าการบรรเลงระนาดที่มีระดับเสียง (Pitched Melodic) โดยนำกิจกรรมทั้งที่เรียนมาผสมรวมกันให้เป็นบทเพลง เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนกิจกรรมทั้งหมดและบูรณาการกิจกรรมที่ได้เรียนมาทั้งหมด

ตารางที่ 1 สารระที่กำหนดใช้ในชั้นเรียนในแต่ละสัปดาห์

สัปดาห์ที่	สารระที่กำหนดใช้ในชั้นเรียน
1	การควบคุมร่างกายให้สัมพันธ์กับรูปแบบจังหวะ (Physical Control and Rhythmic Recognition) และแสดงรูปแบบจังหวะที่ได้ยินออกมาอีกครั้งหนึ่งได้ (Rhythmic Recalling)
2	การควบคุมร่างกายให้สัมพันธ์กับรูปแบบจังหวะ (Physical Control and Rhythmic Recognition) และแสดงรูปแบบจังหวะที่ได้ยินออกมาอีกครั้งหนึ่งได้ (Rhythmic Recalling) (เปลี่ยนกิจกรรม)
3	พื้นฐานการร้อง (Sound Production) ประกอบด้วยการหายใจ (Posture), การออกเสียงขั้นพื้นฐาน (Pronunciation) และการร้องระดับเสียงให้ถูกต้อง (Pitch Matching Turning) ในขั้นคู่ 3 ไมเนอร์ (Minor Third)
4	และการร้องระดับเสียงให้ถูกต้อง (Pitch Matching Turning) ในบันไดเสียงเกรกอเรียน (Gregorian Scale) และแยกแยะระดับเสียงได้ (Pitch Discrimination)
5	พัฒนาพื้นฐานการเล่นเครื่องดนตรีด้วยการตีระนาดแบบสลับมือ (Single Stroke) และการบรรเลงเพลงรถไฟไปเชียงใหม่
6	การบรรเลงบทเพลงเจ้าแมวมณีและการบูรณาการกิจกรรมทั้งหมดที่ได้เรียนเพื่อรวบรวมเป็นบทเพลง

ตอนที่ 2 เจตคติทางดนตรี

เจตคติเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนดนตรี ในการเรียนดนตรีนั้นหากผู้เรียนสามารถสอบผ่านเนื้อและทักษะ แต่ไม่มีความรักต่อการเรียนดนตรีถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ และผู้เรียนจะไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Abeles et al., 1995) ดังนั้นการศึกษา

การสอนเจตคติของผู้เรียนต่อการเรียนดนตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและเน้นการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเจตคติเป็นสำคัญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของเจตคติและองค์ประกอบของเจตคติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ เจตคติ ว่า สิ่งที่เกิด, ใจ, ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในหนังสือบางเล่มกล่าวถึงเจตคติว่ามีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ทศนคติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากนี้นักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของเจตคติในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

อลพอร์ต (Allport, 1935) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางความคิดและความรู้สึกซึ่งก่อตัวจากผลของประสบการณ์มีอิทธิพลในการกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลที่มีต่อทุกสิ่งและทุกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วย

เครชและครัทซ์ฟิลด์ (Krech & Crutchfield, 1948) ให้นิยามว่า เจตคติ หมายถึง การจัดระเบียบของกระบวนการสนใจ การแสดงอารมณ์ การรับรู้ และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

ฟิชเบินและไอเซน (Fishbein & Ajzen, 1975) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ เพื่อที่จะตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ด้วยการแสดงออกถึงความชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นอย่างคงที่สม่ำเสมอ

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2559) กล่าวว่า เจตคติหรือทศนคติ หมายถึง แนวโน้มที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคน วัตถุสิ่งของ หรือความคิด หากบุคคลนั้นมีทศนคติที่เป็นบวกต่อสิ่งใดจะมีพฤติกรรมที่กล้าเผชิญกับสิ่งนั้นและหากมีทศนคติที่เป็นลบจะมีทศนคติที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น

จากความหมายเหล่านี้สรุปได้ว่าเจตคติหมายถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติตนไปในทางใดทางหนึ่งต่อสิ่งนั้น ทั้งนี้เจตคติของบุคคลแต่ละคน เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลนั้น โดยได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมครอบครัว กลุ่มเพื่อน และอื่น ๆ ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก็จะเกิดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลที่ส่งผลย้อนกลับไปสู่เจตคติต่อเนื่องกันไป

2.1.1 องค์ประกอบของเจตคติ

พฤติกรรมกรรมของเจตคติเกิดขึ้นจากองค์ประกอบด้านความคิด องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านความโน้มเอียงของพฤติกรรม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวส่งผลต่อกันอย่างเป็นลำดับขั้น (Fishbein & Ajzen, 1975; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) สามารถกล่าวเป็นรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูล ความเชื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลได้มาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจที่เป็นเหตุผลในการสรุปความ และรวมเป็นระบบความคิดความเชื่อในการประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมักจะเป็นแนวโน้มทางใดทางหนึ่ง (ดี - ไม่ดี มีคุณค่า - ไม่มีคุณค่า เหมาะสม - ไม่เหมาะสม)

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ และความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเหล่านั้นและเกิดความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบ ออกมา (ชอบ - ไม่ชอบ ต้องการ - ไม่ต้องการ พึงพอใจ - ไม่พึงพอใจ)

3) องค์ประกอบด้านความโน้มเอียงของพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติตนหรือตอบสนองสิ่งต่าง ๆ ไปในทางใดทางหนึ่ง จะขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินค่าสิ่งเหล่านั้น ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านสิ่งนั้น ๆ

เจตคติเริ่มต้นขึ้นจากความคิด (Cognition) ซึ่งเป็นผลไปยังด้านความรู้สึกต่อจิตใจ (Affection) และความรู้สึกต่อจิตใจนี้ส่งผลไปยังพฤติกรรมของผู้เรียน (Behavior) อย่างเป็นขั้นตอน นอกจากนี้ พฤติกรรมยังส่งผลย้อนกลับต่อความคิด (Fishbein and Ajzen, 1975) เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบข้างต้นเสมอ แต่อาจมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไปได้ แสดงได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 8 องค์ประกอบของเจตคติ (Fishbein & Ajzen, 1975)

เจตคติทางดนตรีจึงหมายถึงสภาวะความคิดที่มีแนวโน้มพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนดนตรี ซึ่งมีอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าทั้งคน วัตถุสิ่งของ เป็นต้น จะแสดงทัศนคติออกมาให้เห็น เช่น ความชอบ ความสนุกสนาน การร่วมมือในชั้นเรียน เป็นต้น อันเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งการจัดกิจกรรมดนตรี ความสามารถในการสอนของผู้สอน สื่อการเรียน การสอนดนตรี เป็นต้น พฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมามีสะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อภายในของผู้เรียนซึ่งเป็นผลไปยังด้านความรู้สึกทางจิตใจ ในการวิจัยครั้งนี้อิทธิพลหลักที่ส่งผลต่อเจตคติของผู้เรียนในชั้นเรียนเกิดจากการจัดกิจกรรมดนตรีและผู้สอนดนตรีที่ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยจึงศึกษาการสอนเพื่อสร้างเสริมเจตคติ เพื่อเป็นแนวในการประยุกต์และการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้สอดคล้องกับบริบทของชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดเจตคติทางดนตรีที่ดีต่อการจัดกิจกรรมดนตรี

2.2 การสอนเพื่อสร้างเสริมเจตคติ

การพัฒนาส่งเสริมการสอนเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้สอนจะต้องเข้าใจหลักการในการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้ทราบและเข้าใจในการโน้มน้าวจูงใจที่กระตุ้นต่อการเกิดเจตคติขึ้นได้ด้วยทางใด (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดเจตคติที่ดี การสร้างแรงจูงใจสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) คือ ความสนใจของผู้เรียนในการเรียนรู้อันเกิดมาจากภายในตัวบุคคลและเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังผลตอบแทน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) ในทางดนตรีเกิดจากประสบการณ์ทางดนตรี การจูงใจภายในสามารถแบ่งย่อยได้ 3 ชนิด ดังนี้

1) แรงจูงใจที่มาจากความต้องการทางจิตวิทยา (Psychological needs) ต้องการเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ

2) แรงจูงใจภายในที่มาจากความต้องการที่จะเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเอง

3) แรงจูงใจภายในที่มาจากความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ คือ มีแรงจูงใจที่จะเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความรู้สึกที่ผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับตนอย่างบริสุทธิ์ใจ

2. การจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) คือ ความสนใจที่เกิดจากปัจจัยอื่นหรืออิทธิพลจากภายนอกที่ไม่ใช่ปัจจัยทางดนตรี เช่น ความตั้งใจเพื่อต้องการเอาใจครู ความท้าทายทางปัญญา การชู้เชิญ คำชม เป็นต้น

3. การจูงใจ (Self-motivation) คือ ความสนใจภายในตัวผู้เรียนที่เกิดขึ้นเนื่องจาก การจูงใจภายในและการจูงใจภายนอก

4. การจูงใจจากผู้อื่น (Imposed motivation) คือ ความสนใจอันเกิดจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เช่น ครูดนตรี บิดามารดา

จากหลักการการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) ทั้ง 4 ด้านการเรียนการสอนและตัวผู้สอนจึงควรคำนึงการสอนที่เกิดผลในการสร้างแรงจูงใจอันส่งผลต่อเจตคติที่ดีของผู้เรียนต่อกิจกรรมดนตรี (ณรุทธ์ สุทรจิตต์, 2541) ดังนี้

1) เนื้อหาวิชาที่สอน ควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนตามความพร้อมและพัฒนาการ การจัดประสบการณ์ควรมีส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสภาวะส่วนรวมในชั้นเรียน

2) การยอมรับความเป็นเอกลักษณ์บุคคลแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการแสดงออกผู้เรียนแต่ละคน

3) เน้นความสำคัญของวิชาดนตรีซึ่งเชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

4) การให้รางวัลและการลงโทษควรอยู่ในขอบเขต เพราะจะเป็นสิ่งที่ตรงจริงในประสบการณ์ระยะยาวต่อการเรียนดนตรีของผู้เรียน การให้รางวัลหรือลงโทษที่มาเกินขอบเขตอาจส่งผลทัศนคติต่อการเรียน

5) พัฒนาความมีน้ำใจต่อกิจกรรมที่มีแพ้ชนะ ให้อยู่ในความเหมาะสมสมควรอย่างมีสติ เน้นกิจกรรมในลักษณะกลุ่มให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และได้เกิดประสบการณ์และได้สัมผัสกับดนตรี

6) การดำเนินกิจกรรมควรมีความสม่ำเสมอชัดเจนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจอย่างต่อเนื่อง และหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดที่อาจเกิดความสับสนขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนควรใส่ใจกับผู้เรียนรายบุคคล เพื่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

2.3 การวัดและประเมินเจตคติ

เจตคติเป็นสิ่งสะท้อนคิดการแสดงพฤติกรรมตอบสนองเกิดจากการรู้สึก อารมณ์ และ พฤติกรรม ในการวัดเจตคติจะต้องมีความชัดเจนของเป้าหมายโดยมีแนวโน้มความชอบหรือไม่ชอบใน ลักษณะที่มีทิศทางและสามารถบอกถึงความเข้มต่อทิศทางความรู้สึกว่ามากน้อยเพียงใดซึ่งในการวัด เจตคตินี้ต้องเลือกเครื่องมือให้เกิดความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้การวัดและ ประเมินเจตคติเกิดความตรง (Validity) และความเที่ยง (Relidity) ในการวัดประเมินผลเจตคติ สามารถกระทำด้วยเครื่องมือหลายประเภท (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2555) ได้นำเสนอเครื่องมือในการวัด เจตคติไว้ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ (Interview) หมายถึงการพูดคุยกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย การวัด เจตคติด้วย วิธีนี้ต้องเตรียมข้อรายการที่จะถามไว้อย่างดี ข้อรายการนั้นต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจต คติได้ตรงเป้าหมาย โดยการสัมภาษณ์นี้จะใช้การตั้งเกณฑ์การประเมินในการบอกถึงพฤติกรรมที่มีต่อ เจตคติในทางใดและความถี่ของพฤติกรรมที่แสดงถึงความเข้มของเจตคติในทางใดทางหนึ่ง ใน งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์โดยใช้การอัดวีดิทัศน์ขณะสัมภาษณ์ผู้เรียนในการวัดและ ประเมินผลเจตคติของผู้เรียนและสัมภาษณ์ครูประจำชั้นเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมดนตรีในครั้งนี้

2) การสังเกต (Observation) เป็นการเฝ้ามองดูสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีจุดมุ่งหมาย สิ่งสำคัญ ต้องเตรียมข้อรายการที่จะถามไว้ ข้อรายการนั้นต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดเจตคติได้ตรง เป้าหมาย การสังเกตมีลักษณะคล้ายกันกับการสัมภาษณ์คือใช้การตั้งเกณฑ์การประเมินในการบอกถึง พฤติกรรมที่มีต่อเจตคติในทิศทางใดและความถี่ของพฤติกรรมแสดงถึงความเข้มของเจตคติในทางใด ทางหนึ่ง ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสังเกตในการวัดและประเมินผลเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อ กิจกรรมดนตรี

3) การรายงานตนเอง (Self-Report) เป็นวิธีที่ให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกออกมาอย่าง ตรงไปตรงมา โดยมีสิ่งเร้าเป็นข้อคำถาม แบบทดสอบหรือมาตรวัดที่นิยมใช้กันมีแนวของเทอร์สตัน (Thurstone), ลิเคอร์ท (Likert) ออสกู๊ด (Osgood) และกัทท์แมน (Guttman)

4) เทคนิคจินตนาการ (Projective Technique) เป็นการวัดเจตคติที่อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปรื้อผู้สอบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ ภาพแปลก ๆ เรื่องราวแปลก ๆ ให้ผู้สอบจินตนาการออกมาแล้วตีความหมาย

5) การวัดแบบผู้ถูกศึกษาไม่รู้ตัว วิธีการนี้ผู้ที่เก็บข้อมูลไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษาโดยตรงทั้งในลักษณะเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลและผู้ถูกศึกษาไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลังถูกศึกษาอยู่

6) การวัดทางสรีระภาพ (Physiological Measurement) เป็นการวัดที่อาศัยเครื่องมือไฟฟ้าเพื่อวัดความรู้สึกของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น ดีใจ เสียใจ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดีพอจึงไม่นิยมใช้

ในงานวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในวัดผลด้านเจตคติต่อการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถต่อการเรียนดนตรีอย่างแท้จริงออกมา การวัดประเมินผลด้านเจตคติทำให้ได้ผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมซึ่งสามารถบอกถึงพัฒนาการโดยรวมของผู้เรียนและจิตพิสัยต่อการเรียนเพื่อให้การประเมินนั้นสมบูรณ์และเป็นไปอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าเจตคติเกี่ยวข้องกับอารมณ์หรือความรู้สึกที่มีอยู่ในทุก ๆ คน แต่ละคนจะมีแบบแผนเฉพาะตัวความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งต้องมีทิศทางไม่ว่าจะเป็นทางด้านบวกหรือที่พึงปรารถนาและด้านลบ หรือไม่พึงปรารถนามีความเข้ม คือมีระดับของความรู้สึกต่อสิ่งนั้น เช่น ชอบมาก - ชอบน้อย เป็นต้น การวัดและประเมินผลด้านเจตคติทางดนตรี เจตคติเกิดขึ้นภายในจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ของมนุษย์ โดยขึ้นอยู่กับรสนิยมความชอบ ความซาบซึ้งและความมีสุนทรียะ การวัดและประเมินผลด้านเจตคติมีความแตกต่างจากการวัดประเมินผลในด้านเนื้อหาและทักษะดนตรี ซึ่งผู้เรียนแสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจน ในการวัดและประเมินผลด้านเจตคติผู้สอนสามารถประเมินได้หลายวิธี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการวัดประเมินผลด้านเจตคติ ควรมีการวัดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในระหว่างเรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงทัศนคติที่ตนเองมีต่อวิชาดนตรี ทำให้การประเมินเจตคติมีความเป็นจริงและน่าเชื่อถือ

ตอนที่ 3 โรงเรียนหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก

เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการของผู้เรียนสูงสุดการจัดกิจกรรมจึงต้องมีความเข้าใจในสภาพผู้เรียนจึงจะสามารถจัดเลือกกิจกรรมที่มีความเหมาะสมให้ตรงตามผู้เรียน ในการศึกษาครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ศึกษาการแบ่งประเภทรวมถึงลักษณะทั่วไป พบว่ามีหน่วยงานต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทของเด็กด้อยโอกาสไว้ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ, องค์การยูเนสโก (UNESCO), สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน เป็นต้น

3.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของเด็กด้อยโอกาส

เด็กด้อยโอกาส (Disadvantaged Children หรือ Unprivileged Children) คือ กลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องกับวัยและบรรลุถึงศักยภาพสูงสุด จากแผนปฏิบัติการปฏิรูปประเทศไทย เพื่อสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรม ด้วยการสร้างอนาคตของชาติด้านการพัฒนาคน เด็กและเยาวชน ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2554 (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557a) พบว่าเด็กด้อยโอกาสมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6,400,000 คน แบ่งออกเป็น 11 กลุ่ม ได้แก่ 1) เด็กเร่ร่อนจรจัด 2) เด็กไร้สัญชาติ 3) ลูกของแรงงานต่างด้าว 4) เด็กติดเชื่อเอดส์ 5) เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง 6) เด็กถูกบังคับใช้แรงงาน 7) เด็กถูกบังคับให้ค้าประเวณี 8) เด็กติดยา 9) เด็กยากจนพิเศษ 10) เด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ถิ่นทุรกันดาร 11) เด็กออทิสติก ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะเด็กด้อยโอกาสประเภทเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งและเด็กยากจนพิเศษเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เด็กด้อยโอกาสในการดูแลของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก มูลนิธิเด็ก เป็นองค์กรอิสระที่ทำงานด้านเด็กด้อยโอกาสมากกว่า 35 ปี เริ่มก่อตั้งโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2521 โดยสนับสนุนสิทธิเด็กตามปฏิญญาสากล เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในความทุกข์ยากและถูกทอดทิ้งให้มีโอกาสพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการดูแลและได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า ปัจจุบันได้นำกิจกรรมศิลปะเพื่อสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ บำบัดความทุกข์ และการเห็นคุณค่าในตนเอง ทุกโครงการของมูลนิธิเด็ก จึงอยู่บนหลักการที่ว่า เด็กต้องมีร่างกาย อารมณ์ จิตใจที่สมบูรณ์ก่อนที่จะก้าวไปสู่ การพัฒนาทางด้านสติปัญญา และสังคม ทุกกิจกรรมเกิดขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา และสร้างทางเลือกเพื่อมุ่งไปสู่การสร้างสรรค์สังคม สำหรับเด็กเพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาได้เต็มที่ (มูลนิธิเด็ก, 2558a) โดยมีเด็กด้อยโอกาสสองประเภทในการรับเข้าอุปถัมภ์ คือ

1) เด็กยากจนพิเศษ หรือเด็กที่ครอบครัวมีรายได้รวมกันไม่เกิน 20,000 บาท/ปี มีจำนวน 2,978,770 คนในประชากรเด็กปัจจุบัน เด็กในกลุ่มนี้ต้องการการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงขั้นสูงสุดตามศักยภาพ

2) เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้ง ซึ่งมีจำนวน 88,730 คนในประชากรเด็กปัจจุบัน ซึ่งถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็ก และที่สาธารณะ โดยมีสาเหตุจากแม่ที่อยู่ในวัยเรียน และแม่ที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ เด็กในกลุ่มนี้นอกจากต้องการโอกาสทางการศึกษาเหมือนเด็กทั่วไปตั้งแต่ปฐมวัยแล้ว ยังต้องการความรักความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวกับสังคมได้

ลักษณะทั่วไปของเด็กด้อยโอกาสสามารถบอกถึงลักษณะปัญหาที่เด็กได้รับหรือภูมิหลังเดิมอย่างพื้นฐาน การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเข้าถึงผู้เรียนจึงจะสามารถออกแบบกำหนดสาระการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมเหมาะสมกับผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กด้อยโอกาสเพื่อทราบถึงความสามารถในการเรียนรู้และปัญหาของเด็กที่เป็นอยู่

3.2 สภาพบริบทของเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก

การศึกษาทางด้านดนตรีกับเด็กด้อยโอกาส โดยการศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ชั้นเรียน และการทดลองสอน เพื่อนำข้อมูลมาช่วยสนับสนุนการออกแบบกิจกรรมดนตรีร่วมกับแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาโดยผลของการศึกษาข้อมูลด้านดนตรีของเด็กด้อยโอกาส สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพบริบททั่วไปของเด็กด้อยโอกาส ส่วนที่ 2 ความสามารถทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาส และส่วนที่ 3 เจตคติทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาส โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพบริบททั่วไปของเด็กด้อยโอกาส

พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มุลินิเด็กมีการจัดการเรียนการสอนด้วยการนำแนวคิดของตะวันตกและตะวันออกมาปรับใช้ร่วมกันโดยประกอบไปด้วยแนวคิดมอนเตสซอร์และแนวคิดพุทธศาสนา ในการจัดชั้นเรียนของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักจัดให้ผู้เรียนแต่ละอายุโดยแบ่งตามช่วงอายุเป็นหลักและทำการเรียนด้วยกิจกรรมลักษณะรายบุคคลตามพัฒนาการการเรียนรู้ ในระหว่างการทำเนินชั้นเรียนผู้เรียนจะแยกกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายและครูผู้สอนจะเรียกผู้เรียนตรวจงานและสอนรายคนจนครบทั้งชั้นเรียน ในช่วงเริ่มต้นชั้นเรียนมีการเปิดเพลงจากเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นการเรียกรวมให้ผู้เรียนนั่งเป็นวงกลมตรง

กลางห้องก่อนรับมอบหมายงาน มีการร้องเพลงและตบมือเป็นจังหวะเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน ในลำดับท้ายสุดของชั้นเรียนจะมีการเปิดเพลงจากเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งใช้เพลงลักษณะนี้ประจำทุก ๆ ครั้ง เพื่อเป็นสัญญาณบอกให้ทำความสะอาดจัดระเบียบเครื่องเรียนให้เรียบร้อยและนั่งล้อมเป็นวงกลมเพื่อสรุปกิจกรรมการเรียนการสอน ฟังนิทานก่อนจะแยกย้ายเพื่อทำกิจกรรมต่อไป นอกจากนี้การเรียนการสอนในด้านวิชาการแล้วยังมีกิจกรรมเสริมทั้งด้านกีฬาและด้านศิลปะ เช่น การว่ายน้ำ การเรียนโยคะ การเรียนศิลปะวาดภาพ เป็นต้น ในบางครั้งมีกิจกรรมที่ผู้บริจาหรือหน่วยงานภายนอกมาจัดกิจกรรม ได้แก่ การร้องเพลง การเล่นนิทาน กิจกรรมสันทนาการ การทัศนศึกษา เป็นต้น ในด้านดนตรีและศิลปะมักจะเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการร้องเพลงประกอบการเคลื่อนไหว โดยไม่ได้เน้นการเรียนการสอนในด้านเนื้อหาหรือการพัฒนาทักษะทางด้านดนตรี

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นเรียนกล่าวว่า "...ก็จะมีกิจกรรมจากภายนอกมาจัดให้จะเป็นไปทางร้องเพลงแล้วก็เต้นมากกว่า แต่ไม่ได้เป็นลักษณะว่าสอนเนื้อหาทางด้านดนตรี เด็กจึงไม่ได้พัฒนาในเนื้อหาทางด้านดนตรีจริง ๆ ..." (ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 1)

สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับเด็กด้อยโอกาสจังหวัดปัตตานี (ซูรินทร์ ขวัญทอง, 2545) ซึ่งในการจัดภายในขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส ยังขาดบุคคลกรในด้านต่าง ๆ รวมถึงบุคลากรในด้านการจัดกิจกรรมดนตรี มีเพียงกิจกรรมในลักษณะสันทนาการจากภายนอกเท่านั้น

กิจวัตรของผู้เรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก มีลักษณะต่อไปนี้

- 1) ช่วงเวลา 05.30 ถึง 06.30 เป็นช่วงกิจกรรมแรกของวันที่ผู้เรียนตื่นนอน เก็บเครื่องนอนอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายและแต่งตัว
- 2) ช่วงเวลา 07.00 ถึง 07.30 เป็นช่วงเวลารับประทานอาหารเช้าโดยมีผู้เรียนนำห้องบทยานก่อนรับประทานอาหารเช้าทุกครั้ง
- 3) ช่วงเวลา 08.00-08.30 เป็นช่วงก่อนขึ้นชั้นเรียนโดยผู้เรียนจะทำความสะอาดภาชนะอาหาร โต๊ะเก้าอี้โรงอาหารให้เข้าที่และเป็นช่วงเวลาที่ผู้เรียนมีอิสระสามารถวิ่งเล่นได้ตามใจชอบก่อนขึ้นชั้นเรียน
- 4) ในช่วงบทเรียนหลักเวลา 9.00-12.00 น. (3 ชั่วโมง) มีการใช้กิจกรรมวงกลม ซึ่งประกอบด้วยการรวมตัวด้วยกิจกรรมวงกลมเพื่อรับมอบงานของแต่ละคนก่อนจะแยกย้ายทำงานของ

ตนและพบครูประจำชั้นเพื่อสอนรายบุคคลโดยผู้เรียนที่เหลือทำงานในส่วนที่ตนได้รับมอบหมายไปเรื่อย ๆ ในลำดับสุดท้ายของชั้นเรียน เป็นรวมกลุ่มนั่งเป็นวงกลมเพื่อสรุปกิจกรรม ทำความสะอาดห้องเรียน ก่อนที่จะรับประทานอาหารในลำดับต่อไป

5) ช่วงเวลา 12.00-13.00 รับประทานอาหารกลางวัน พักผ่อนตามอัธยาศัย และอาบน้ำก่อนที่จะทำกิจกรรมต่อไป

6) ช่วงเวลา 13.00-15.00 สำหรับเด็กปฐมวัยจะเป็นช่วงเวลานอนกลางวัน ส่วนเด็กประถมจะเป็นกิจกรรมอิสระ เช่น ออกกำลังกาย วาดภาพ เป็นต้น ในบางวันมีกิจกรรมเสริมนอกจากนั้น คือ โยคะ วายุน้ำ เทควันโด เป็นต้น โดยกิจกรรมในภาคบ่ายมักจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ

ในการเรียนการสอนผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจชื่นชอบการเล่นกีตาร์และการร้องเพลง โดยในเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์จะมีความสนใจเป็นพิเศษ แต่ความสามารถในการร้องเพลงนั้นยังมีระดับเสียงที่ไม่ถูกต้องตามทำนองของเพลง และบางครั้งจังหวะไม่ถูกต้อง ดังนั้นการร้องเพลงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่น่าความน่าสนใจสำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการพัฒนาทักษะการร้องที่ถูกต้องและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ยังพบเครื่องดนตรีในมูลนิธิซึ่งได้มาจากการบริจาค ได้แก่ อคูเลเล่, กลองยาวเล็ก, ระนาดขนาดเล็ก, ขลุ่ยรีคอเดอร์, คาซุ, แทมบูรีน เป็นต้น โดยอุปกรณ์ค่อนข้างมีความสมบูรณ์สามารถใช้งานค่อนข้างปกติ ซึ่งเครื่องดนตรีที่ผู้เรียนมีความสนใจคือ ระนาดจี่ เป็นเครื่องมือที่มีสีสันสวยงามสามารถเล่นได้ง่ายกว่าอคูเลเล่หรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ และมีความเหมาะสมกับการพัฒนาในวัยนี้ที่มุ่งการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้วยวิธีการตีระนาด

ส่วนที่ 2 ความสามารถทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาส

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลความสามารถทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาส โดยวิธีการสัมภาษณ์จากครูผู้สอน และผู้เรียนในชั้นเรียนของครูทราย โดยผู้เรียนระดับชั้นอนุบาล 3 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 คน เป็นชาย 2 คนและหญิง 2 คน การทดสอบแบ่งออกเป็น 4 การทดสอบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การทดสอบที่ 1 การแยกแยะระดับเสียงทดสอบโดยผู้วิจัยให้นักเรียนทำมือสูงต่ำตามระดับเสียงที่ได้ยินจากกดเล่นคีย์บอร์ด โดยมีระดับเสียงที่ใช้ด้วยทั้งหมด 3 เสียงด้วยกันได้แก่โน้ตดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสามารถทางการรับรู้แยกแยะระดับเสียงและทักษะดนตรีของเด็ก
ด้อยโอกาส

ทักษะที่ใช้ ผู้เรียน	การรับรู้แยกแยะระดับเสียง	การเคลื่อนไหว	การร้องและเล่น
	การแยกระดับเสียงสูงต่ำที่ ได้ยิน	การตบมือ	การร้องและเล่น เพลง รถไฟไปเชียงใหม่ (Cuckoo clock)
คนที่ 1	ไม่สามารถแยกแยะความ แตกต่างของระดับเสียงได้	จังหวะไม่สม่ำเสมอ	สามารถร้องถูกต้อง แต่ ไม่สามารถเล่นเครื่อง ดนตรีได้
คนที่ 2	สามารถแยกแยะความ แตกต่างของระดับเสียงได้	ทำได้ถูกต้อง	สามารถร้องถูกต้อง แต่ ไม่สามารถเล่นเครื่อง ดนตรีได้
คนที่ 3	ไม่สามารถแยกแยะความ แตกต่างของระดับเสียงได้	ทำได้ถูกต้อง	ไม่สามารถร้องได้ถูกต้อง ไม่สามารถเล่นเครื่อง ดนตรี
คนที่ 4	ไม่สามารถแยกแยะความ แตกต่างของระดับเสียงได้	ตบมือไม่ครบทั้งหมด	สามารถร้องได้แต่ไม่จบ ทั้งเพลง ไม่สามารถเล่น เครื่องดนตรีได้

จากผลการทดสอบในตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสามารถทางการรับรู้แยกแยะระดับเสียงและทักษะดนตรีของเด็กด้อยโอกาส พบว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถทางดนตรีที่แตกต่างกัน โดยการทดสอบที่ 1. การรับรู้แยกแยะระดับเสียง พบว่าเด็กจำนวน 3 ใน 4 คน ไม่สามารถระบุได้ว่าระดับเสียงที่เกิดแตกต่างกันได้ ในการทดสอบที่ 2. การเคลื่อนไหวโดยให้ตบมือตามผู้วิจัย พบว่า 2 ใน 4 คน สามารถตบมือได้สมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้องตรงจังหวะ ในการทดสอบที่ 3.

การร้องและเล่น พบว่าผู้เรียน 3 ใน 4 คน สามารถร้องได้ถูกต้องทั้งระดับเสียงและจังหวะ แต่ไม่สามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ถูกต้อง ผู้เรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็กมีความสามารถทางดนตรีในด้านการร้องมากที่สุด สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องทั้งระดับเสียงและจังหวะ มีความสามารถด้านการเคลื่อนไหวด้วยการตบมือในลำดับรองลงมา และมีความสามารถในการรับรู้แยกแยะระดับเสียง ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของผลการทดสอบข้างต้น เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลนำลำดับต่อไป

ส่วนที่ 3 เจตคติทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาสในอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก

เจตคติทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก ผู้สอนประจำชั้นได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติทางดนตรีว่าผู้เรียนในมูลนิธิมีเจตคติที่ดีต่อดนตรีมาก โดยมีความสนใจอยากเรียนรู้ทั้งการเล่นดนตรี การร้อง เป็นลำดับต้น จากการสัมภาษณ์พบว่ากิจกรรมที่เด็กชื่นชอบได้แก่ กิจกรรมเข้าจังหวะ กิจกรรมเคลื่อนไหว สลับกับการได้ทดลองเล่นเครื่องดนตรี เครื่องดนตรีที่มีความชื่นชอบ ได้แก่ ระนาดจ๊ิว เนื่องจากมีสีสันทึที่สวยงาม มีเสียงที่ไพเราะ และเล่นได้ง่าย ขลุ่ยรีคอร์ด มีเสียงที่ไพเราะ แต่ต้องใช้ความสามารถในการควบคุมลมจึงทำให้เล่นได้ยากขึ้น และอูคูเลเล่ มีเสียงที่ไพเราะ แต่ต้องใช้การฝึกฝนกล้ามเนื้อละเอียดเพื่อให้ควบคุมเสียงตามต้องการ โดยผู้เรียนให้เหตุผลความชื่นชอบดนตรีว่ามีความตื่นตื้นเต้นน่าสนใจไม่ได้เคยเรียนมาก่อน เรียนดนตรีแล้วสนุกสนานได้เล่นเครื่องดนตรีได้ร้องเพลงที่ไม่เคยร้องไม่เคยเล่นมาก่อน และสามารถเอาไปสอนน้อง ๆ หรืออวดเพื่อน ๆ ได้

นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นคนที่ 1 ยังได้ให้สัมภาษณ์ว่า “...มีเครื่องดนตรีที่มีคนมาบริจาคไว้ แต่ไม่มีคนสอน เด็ก ๆ ก็เอาเปิดเล่นแต่ก็เล่นมั่วไม่เป็นเพลง เด็ก ๆ ก็ชอบที่จะหยิบขึ้นมาเล่นระหว่างพักซึ่งเป็นช่วงเล่นอิสระ ก็เล่นเห็นว่ามี ความสนใจและขอให้คุณครูเป็นคนสอนแต่ครูก็ไม่ได้มีความรู้ในเรื่องดนตรี...”

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นคนที่ 2 “...ขนาดไม่มีคนสอน เด็กก็อยากหยิบเครื่องดนตรีออกมาตี มาเป่า แต่ก็ไม่มีเพลงนะ คุณครูก็สังเกตเห็นว่าเขาอยากเรียนรู้และเขาก็มีความชอบด้วย สำหรับเด็กกลุ่มหนึ่ง เพราะคนสอนดนตรีไม่มีก็เลยไม่ได้ทำต่อ...”

พฤติกรรมของผู้เรียนส่วนหนึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สอนได้สะท้อนให้ถึงทัศนคติของผู้เรียนที่มีความรู้สึกต่อดนตรีในเชิงบวก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนจากความรู้สึกพื้นฐานของผู้เรียนมีความสนใจอยากที่จะศึกษาการเล่นดนตรี

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เรียนได้ให้ข้อมูลว่า “...ชอบเสียงเพลง ชอบร้องเพลง อยากเต้น หนูชอบตอนคุณครูพาร้องเพลงแล้วก็ฟังนิทานมากที่สุด เพราะว่ามันทำให้หนูสนุกสนานแล้วมันก็ตื่นเต้นด้วย บางทีหนูก็เอาเพลงที่ครูสอนไปร้องกับน้อง...”

ในส่วนความคิดเห็นของผู้เรียนต่อดนตรี ผู้เรียนมีความรู้สึกกับดนตรีในเชิงบวก คือ พร้อมเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะดนตรีซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ชอบ อยากร้อง อยากเล่น อยากเต้น อยากเรียน มีความพร้อมความสนใจสำหรับการเรียนรู้และผู้เรียนส่วนหนึ่งที่มีความคิดเห็นแตกต่าง คือ ไม่ได้รู้สึกชอบเป็นพิเศษ รู้สึกเฉย ๆ แต่ไม่ได้รู้สึกไม่ชอบ

จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กด้วยโอกาสในมูลนิธิเด็กโดยภาพรวมระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า กิจกรรมการเล่านิทานและร้องเพลงในช่วงท้ายคาบเรียน ผู้เรียนมีความสนใจตั้งใจฟังมากเป็นพิเศษ แสดงใบหน้าจดจ่อ ในบางครั้งทำท่าทางเลียนแบบตามตัวละครในนิทานที่เล่าอยู่ มีความสุขเมื่อได้ร่วมกิจกรรมที่มีการร้องเพลงและมีการแสดงเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วม ได้แก่ วาดน้ำ โยคะ เทควันโด ทักษะศึกษา ซึ่งโรงเรียนได้จัดขึ้นเป็นประจำ กิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาร่างกายและจิตใจของเด็ก ๆ ให้เติบโตได้เต็มไวและมีจิตใจที่เบิกบาน

3.3 พัฒนาการของเด็กด้วยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก

การเรียนรู้ในมนุษย์มีความแตกต่างกันในแต่ละวัยในวัยเด็กเป็นวัยที่เริ่มต้นเรียนรู้สิ่งใหม่และพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง นักจิตวิทยาปีอาร์เจต์ (Piaget's Stage Theory) ได้นำเสนอการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการสร้างสมดุลระหว่างสภาวะแวดล้อมและสติปัญญา โดยพัฒนาการของมนุษย์มีความต่อเนื่องตามวุฒิภาวะและสติปัญญาของบุคคล (Abeles et al., 1995) สามารถแบ่งลำดับขั้นพัฒนาการของเด็กเป็น 4 ขั้น คือ

- 1) ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage) แรกเกิดถึงอายุ 2 ปี
- 2) ขั้นเริ่มมีความคิดความเข้าใจ (Pre-operational stage) อายุ 2 ถึง 7 ปี
- 3) ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete operational stage) อายุ 7 ถึง 11 ปี

4) ขั้นใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal operational stage) อายุ 11 ถึง 16 ปี

ในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างในการทดลองวิจัยอยู่ในช่วงอายุ 4 ถึง 7 ปี จึงได้ศึกษาพัฒนาการเด็กในขั้นเริ่มคิดด้วยปัญญา (Pre-operational stage) ตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการเด็กของพียาร์เจตต์ (Piaget's Stage Theory) เพื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างพัฒนาการของเด็กตามวัยและพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสดังนี้

1) พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กวัยนี้สามารถชักกล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้ดีชอบเคลื่อนไหวมากกว่าอยู่เฉย มีการทรงตัวดี คล่องแคล่ว แม่นยำและมีกำลังมากขึ้น สามารถกระโดดไกล วิ่ง ว่ายน้ำ ซี่จักรยานสองล้อ เตะฟุตบอล ส่วนกล้ามเนื้อมัดเล็กสามารถใช้การได้ดีขึ้น ระบบประสาทและการเคลื่อนไหวทำงานสอดคล้องกันได้เป็นอย่างดีจึงใช้มือและนิ้วควบคุมการเคลื่อนไหวของดินสอสามารถวาดรูปเรขาคณิตได้ วาดรูปคนที่มีอวัยวะครบ เขียนตัวอักษร บัน และประดิษฐ์สิ่งของได้อย่างประณีตมากขึ้น (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541)

2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กวัยนี้รู้จักกับทุกอารมณ์ความรู้สึกที่ผ่านเข้ามาและช่วยให้เด็กสามารถแสดงออกที่เหมาะสม ด้วยการฝึกฝนแนะนำส่งเสริมให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์และมีการปรับตัวที่ถูกต้อง จะเป็นการสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ที่เรารู้จักกันดีในนามของอีคิวซึ่งเป็นทักษะหรือศิลปะการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข เด็กวัยนี้จึงมีพัฒนาการในการคิดลักษณะที่เป็นโครงสร้างมีการจัดการกับความสัมพันธ์กิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ คือ กิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมดำเนินกิจกรรมมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานทักษะหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิต (คัคนางค์ มณีศรี, 2553)

3) พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กวัยนี้ เป็นวัยที่มีความสุขมีความพึงพอใจเกี่ยวกับวัยของตนเอง เป็นวัยที่ใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อน เด็กจึงเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆจากเพื่อน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและการมีเพื่อนสนิทจึงเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับเด็กวัยนี้ ในขณะที่เด็กบางคนอาจจะมีปัญหาไม่มีเพื่อน หรือเพื่อนไม่ยอมรับ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541)

4) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา จากวัยอนุบาลสู่วัยประถมต้นเด็กเริ่มรู้จักเหตุและผลมีความคิดเป็นของตนเองสามารถแก้ไขปัญหาพร้อมเรียนรู้โลกกว้างในกรอบของระเบียบวินัยจึงทำให้สามารถมองเห็นพัฒนาการด้านสติปัญญาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน คือ มีความสนใจกิจกรรมและงานของตนเองนานขึ้นมีความกระตือรือร้นสนใจของแปลกใหม่ แต่หากมีสิ่งที่น่าสนใจกว่าอาจหันไป

สนใจของอีกอย่างได้ทันที นอกจากนี้สามารถวาดรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน วาดรูปคน เขียนตัวอักษรง่าย ๆ ได้ รู้ช่ายขวา (คศนางค์ มณีศรี, 2553)

5) พัฒนาการทางดนตรี เด็กในวัยนี้มีความสามารถทางดนตรีที่ดีขึ้นกว่าวัยก่อน ในด้านจังหวะทำได้ดีขึ้นกว่าวัยก่อนหน้านี้แต่ยังไม่สามารถรักษาระดับของความสม่ำเสมอของจังหวะให้คงที่ได้ ในการร้องสามารถทำได้ดีขึ้นแต่ยังไม่สามารถรักษาระดับเสียงในตรงตามทำนองได้ทั้งหมด เนื่องจากร่างกายของเด็กวัยนี้ได้รับการพัฒนามากขึ้น แต่ยังไม่ได้พัฒนาทั้งหมด กล้ามเนื้อที่ถูกพัฒนาส่วนใหญ่ คือ กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การเคลื่อนไหวที่ใช้กำลัง จึงเป็นสิ่งที่เด็กในวัยนี้ชอบกระทำ โดยเฉพาะการเคาะ การสร้างจังหวะ นอกจากนี้เด็กในวัยนี้ยังสามารถแยกแยะความช้าเร็วและความดังเบาของเสียง (ณรุทธ์ สุทรจิตต์, 2541)

ในการศึกษาพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนาการเด็กโอกาสจากโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก มูลนิธิเด็ก ซึ่งพบว่ามีความคล้ายกับพัฒนาการเด็กตามวัยแต่ในพัฒนาการบางด้านจะมีความแตกต่างโดยมีพัฒนาการที่ช้ากว่าหรือบกพร่องซึ่งผู้สอนจำเป็นที่จะให้ความสำคัญและความใส่ใจมากกว่าเด็กทั่วไป กิจกรรมดนตรีที่ออกแบบขึ้นใหม่จึงควรมีความสอดคล้อง น่าสนใจ และช่วยพัฒนาพัฒนาการเด็กด้อยโอกาสในทุก ๆ ด้านเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในด้านที่เป็นปัญหา และส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นให้ดียิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแผนพัฒนาเด็กเฉพาะบุคคลที่องค์กรได้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินผู้เรียนเป็นรายภาคการศึกษา (Individual Development Plan) (มูลนิธิเด็ก, 2558b) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียน สามารถอธิบายพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสได้ดังนี้

1) พัฒนาการทางด้านร่างกาย โดยทั่วไปพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิเด็กมีความเป็นปกติ คือ ไม่มีความพิการของอวัยวะ สามารถเคลื่อนไหว วิ่ง เล่น หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ปกติ โดยได้รับการส่งเสริมอาหารเพียงพอเหมาะสมต่อความต้องการของร่างกาย และมีกิจกรรมการออกกำลังกายวิ่งเล่นช่วยให้พัฒนากล้ามเนื้อมัดต่าง ๆ ตามวัย จึงกล่าวได้ว่าในด้านของพัฒนาการทางด้านร่างกายไม่มีความผิดปกติหรือความแตกต่างจากพัฒนาการของเด็กทั่วไป

2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ในพัฒนาการทางด้านอารมณ์ พบว่า เด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิเด็ก โดยทั่วไปมีความสุขสนุกสนานเบิกบานตามวัยของตน มักมีความตื่นเต้นต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งของที่ไม่เคยพบเจอ และชอบพูดคุย แต่มีความแตกต่างจากพัฒนาการทางด้านอารมณ์เด็กทั่วไป คือ เมื่อได้รับความรู้สึกมีความสุขหรือมีความทุกข์จะเกิดการแสดงออกอย่างรุนแรงเป็นระยะเวลาหนึ่ง เช่น หากถูก

เพื่อนแก๊ง จะร้องไห้อย่างรุนแรงและไม่สามารถร่วมกิจกรรมเป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการร้องไห้หากเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เด็ก ๆ คนอื่นร้องไห้ตามไปเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจทำให้การเรียนการสอนหยุดชะงัก

3) พัฒนาการทางด้านสังคม ในพัฒนาการทางด้านสังคมมีความแตกต่างจากพัฒนาการของเด็กทั่วไปเล็กน้อย กล่าวคือ เด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิเด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกันที่ดี สื่อสารร่วมกิจกรรมในลักษณะได้ดีมีความรับผิดชอบ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ที่ดี แต่ในบางครั้งกิจกรรมกลุ่มที่เกิดความน้อยใจในการร่วมกิจกรรมบ้างบางครั้งซึ่งอาจทำให้เกิดการทะเลาะกันได้ เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มที่ต้องแสดงความคิดเห็นร่วมกัน บางครั้งอาจไม่ได้รับความสนใจหรือรับฟัง จึงเป็นสาเหตุการเกิดปัญหาในลักษณะนี้

4) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ในด้านพัฒนาการทางด้านสติปัญญา กล่าวได้ว่า มีความล่าช้ากว่าเด็กทั่วไปการพัฒนาทางด้านสติปัญญาจึงต้องใช้เวลาที่มากในเด็กทั่วไป คือ ในด้านภาษาสามารถอ่าน ท่อง เขียน สะกดคำศัพท์ได้ ในด้านคณิตศาสตร์มีความสามารถบวก ลบ ท่องและเขียนสูตรคูณได้ ในด้านศิลปะผู้เรียนมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่ดีสามารถวาดภาพและปั้นรูปทรงได้

5) พัฒนาการทางด้านดนตรี เด็กด้อยโอกาสมีกิจกรรมในลักษณะเป็นการขับร้องเพลง บทกลอนประเภทนิทาน ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่ถูกจัดอยู่ในการเรียนการสอน จึงมีความสามารถในการขับร้องระดับพื้นฐาน เช่น มีจังหวะที่ค่อนข้างตรงตามจังหวะของทำนอง ระดับเสียงทำนองเพลงถูกต้องบ้างแต่ไม่แม่นยำ ในด้านทักษะทางดนตรีอื่น ๆ ไม่มีพัฒนาการเนื่องจากมูลนิธิเด็กไม่ได้ทำการเรียนการสอนวิชาดนตรี

เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง ความสามารถในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเรียนรู้ระหว่างพัฒนาการของเด็กตามวัยและพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สำนึกมูลนิธิเด็ก ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความแตกต่างและสามารถนำเสนอเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพัฒนาการเด็กตามวัยและพัฒนาการเด็กด้อยโอกาส โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก

พัฒนาการด้านต่าง ๆ	พัฒนาการเด็กทั่วไป (Piaget's Stage Theory) (Abeles et al., 1995)	พัฒนาการเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก มูลนิธิเด็ก (Individual Development Plan) (มูลนิธิเด็ก, 2558b)
ร่างกาย	ใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้ดี สามารถวิ่ง เคลื่อนไหว กระโดด ทรงตัว อย่างคล่องแคล่ว และกล้ามเนื้อเล็กมีการควบคุมได้ดีขึ้นส่งผลให้สร้างสรรค์ทำงานที่ละเอียดอ่อนมีความปรารถนามากขึ้น เช่น งานศิลปะ	ไม่มีความผิดปกติ มีพัฒนาการและสามารถเคลื่อนไหวและใช้กล้ามเนื้อมัดต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว
อารมณ์	รู้จักอารมณ์ทุกรูปแบบ มีจิตใจเบิกบาน เริ่มมีการปรับตัว รู้จักควบคุมอารมณ์มากขึ้น ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาด้านการแสดงออกทางอารมณ์	อารมณ์ของเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิเด็กจะมีความสุดโต่งมากกว่าปกติ คือ ได้รับความรู้สึกมีความสุขหรือมีความทุกข์จะเกิดการแสดงออกความสุขหรือความทุกข์อย่างมากเป็นระยะเวลาหนึ่ง
สังคม	เริ่มอยู่กับเพื่อน ๆ มีปฏิสัมพันธ์ ต้องการยอมรับจากกลุ่ม เริ่มใช้เวลาส่วนหนึ่งกับสังคม	ความน้อยใจในการร่วมกิจกรรมบ้าง บางครั้งซึ่งอาจจะทำให้เกิดการทะเลาะกันได้
สติปัญญา	เริ่มมีกระบวนการทางความคิดที่เป็นระบบ ใช้กระบวนการทางความคิดมากขึ้นกว่าวัยก่อนหน้านี้ แต่ยังมีการเรียนรู้ในลักษณะของการสัมผัสอยู่ จากวัยก่อน การเรียนรู้ในวัยนี้จึงเริ่มมีกระบวนการคิดแยกแยะและการทำงานในลักษณะกลุ่มสังคม	มีการเรียนรู้ที่ความล่าช้ากว่าเด็กทั่วไปเล็กน้อย การพัฒนาทางด้านสติปัญญาจึงต้องใช้เวลาที่มากกว่าในเด็กทั่วไปเล็กน้อย

พัฒนาการ ด้านต่าง ๆ	พัฒนาการเด็กทั่วไป (Piaget's Stage Theory) (Abeles et al., 1995)	พัฒนาการเด็กด้อยโอกาสโรงเรียน อนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก มูลนิธิเด็ก (Individual Development Plan) (มูลนิธิเด็ก, 2558b)
ดนตรี	สามารถขับร้องได้ดีกว่าวัยก่อนนี้ แต่ ยังไม่สามารถควบคุมเสียงตรงตาม ทำนองได้ครบถ้วน มีความชื่นชอบ กิจกรรมที่เป็นการใช้กล้ามเนื้อมัด ใหญ่ เช่น การเคาะสร้างจังหวะ การ ตีกลอง เป็นต้น	มีพื้นฐานการขับร้องเบื้องต้น ในการร้อง เพลงนิทาน ไม่สามารถควบคุมระดับ เสียงให้ตรงตามทำนองได้ถูกต้อง ครบถ้วน ในส่วนทักษะดนตรีอื่น ๆ มูลนิธิเด็กไม่ได้ทำการจัดการเรียนการ สอนด้านดนตรี จึงไม่มีพัฒนาการทักษะ ดนตรีด้านอื่น นอกจากการร้อง

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นความแตกต่างความสามารถในด้านต่าง ๆ ของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เป็นสำคัญสำหรับข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมให้เกิดความเหมาะสมกับพัฒนาการอันจะช่วยในการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะที่บกพร่องให้ได้รับการกระตุ้น ดังนั้นการจัดการกิจกรรมดนตรีคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความสอดคล้องทั้งกิจกรรมดนตรีที่คัดเลือกและพัฒนาการของผู้เรียน

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษารวบรวมและข้อมูลในงานวิจัยการนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส แสดงให้เห็นว่าสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปดังนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนดนตรีในดนตรีศึกษา

กัญญา เพิ่มพูน (2554) ได้ศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการบรรเลงระนาดเอก และห้องวงใหญ่ตามแนวคิดของออร์ฟ ต่อทักษะการบรรเลงรายบุคคลและการบรรเลงเป็นกลุ่มของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการบรรเลงระนาดเอก และห้องวงใหญ่ตามวิถีไทยและแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการบรรเลงระนาดเอกและห้องวงใหญ่ตามวิถีไทยที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ ได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.328 จากระดับ 1-5 ($M = 4.328, SD = 0.235$) 2. นักเรียนกลุ่มออร์ฟมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการบรรเลงรายบุคคล ($M = 2.599, SD = 0.478$) สูงกว่านักเรียนกลุ่มปกติซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย ($M = 2.565, SD = 0.612$) และนักเรียนกลุ่มออร์ฟมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการบรรเลงเป็นกลุ่ม ($M = 2.328, SD = 0.419$) สูงกว่านักเรียนกลุ่มปกติซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย ($M = 2.237, SD = 0.631$) 3. นักเรียนกลุ่มออร์ฟมีคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการสอน ($M = 7.916, SD = 0.321$) สูงกว่านักเรียนกลุ่มปกติซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย ($M = 7.658, SD = 0.281$)

พิมพ์ชนก คำชู (2555) ได้ศึกษาการจัดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวทางออร์ฟ เพื่อพัฒนาทักษะในรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรรายวิชาดนตรีนาฏศิลป์ตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สูตร E_1, E_2 พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.04/85.18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ 2) คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางนาฏศิลป์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) คะแนนเฉลี่ยทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Mason (2008) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาความแตกต่างของวิธีการสอนของครูผู้เลือกใช้การสอนดนตรีตามแนวคิดโคคายและออร์ฟในรายวิชาดนตรีทั่วไประดับชั้นประถมศึกษา Kodaly or Orff- Preservice teachers' perceptions of and preference for two different methodologies used in teaching elementary general music. ผลการวิจัยพบว่าครูประสบความสำเร็จในการสอนตามแนวคิดโคคายด้วยการใช้เทคนิคโซ-ฟาในการสอนและใช้แนวทางการสอนแบบออร์ฟในการสอนประเภทเครื่องดนตรีออร์ฟ นอกจากการใช้เทคนิคเหล่านี้ยังมีการใช้ร่างกายทำจังหวะ การสอนโดยการใช้คำพูดในแบบออร์ฟ และเกมส์ในการสอนแบบโคคาย การสอนด้วยเทคนิคทั้ง 5 ชนิดในข้างต้นเป็นภาพรวมเกิดจากประสบการณ์ของผู้สอนของแต่ละบุคคล ความสามารถและวิธีการสอนในแต่ละเทคนิคถูกอภิปรายภายในงานวิจัย

Champion (2006) ได้ศึกษา กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดออร์ฟที่ถูกใช้ในการเรียนการสอนดนตรีระดับชั้นประถมศึกษา (The Musical Activities Found in Selected Orff-Schulwerk Elementary Music Classrooms) ซึ่งเป็นวิจัยเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า อัตราส่วนหกในแปดกิจกรรมด้านดนตรีที่เกิดขึ้นครูระดับชั้นประถมศึกษาใช้กิจกรรมการสอน คือ การเคลื่อนไหว และการเต้นรำ และการเล่นเครื่องดนตรี ถูกพบการใช้งานมากที่สุด และอัตราส่วนสองในแปด เป็นกิจกรรมการสร้างสรรค์ดนตรีใหม่ในรูปแบบที่ง่าย นอกจากนี้ยังพบว่ากิจกรรมที่ถูกใช้ยังมีการฟังที่ใช้อยู่บ่อยๆ ในการเรียนการสอน

Hill (2008) ได้ศึกษา การสอนจังหวะสำหรับเริ่มต้นเปียโนวิเคราะห์จุดเด่นการสอนจังหวะดนตรีตามแนวคิดโคคายและออร์ฟ (Teaching rhythm to beginning piano students: An analysis of various counting systems and the integration of Kodaly and Orff rhythm strategies) พบว่า การสอนตามคิดโคคายและการสอนตามแนวคิดออร์ฟสามารถพัฒนาความสามารถด้านจังหวะและมีความเหมาะสมในการเริ่มเรียนเปียโนมากกว่าการสอนในลักษณะเดิมโดยวิธีการสอนค่าตัวโน้ต จากการเปรียบเทียบการสอนในลักษณะเดิมด้วยวิธีค่าตัวโน้ต การสอนตามคิดโคคายและการสอนตามแนวคิดออร์ฟ พบว่าการสอนในลักษณะเดิมผู้เรียนได้คะแนนต่ำกว่าการเรียนการสอนตามแนวคิดออร์ฟ

กล่าวสรุปได้ว่าการเรียนการสอนดนตรีในแนวคิดต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะพิสัยและด้านพุทธิพิสัย นอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดต่าง ๆ ยังส่งผลต่อด้านจิตพิสัยของผู้เรียนต่อเรียนการสอนวิชาดนตรีมีจิตพิสัย (ด้านทัศนคติ) ที่ดีต่อการเรียน

การสอนดนตรีซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนที่ดีนั้นไม่ได้ควรมุ่งเน้นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจิตพิสัย ความรัก และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีด้วย

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

สุทธิศานต์ ชุ่มวิจารณ์ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้และเจตคติทางดนตรีของเด็กหุหนวกโดยใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านจังหวะ ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านจังหวะเน้นการใช้สายตาและภาษามือของเด็กหุหนวก มีการแสดงออกทางจังหวะโดยการเคลื่อนไหวโดยการตบมือ และก้าวเท้าพร้อมกับเล่นเครื่องแทมบูริน 2) เด็กหุหนวกมีการพัฒนาทางด้านจังหวะหลังจากได้รับกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบปัญหาในการปฏิบัติจังหวะโน้ตตัวเข้บ 1 ขึ้นมากที่สุด และโน้ตตัวขารองลงมา ส่วนโน้ตตัวดำเด็กหุหนวกสามารถปฏิบัติได้เช่นเดียวกับเด็กที่มีการได้ยิน 3) เด็กหุหนวกมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมดนตรี เด็กต้องการให้มีการจัดกิจกรรมดนตรีขึ้นอีกในอนาคตเด็กส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ากิจกรรมนี้ทำให้ตนเองรู้จักดนตรีมากขึ้น และต้องการเล่นดนตรีเพิ่มมากขึ้น

ทิพพิติ อ่องแสงคุณ (2554) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการแสดงออก ความพึงพอใจต่อการเรียนและเจตคติต่อการร้องเพลงระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภาวะผู้นำต่างกันโดยใช้วิธีการสอนด้วยการนำตนเองกับการสอนแบบปกติ พบว่ามีพัฒนาการเป็นแบบเส้นตรง และตัวแปร พฤติกรรมการแสดงออก 3 ตัวแปร จากการวัดระหว่างเรียน ครั้งที่ 2 (bh2) 3 (bh3) และ 7 (bh7) มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมแสดงออกระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภาวะผู้นำต่างกัน พบว่ามีพัฒนาการเป็นแบบเส้นตรง และตัวแปรพฤติกรรมการแสดงออกจากการวัด หลังการเรียน 3 ตัวแปร จากการวัดระหว่างเรียน ครั้งที่ 2 (bh2) 4 (bh4) และ 7 (bh7) มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ 3. การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการเรียน และเจตคติต่อการร้องเพลงระหว่างกลุ่มนักเรียนที่เรียน ด้วยวิธีการสอนโดยการนำตนเองและวิธีการสอนแบบปกติ พบว่าตัวแปรความพึงพอใจต่อการเรียน เจตคติต่อการร้องเพลง รวมทั้งหมด 14 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4. การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการเรียน และเจตคติต่อการร้องเพลงระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีภาวะ ผู้นำต่างกัน และที่เรียนด้วยวิธี

สอนแตกต่างกัน พบว่ามีอิทธิพลหลักและอิทธิพลปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนกับภาวะ ผู้นำ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส

ซูรินทร์ ขวัญทอง (2545) ได้ศึกษากระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสังคมสงเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานีมีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบสองหน่วยงานคือสำนักงานประชาสงเคราะห์ และสถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี เป็นบริการที่มุ่งพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม กระบวนการที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐหน่วยแรก คือ 1) การสงเคราะห์เด็กในครอบครัว 2) การจัดหาครอบครัวทดแทน 3) การรับเด็กเข้ารับการอุปการะในสถานสงเคราะห์ 4) การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก 5) การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 5) การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 6) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น 7) การบริการเสริมและพัฒนาเด็กที่บิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีรายได้น้อยหรือประสบปัญหาอื่นๆ สำหรับกระบวนการที่ดำเนินการโดยหน่วยงานหลัง ประกอบด้วย 1) การบริการเลี้ยงดู 2) บริการด้านการรักษาพยาบาล 3) บริการด้านการศึกษายาสามัญ 4) การฝึกอาชีพ 5) บริการด้านสังคมสงเคราะห์ 6) บริการด้านการฝึกกีฬาและนันทนาการ 7) บริการด้านการฝึกวินัยและอบรมศีลธรรมและจริยธรรม และ 8) บริการด้านการติดตามผลการให้การสงเคราะห์ นอกจากกระบวนการดังกล่าวยังมีกฎหมายและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก รวมทั้งปฏิญญาโคเปนเฮเกน เป็นต้น ผลของการดำเนินงานทั้งสองหน่วยงานของรัฐดังกล่าว ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือ มีเด็กที่พ้นการอุปการะของหน่วยงานสามารถพึ่งตนเองได้ 12 คน บางคนสามารถเรียนจบระดับปริญญาตรี บางคนกำลังเรียนระดับปริญญาโท ประกอบอาชีพเย็บพลเมืองโดยทั่วไป ในขณะที่เดียวกัน พบว่า ยังมีเด็กที่กำลังรับอุปการะในปัจจุบันอีกที่กำลังเรียนในระดับต่างๆ ซึ่งมีทั้งกำลังเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา นอกจากนั้นยังพบว่า บุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านนี้ ของทั้งสองหน่วยงานยังไม่เพียงพอกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น และงบประมาณก็ไม่สอดคล้องกับความรับผิดชอบที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

Mooney and Smilansky (1973) ได้ศึกษา An experiment in the use of drawing to promote cognitive development in disadvantaged preschool children in Israel and the United States. ผลการวิจัยพบว่า การทดลองการสอนด้วยศิลปะมีผลต่อผู้เรียนทั้งผู้เรียนทั่วไปและ

เด็กด้อยโอกาส ผลของการใช้การวาดรูปส่งผลต่อการพัฒนาด้านพุทธิพิสัยในระดับกลางและเด็กด้อยโอกาสจากสองประเทศมีความต้องการในการช่วยเหลือในลักษณะเดียวกัน

Galloway and Gray (1971) ได้ศึกษา A Working Paper on Teaching Language Arts Skills to Disadvantaged Children. ผลวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทั้งจากเด็กด้อยโอกาสและผู้ปกครองมีทัศนคติที่การเรียนการสอน 2) ผู้สอนต้องยอมรับในพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาส 3) นอกจากพัฒนาด้านภาษาแล้วศิลปะเป็นอีกหนึ่งความต้องการของเด็กด้อยโอกาส 4) ควรใช้หลักการผสมผสานระหว่างภาษาและศิลปะเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ทั้งสองทาง

จากงานวิจัยจะเห็นได้ว่า ความต้องการของเด็กด้อยโอกาสมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละกลุ่ม ทั้งความต้องการทางการศึกษา ความต้องสวัสดิการและการดูแล ความต้องการด้านกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันมีทั้งการปฏิบัติอยู่และยังขาดต้องการเพิ่มเติมดังนั้นการจัดกิจกรรมหรือการให้การศึกษาจึงมีความแตกต่างกันตามลักษณะ ปัจจัยที่สำคัญส่วนของเด็กด้อยโอกาสทัศนคติจากงานวิจัยข้างต้นทำให้เห็นว่าการเห็นความสำคัญของตนเองเป็นทัศนคติหนึ่งที่เด็กด้อยโอกาสควรตระหนักต่อสังคม และควรถูกปลูกฝังได้รับการปลูกฝัง ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงควรคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ให้ครบทุกด้านรวมถึงด้านจิตพิสัยด้วย การสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมด้านศิลปะและดนตรีจึงเป็นความต้องการของการเยียวยาเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

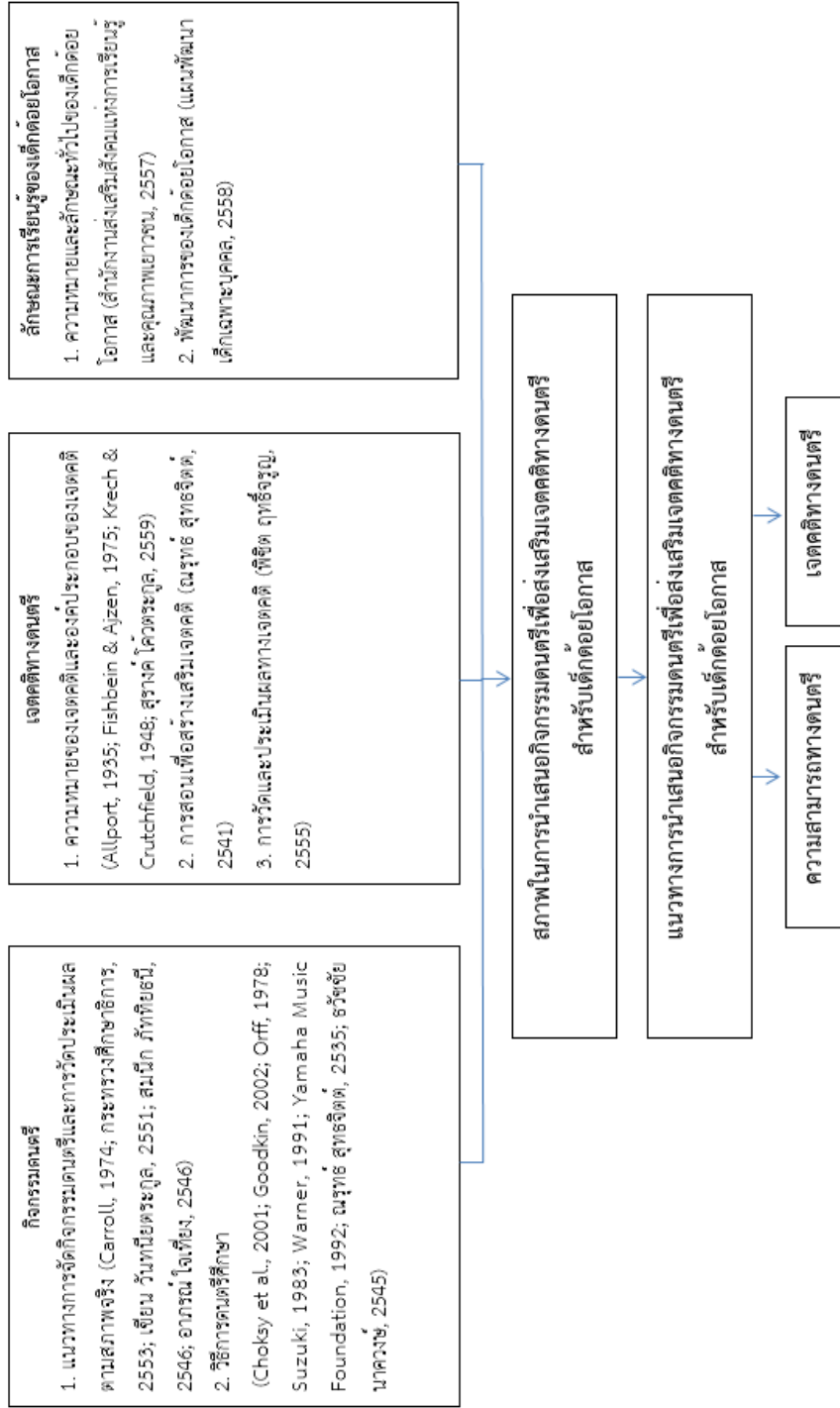
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง คือ กิจกรรมดนตรี ส่วนที่สอง คือ เจตคติทางดนตรี ส่วนที่สาม คือ พัฒนาการเด็กด้อยโอกาส

กิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาดำรง เอกสาร ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง (Carroll, 1974; กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; เขียน วันทนียตระกูล, 2551; สมณี กัททิยธนี, 2546; อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2546) ในด้านหลักการและวิธีการสอนในดนตรีศึกษา (Choksy et al., 2001; Goodkin, 2002; Orff, 1978; Suzuki, 1983; Warner, 1991; Yamaha Music Foundation, 1992; อนุรักษ์ สุทธิจิตต์, 2535; ธวัชชัย นาควงษ์, 2545) เพื่อเข้าใจถึงทฤษฎี หลักการ แนวทางการสอนในด้านต่าง ๆ และการวัดประเมินผลนำไปประยุกต์กับกลวิธีการสอนในการวิจัยครั้งนี้

เจตคติทางดนตรี ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย (Allport, 1935; Fishbein & Ajzen, 1975; Krech & Crutchfield, 1948; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) องค์ประกอบเจตคติ (Fishbein & Ajzen, 1975; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) แนวทางการสอนเพื่อพัฒนาเจตคติ (อนุรักษ์ สุทธิจิตต์, 2541) และการวัดประเมินผลเจตคติ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2555) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้

พัฒนาการเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายและลักษณะทั่วไปของเด็กด้อยโอกาส (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557a) และเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กตามช่วง (Piaget's Stage Theory) (Abeles et al., 1995) และพัฒนาการของเด็กด้อยโอกาส (มูลนิธิเด็ก, 2558b) ซึ่งมีผลการเรียนการสอนและเป้าประสงค์ของการศึกษาให้สำเร็จ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบจัดกิจกรรมดนตรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

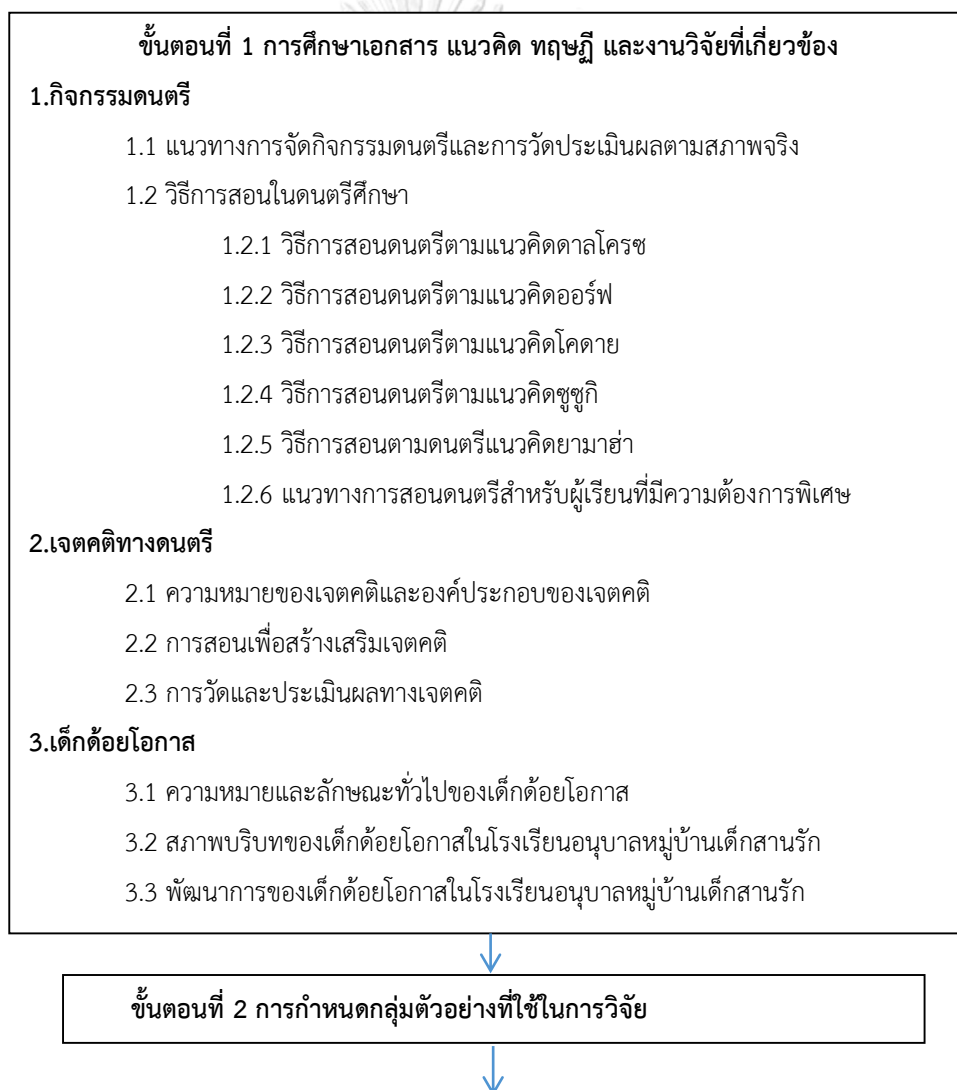

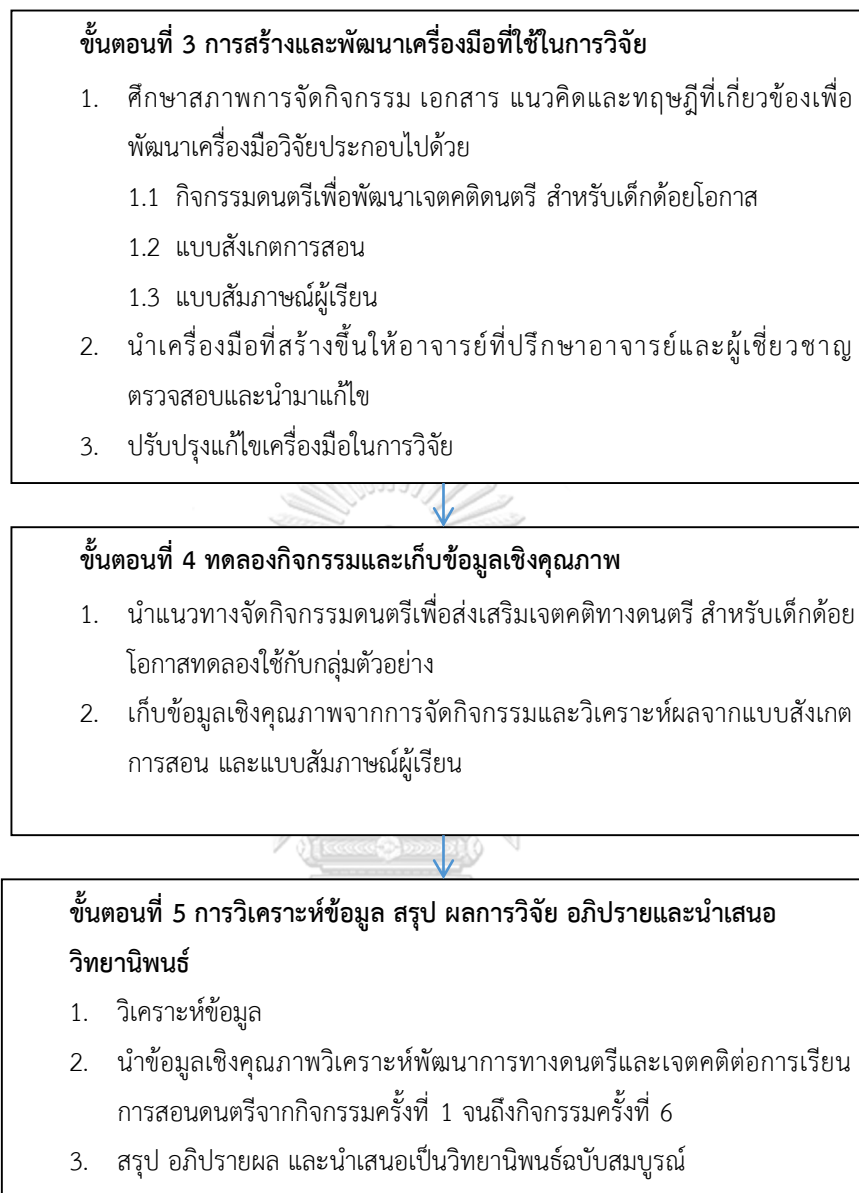
ภาพที่ 12 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมดนตรีให้เกิดความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของด้อยโอกาสพัฒนาความสามารถทางดนตรี และเจตคติที่มีต่อกิจกรรมดนตรีโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินการวิจัยและแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 13 กรอบดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนารอบการดำเนินงานวิจัย โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมดนตรี

- 1.1 แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีและการวัดประเมินผลตามสภาพจริง
- 1.2 วิธีการสอนในดนตรีศึกษา
 - 1.2.1 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดดัลโครซ

- 1.2.2 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดออร์ฟ
- 1.2.3 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดโคดา
- 1.2.4 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดชูชิกิ
- 1.2.5 วิธีการสอนดนตรีตามแนวคิดยามาฮ่า
- 1.2.6 แนวทางการสอนดนตรีสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
- 1.2.7 แนวทางการบูรณาการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส

2.เจตคติทางดนตรี

- 2.1 ความหมายของเจตคติและองค์ประกอบของเจตคติ
- 2.2 การสอนเพื่อสร้างเสริมเจตคติ
- 2.3 การวัดและประเมินผลทางเจตคติ

3.เด็กด้อยโอกาส

- 3.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของเด็กด้อยโอกาส
- 3.2 สภาพบริบทของเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก
- 3.3 พัฒนาการของเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาสภาพในการจัดกิจกรรมและพัฒนา กิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนใน โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก อำเภอสทลลยา จังหวัดนครปฐมใช้วิธีการสุ่มแบบ เฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำวิจัยในการทดลอง คือ นักเรียนที่อยู่ในช่วงอายุ 4 ถึง 7 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรี จำนวน 10 คน โดยทำการสอน 1 กลุ่ม จำนวน 10 คน ในการทดลองการใช้แผนกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ สร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การสร้างชุดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมดนตรีตามแนวคิดวิธีสอนดนตรีของดัลโครซ ออร์ฟ โคดาย ชูซูกิ และยามาฮา หลักการและวิธีการสอนดนตรีสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษสาระดนตรี พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กด้อยโอกาส เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาและพัฒนากิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ และพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระต่างๆ ที่มีความเหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส เพื่อสร้างและลำดับการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสโดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกกิจกรรมดนตรีตามหลักการสอนต่าง ๆ เพื่อลำดับการจัดกิจกรรมดนตรีในแต่ละคาบเรียนได้ดังนี้

ตารางที่ 4 รายละเอียดการจัดกิจกรรมดนตรีในแต่ละคาบเรียน

ลำดับที่	ทักษะทางดนตรี *						รายละเอียดกิจกรรม
	1	2	3	4	5	6	
1	/			/			<p>1) กิจกรรมฟังเสียงรอบตัว จัดผู้เรียนให้เป็นวงกลมโดยมีระยะห่างสามารถเคลื่อนไหวได้ ผู้เรียนสำรวจสิ่งของที่แวดล้อมอยู่ภายในห้องเรียน ให้ผู้เรียนหลับตาและชี้ไปที่สิ่งของที่อยู่ในห้องเรียน ให้ผู้เรียนหลับตาและเริ่มฟังเสียงอยู่รอบ ๆ ตัวของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เริ่มฝึกการฟังและสร้างสมาธิ ให้ผู้เรียนอภิปรายถึงเสียงที่ได้ยิน ให้ผู้เรียนหลับตาและชี้ตำแหน่งที่ผู้สอนดนตรียืนอยู่ ผู้สอนดนตรีย้ายตำแหน่งยืนและทำซ้ำตามความเหมาะสม</p> <p>2) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและฝึกการฟังจังหวะ จัดผู้เรียนให้เป็นวงกลม เริ่มเดินไปในทิศทางเดียวกันเมื่อผู้สอนดนตรีให้สัญญาณเริ่มและหยุดโดยเริ่มจากช้าก่อนเพิ่มความเร็วขึ้นเป็นลำดับ เมื่อผู้เรียนเริ่มคุ้นชินแล้วผู้สอนดนตรีเป็นจากการกล่าวให้สัญญาณเป็นการใช้กลองเพื่อให้สัญญาณการเริ่มกิจกรรมแทน โดยตีเปิดเพื่อเป็นการเริ่มและตีปิดเพื่อเป็นการหยุด ซึ่งผู้สอนสามารถแทรกลักษณะของเสียง เช่น ความดังเบา ความช้าเร็วของจังหวะ เพื่อให้เกิดความหลากหลายและท้าทายในกิจกรรม</p>

ลำดับที่	ทักษะทางดนตรี *						รายละเอียดกิจกรรม
	1	2	3	4	5	6	
2	/			/			<p>1) กิจกรรมกระตุ้นความสนใจเพื่อการเรียนรู้ จัดผู้เรียนให้เป็นวงกลม ผู้กล่าวว่า “กลองของฉันสามารถพูดได้ กลองกำลังพูดว่า เติง เติง หรือ วิ่ง วิ่ง วิ่ง วิ่ง หรือ ช้างลงหน่อย” ผู้สอนตีกลองเป็นจังหวะสอดคล้องกับคำพูดโดยคำนึงถึงความดังเบาของเสียงกลองและเพิ่มความซ้ำเร็วของจังหวะตามเหมาะสมให้ผู้เรียนเตรียมตัวหยุดโดยการพูดให้ตรงกับจังหวะ เช่น เติง-ติง-ติง-ติง-หยุดและผู้สอนใช้การตีกลองในลักษณะที่ปิดหน้ากลองเพื่อเป็นสัญญาณให้หยุด เริ่มกิจกรรมอีกครั้งโดยใช้รูปแบบจังหวะที่เปลี่ยนไป เช่น รูปแบบจังหวะ เพื่อให้สอดคล้องการเดินแบบม้า หรือในรูปแบบอื่น ๆ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้คล่องแล้วจึงเพิ่มอัตราความซ้ำเร็วและสลับกับสัญญาณการหยุด</p> <p>2) จังหวะบนร่างกาย ในลำดับต้นผู้สอนเป็นผู้นำการทำท่าทางโดยให้ผู้เรียนเลียนแบบตาม ในเริ่มแรกใช้รูปแบบจังหวะสั้น ๆ ทำวนซ้ำบนร่างกายที่อยู่กับที่ก่อนเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบและสังเกตจังหวะที่วนซ้ำ จากนั้นจึงเริ่มใช้รูปแบบจังหวะที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและเริ่มมีการเคลื่อนที่ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เพิ่มความซับซ้อนของกิจกรรมขึ้นอย่างเป็นลำดับตามความเหมาะสม</p>
3	/	/					<p>เริ่มกิจกรรมด้วยการเลียนแบบเสียงสัตว์ที่ตนเองชอบ และฝึกพื้นฐานการหายใจและการร้อง ด้วยการหายใจเข้าให้เต็ม กระบังลมขยาย โดยให้ผู้เรียนพูดว่า “ฮีบ” ทำซ้ำจนเกิดความคุ้นเคย เริ่มเล่านิทานเก่ากับรถไฟ ฝึกร้องเนื้อเพลงรถไฟ ในลักษณะของการพูดก่อนในลำดับแรกให้เป็นวรรคตอนและจังหวะที่ถูกต้อง จังหวะเนื้อเพลงพร้อมกับระดับเสียงตัวโน้ต</p> <p>ผู้สอนดนตรีเล่านิทานเกี่ยวกับสัตว์และสิ่งแวดล้อมในป่า แล้วกล่าวถึงก้อนหินใหญ่พร้อมแสดงสัญลักษณ์มือเพื่อแทนโน้ตโด เรือ พร้อมแสดงสัญลักษณ์มือเพื่อแทนโน้ตมี ท้องฟ้าพร้อม</p>

ลำดับที่	ทักษะทางดนตรี *						รายละเอียดกิจกรรม
	1	2	3	4	5	6	
3 (ต่อ)	/	/					แสดงสัญลักษณ์มือเพื่อแทนโน้ตซอล แล้วจึงร้องโซลเฟสในทำนองเพลงของรถไฟเพื่อทบทวนและทำความเข้าใจกับตัวโน้ต
4	/	/					<p>ผู้เรียนกล่าวถึงสัตว์ที่ตนเองชอบและประทับใจพร้อมด้วยเหตุผล ผู้สอนเริ่มเข้าเนื้อหาการเรียนการสอนด้วยการเล่านิทานเจ้าแมวเหมียว และให้ผู้เรียนร้องเนื้อเพลงในลักษณะการพูดก่อน จากนั้นจึงเริ่มเพิ่มทำนองระดับเสียง ให้ผู้เรียนแสดงท่าทางของเจ้าแมวเหมียวตามจินตนาการของผู้เรียน ฝึกร้องซ้ำอีกครั้งหนึ่ง จึงตามด้วยสัญลักษณ์มือและการฝึกร้องโน้ตโซลเฟสตามลำดับ</p> <p>ฝึกทบทวนตัวโน้ตโดยผู้สอนดนตรีทำสัญลักษณ์มือในลักษณะการช่มเลือกโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนสามารถตามกิจกรรมได้ทันแล้ว จึงเพิ่มความเร็วและเพิ่มขั้นคู่ที่ห่างมากขึ้น</p>
5		/	/				<p>การใช้กล้ามเนื้อในการเล่นเครื่องดนตรีสิ่งสำคัญในพื้นฐานแรก ให้ผู้เรียนฝึกพัฒนากล้ามเนื้อโดยการตีแยกสลับซ้ายและขวา โดยตีลงบนลูกกระดานหนึ่งลูก คำนึงถึงความพร้อมเพรียงกัน และการควบคุมน้ำเสียงระนาด เริ่มบรรเลงเพลงรถไฟไปเชียงใหม่โดยฝึกร้องโน้ตโซลเฟสเพื่อทบทวนก่อนเล่นเครื่องดนตรี แบ่งกลุ่มเพื่อสลับกันระหว่างร้องเพลงและเล่นเครื่องดนตรี โดยในช่วงจังหวะที่หยุดให้ผู้เรียนคิดทางเพื่อเริ่มบทเพลงอีกครั้งหนึ่ง</p>
6		/	/	/			ทบทวนการร้องโน้ตโซลเฟสในบทเพลงเจ้าแมวเหมียวและเริ่มทดลองปฏิบัติเครื่องดนตรีโดยเลือกลูกกระดานเฉพาะเสียงที่ใช้ในบทเพลง ฝึกหัดบรรเลงซ้ำ แล้วจึงแบ่งกลุ่มเพื่อสลับกันระหว่างร้องเพลงและเล่นเครื่องดนตรี และแบ่งกลุ่มคิดทำทางขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับบทเพลง

หมายเหตุ* ทักษะทางดนตรีที่ 1.ทักษะการฟัง 2.ทักษะการร้อง 3.ทักษะการเล่น 4.ทักษะการเคลื่อนไหว 5.ทักษะการสร้างสรรค์ 6.ทักษะการอ่าน

ขั้นที่ 3 สร้างแผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยแผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นสอน 3) ขั้นสรุปใช้เวลา 40 นาทีต่อคาบเรียน (ภาคผนวก) นำแผนการจัดกิจกรรมดนตรีให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

ขั้นที่ 4 เสนอแผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส แก่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมดนตรีและชุมชน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมดนตรีในชั้นเรียน

ขั้นที่ 5 นำแผนและเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 แบบสังเกตการสอนสำหรับผู้สอนดนตรีและครูประจำชั้น

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลด้านทักษะทางดนตรีและเจตคติต่อกิจกรรมเพื่อสร้างแบบสังเกตการสอนสำหรับผู้สอน ครูประจำชั้น และผู้สังเกตการสอน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ และพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน

ขั้นที่ 3 สร้างแบบสังเกตการสอนและให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และตรวจสอบอีกครั้ง

ขั้นที่ 4 นำแบบสังเกตการสอนมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้งาน

3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียน

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลด้านเจตคติ เพื่อสร้างแบบสังเกตการสอน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ และพิจารณาเลือกเนื้อหาสาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจตคติเพื่อสร้างเครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน

ขั้นที่ 3 สร้างแบบสังเกตการสอนและให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ นำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และตรวจสอบสอบอีกครั้ง

ขั้นที่ 4 นำแบบสังเกตการสอนมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้งาน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองกิจกรรมและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1 นำแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็กโดยกลุ่มตัวอย่างในการทดลองมีช่วงอายุ 4-7 ปี จำนวน 10 คน โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามทัศนคติทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีระยะเวลาทดลองใช้แผนการจัดการกิจกรรมทั้งหมด 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบเรียน

ตารางที่ 5 แผนการดำเนินการทดลองและเครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5	ครั้งที่ 6
แบบสังเกตการสอนโดยผู้สอนดนตรี	/	/	/	/	/	/
แบบสังเกตการสอนโดยครูประจำชั้น	/	/	/	/	/	/
แบบสังเกตการสอนโดยผู้สังเกตการณ์	/	/	/	/	/	/
แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน						/

4.2 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสังเกตการสอนและแบบสัมภาษณ์ผู้เรียนจากการใช้แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุป ผลการวิจัย อภิปรายและนำเสนอวิทยานิพนธ์

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส เพื่อการจัดกิจกรรมดนตรีกับนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก มูลนิธิเด็ก และศึกษาพัฒนาการทางด้านดนตรีและเจตคติผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมดนตรีจากการใช้แผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยมีการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องและครบถ้วน

5.2 เปรียบเทียบพัฒนาการทางดนตรีและเจตคติทางดนตรีของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมครั้งแรกจนถึงครั้งสุดท้าย

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตการสอนของกลุ่มตัวอย่างและแบบสัมภาษณ์ผู้เรียน ประกอบกับข้อมูลแบบบันทึกหลังการเรียนการสอนเป็นข้อมูลในการอภิปรายผล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.4 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพหลังจากการจัดกิจกรรมดนตรีและนำเสนอผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีในครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลของการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ส่วนที่ 1 การบรรยายสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ส่วนที่ 2 ผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ตอนที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ในการนำเสนอการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางบริบทซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอประเด็นสำคัญ ๆ ในการจัดกิจกรรมดนตรีได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของการจัดกิจกรรมดนตรี

ในการจัดกิจกรรมดนตรีให้กับกลุ่มผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางบริบทจะต้องทำการศึกษาถึงพื้นฐานในด้านพัฒนาการต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถทางดนตรี รวมถึงบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พบว่า

1.1 การศึกษาสภาพและบริบทก่อนการจัดกิจกรรมดนตรีเป็นสิ่งสำคัญ การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้มีความหลากหลายทั้งในด้านพัฒนาการของผู้เรียน สภาพแวดล้อม และบริบท การศึกษาสภาพก่อนการจัดกิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้จัดกิจกรรมควรกระทำก่อนการวางแผนจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับกิจกรรมที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ลุล่วงตามเป้าประสงค์ สิ่งที่ควรศึกษาสภาพก่อนการจัดกิจกรรม ได้แก่

1) พัฒนาการและความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้เกิดรูปแบบของกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียนมากที่สุดจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานของผู้เรียนก่อนการออกแบบวางแผนกิจกรรมคัดเลือกเนื้อหาสาระการเรียนรู้และรูปแบบกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการและเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด

2) ช่วงวัยของกลุ่มประชากร เพื่อให้ทราบถึงเหมาะสมในการคัดสรรกิจกรรมดนตรีกับกลุ่มประชากร ซึ่งในการกิจกรรมในกลุ่มของมูลนิธิ มักเป็นผู้เรียนที่มีความหลากหลายซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีหลายช่วงวัยในชั้นเรียนเดียวกัน ดังนั้นการทราบถึงช่วงวัยของกลุ่มประชากรจึงทำให้การจัดกิจกรรมสามารถควบคุมตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม

3) รูปแบบการจัดชั้นเรียน ความคุ้นชินของผู้เรียนในชั้นเรียนปกติเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง การจัดกิจกรรมควรเริ่มจากกิจกรรมที่มีการจัดรูปแบบของชั้นเรียนที่คล้ายชั้นเรียนปกติก่อนจึงค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบในแบบที่ผู้จัดกิจกรรมต้องการ ซึ่งผู้เรียนจะเริ่มปรับตัวเข้ากับรูปแบบการทำกิจกรรมใหม่ เช่น การจัดชั้นเรียนเดิมเป็นลักษณะการสอนแบบรายบุคคลซึ่งการจัดชั้นเรียนในรูปแบบใหม่เป็นลักษณะกลุ่ม สามารถทำให้ผู้เรียนได้เกิดความท้าทาย เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ในลักษณะของการร่วมงานแบบหมู่คณะตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

4) ความสนใจและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ผู้จัดกิจกรรมควรคำนึงถึง ในแต่ละองค์กรย่อมมีบริบทที่แตกต่างกันในด้านประสบการณ์เดิม ซึ่งการทราบถึงข้อมูลในด้านประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะทำให้ผู้จัดกิจกรรมสามารถออกแบบกิจกรรมที่สามารถพัฒนาและเข้าถึงผู้เรียนได้ในเชิงลึก ทำให้กิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยความมั่นคงและประสบความสำเร็จ

1.2 กิจกรรมดนตรีควรมีความยืดหยุ่น (Flexibility Activities) เนื่องจากบริบทของผู้เรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักษ์ มูลนิธิเด็ก มีความหลากหลายทั้งในด้านช่วงวัย ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน จึงทำให้ต้องการรูปแบบของกิจกรรมที่สามารถปรับเปลี่ยนและมีความยืดหยุ่นในตัวกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของชั้นเรียนในขณะนั้นซึ่งคาดเดาได้ยาก ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นประเด็นดังนี้

1) กิจกรรมควรมีความยืดหยุ่นในด้านของความยากง่าย กิจกรรมที่คัดเลือกสามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดความยากง่ายตามความสามารถของผู้เรียนตามบริบทในขณะนั้น โดยสามารถปรับย่อยหรือลดทอนความยากของกิจกรรมลงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมได้ทั้งหมดหรือเลือกส่วนใดส่วนหนึ่งของกิจกรรมมาจัด ซึ่งกิจกรรมที่ถูกปรับควรเชื่อมต่อกิจกรรมรวมได้อย่างเป็นลำดับมี

ความต่อเนื่องกันสามารถพัฒนาผู้เรียนสู่กิจกรรมถัดไปจนถึงกิจกรรมทั้งหมดได้ และเมื่อผู้เรียนเข้าใจแล้วสามารถปรับเพิ่มความยากของกิจกรรมสร้างความท้าทายในการเรียนรู้มากขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่จะผ่านการแก้ปัญหาด้วยตนเอง กิจกรรมทั้งหมดควรเป็นกิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงต่อเนื่องกันตลอดการจัดกิจกรรมดนตรีได้อย่างราบรื่น ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดความสนใจอยู่ตลอดการจัดกิจกรรม

2) กิจกรรมควรมีความยืดหยุ่นในด้านการปรับเปลี่ยนในการย่อขยายของกิจกรรม โดยยังคงไว้ซึ่งหลักสำคัญหรือเป้าหมายเดิมไว้อยู่ (Variation) เพื่อเกิดความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในขณะนั้น กิจกรรมที่สามารถปรับเปลี่ยนจะสามารถทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความต่อเนื่องและไม่รู้สึกเบื่อหรือเกิดทัศนคติในด้านลบอันเนื่องมาจากกิจกรรมที่ยากเกินไป ซึ่งกิจกรรมเมื่อมีการปรับเปลี่ยนยังคงเชื่อมโยงกับเป้าหมายของวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเดิมเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในแต่ละลำดับขั้นตอนอยู่และยังคงสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมทั้งหมดได้ กิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทในการจัดกิจกรรมครั้งนี้จึงควรสามารถปรับลดหรือเพิ่มในตัวกิจกรรมได้ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้กิจกรรมลักษณะนี้สำเร็จราบรื่นตลอดการดำเนินกิจกรรมได้ คือ ผู้สอนดนตรี ที่จะเป็นหลักสำคัญในการดำเนินกิจกรรม

1.3 กิจกรรมดนตรีควรมีความหลากหลาย (Various Activities)

1) ความหลากหลายในด้านของทักษะที่เลือกใช้ในกิจกรรม เพื่อเป็นการเปิดประสบการณ์ของผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อนและมีโอกาสได้สัมผัสกับดนตรีน้อยกว่าผู้อื่นจึงควรสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ดนตรีด้วยทักษะทางดนตรีที่หลากหลายทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมการร้อง กิจกรรมการฟัง กิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรี เป็นต้น มากกว่าการมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านความสามารถทางดนตรี เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทดลอง และเกิดประสบการณ์ด้านดนตรีโดยตรงแก่ผู้เรียน สิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ดนตรีอย่างหนึ่งคือ การแสดงดนตรี ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สำคัญมากสำหรับการเรียนดนตรี

2) ความหลากหลายในด้านของการบูรณาการในการกิจกรรม เพื่อเป็นการเชื่อมโยงทักษะดนตรีในด้านต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการกันระหว่างการจัดกิจกรรมดนตรีด้วยทักษะทางดนตรีที่มากกว่าหนึ่งทักษะโดยจัดไว้ตามลำดับ ในการเชื่อมโยงแต่กิจกรรมจะเป็นการทบทวนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปก่อนและสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มให้เกิดความต่อเนื่องกันเชื่อมโยงกัน และเกิด

การทำงานร่วมกันด้วยการสลับสับเปลี่ยนหน้าที่ของตนในแต่ละช่วงของบทเพลงที่ได้รับ ผู้เรียนจะได้รับผิดชอบหน้าที่ที่หลากหลายและได้เรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของการเล่นดนตรีในหน้าที่ที่ต่างกัน

1.4 การจัดชั้นเรียน เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เปิดโอกาสทดลองการร่วมกิจกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ด้านประสบการณ์ต่อการเรียนดนตรี ซึ่งในการจัดการเรียนสอนดนตรีนั้นมักเป็นในลักษณะกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมสร้างสรรค์และทำงานร่วมกันก่อเกิดเป็นบทเพลงที่มีความสมบูรณ์ มีความท้าทาย สนุกสนาน และแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

1.5 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การจัดกิจกรรมได้ผลลัพธ์มากที่สุด ผู้จัดกิจกรรมควรคำนึงถึงระยะเวลาที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับบริบทองค์กรของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ ความสามารถและพัฒนาการในด้านดนตรีจึงควรใช้ระยะเวลาให้เกิดความสอดคล้องมีสัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหาทางดนตรีกับตัวผู้เรียน แต่ในหลายครั้งการจัดกิจกรรมอาจจำเป็นต้องปรับปรุงให้เป็นระยะสั้นลงหรือยาวขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทด้านเวลาที่มีจำกัด ดังนั้นการเลือกและจัดกิจกรรมจึงควรเลือกกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถปรับย่อขยายระยะเวลาเนื้อหาสาระของการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับปัจจัยด้านเวลามากที่สุด

1.6 การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี กิจกรรมดนตรีมีหลายลักษณะและมีเป้าประสงค์ที่ต่างกันออกไป ในบริบทนี้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีโอกาสและประสบการณ์ทางดนตรีน้อยกว่าผู้เรียนในกลุ่มปกติ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนในรูปแบบนี้จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสและเกิดประสบการณ์ทางดนตรีมากกว่าการพัฒนาความสามารถทางดนตรี ซึ่งการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีนี้ส่งเสริมการพัฒนาเจตคติของผู้เรียนให้เกิดเจตคติที่ดี เกิดการเห็นคุณค่าของดนตรีที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ เมื่อมีเจตคติที่ดีแล้วจึงเกิดเป็นเจตคติในด้านอื่น ๆ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นออกไป และการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนที่สนใจการเรียนดนตรีให้เกิดแรงจูงใจที่ต้องการพัฒนาความสามารถด้านดนตรีของตนเองในขั้นต่อไป

2. การลำดับของจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมักมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ในการดำเนินทุก ๆ กิจกรรมต้องการความต่อเนื่องในแต่ละช่วงของกิจกรรม การลำดับกิจกรรมนี้จึงควรเริ่มมีความสอดคล้องกันตั้งแต่เริ่มกิจกรรมจนกิจกรรมในลำดับสุดท้าย เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมในผู้เรียนกลุ่มนี้ จึงได้มุ่งเน้นในการสร้างเสริมประสบการณ์ทางดนตรีให้แก่ผู้เรียนเป็นหลัก

1) ในช่วงต้นของการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยเลือกใช้กิจกรรมที่มุ่งเน้นการเคลื่อนไหวเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนได้คุ้นชินกับจังหวะซึ่งประกอบไปด้วย จังหวะตบ ส่วนของจังหวะต่าง ๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับจังหวะ โดยเลียนแบบผู้สอนดนตรีเป็นหลักใช้กิจกรรมที่มีการวิ่ง การเดิน การกระโดด การตบมือ เป็นต้น ตามรูปแบบจังหวะต่าง ๆ นอกจากนี้ในกิจกรรมช่วงต้นยังได้สอดแทรกทักษะด้านการฟังเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการฟัง การสังเกต ในการร่วมกิจกรรมลักษณะกลุ่มซึ่งเป็นทักษะหนึ่งทางสังคม แล้วจึงเข้าสู่กิจกรรมช่วงถัดไป

2) ในกิจกรรมช่วงกลางผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมดนตรีที่มุ่งเน้นการร้องเป็นหลักเพื่อเป็นการปูพื้นฐานสู่กิจกรรมในช่วงสุดท้าย ในช่วงนี้ผู้วิจัยได้ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การร้องเพลง โดยเริ่มจากการร้องเล่าเรื่องนิทานของเนื้อเพลงนั้นก่อน แล้วตามด้วยการร้องเนื้อเพลงแล้วจึงมุ่งเน้นไปที่สัญลักษณ์มือ (Handsign) เป็นหลักเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านและออกเสียงตัวโน้ตจากสัญลักษณ์มือที่เห็น ซึ่งการอ่านและร้องออกเสียงตัวโน้ตจากสัญลักษณ์มือที่ผู้เรียนเห็นในลักษณะจับพลันเกิดเป็นความท้าทายต่อผู้เรียน การร้องออกเสียงตัวโน้ตนี้จะทำให้เกิดความคุ้นชินกับตัวโน้ตและลดการพะวงในตัวโน้ต อันเป็นการสร้างพื้นฐานในการเรียนรู้ในด้านทักษะการเล่นในลำดับถัดไป

3) ในกิจกรรมช่วงสุดท้ายผู้วิจัยได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนในด้านทักษะการเล่นเครื่องดนตรีซึ่งในการเรียนการสอนดนตรีถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญที่ผู้เรียนจะได้เกิดประสบการณ์ตรงต่อดนตรี กิจกรรมในช่วงที่สุดท้ายผู้สอนได้เริ่มต้นด้วยการนำบทเพลงที่ได้เรียนในกิจกรรมช่วงกลางมาใช้ในการฝึกการเล่นเครื่องดนตรี โดยฝึกลักษณะการจับไม้ในการตีอย่างถูกต้อง การควบคุมคุณภาพเสียง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทั้งตัวผู้เรียนเองและกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนคนอื่น ๆ กิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีนี้จึงมีทั้งลักษณะการบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงเป็นกลุ่ม นอกเหนือจากนี้ยังนำกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ทั้งหมดมาบูรณาการเชื่อมโยงกันทั้งการร้อง การเคลื่อนไหวประกอบกันเป็นชุดการแสดงโดยแบ่งหน้าที่ของผู้เรียนออกเป็นส่วน ๆ ในแต่ละตอนของบทเพลง ผู้เรียนจะได้เกิดทักษะการบรรเลง การร้อง และการเคลื่อนไหวซึ่งเกิดการบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาทักษะที่ได้เรียนในแต่ละกิจกรรมเข้าด้วยกัน ซึ่งการร่วมกิจกรรมการบรรเลงในลักษณะของวงดนตรีผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทักษะทั้งในด้านทักษะทางดนตรีและทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะทางสังคม เป็นต้น และสามารถนำบทเพลงไปใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ได้

กิจกรรมทั้งสามช่วงนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความต่อเนื่องและการเชื่อมโยงของแต่ละกิจกรรม เพื่อให้เกิดความท้าทายต่อผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดการ

เห็นค่าแก่การเรียนรู้ดนตรี ซึ่งการเชื่อมโยงทุกทักษะและทุกกิจกรรมที่ได้เรียนไปข้างต้นในลักษณะของการรวมวงจนเกิดกิจกรรมที่ทำร่วมกันกลายเป็นผลทางดนตรีและเกิดประสบการณ์ทางดนตรีที่ดีต่อผู้เรียนในที่สุด

3. ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม

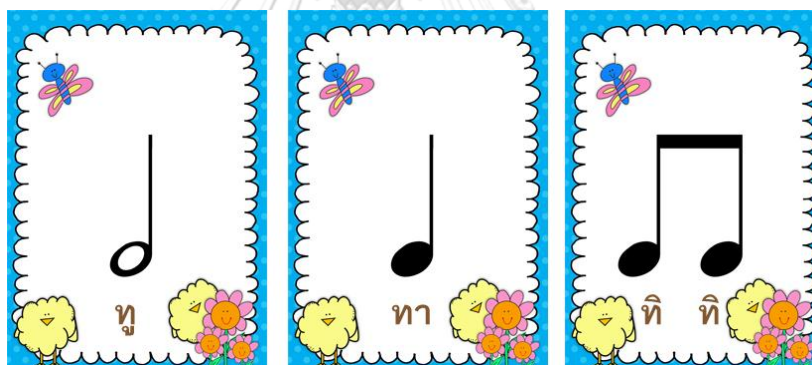
เครื่องดนตรีเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ทางดนตรีโดยตรงกับผู้เรียน ซึ่งในแต่ละบริบทย่อมมีความแตกต่างกันไป การเลือกเครื่องดนตรีที่เหมาะสมที่สุดกับผู้เรียนจึงไม่สามารถทำได้ในทุกครั้ง ผู้จัดกิจกรรมจึงควรออกแบบนำอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์และเกิดความเหมาะสมมากที่สุดแก่ผู้เรียน หลักการในการเลือกพิจารณาความเหมาะสมของสื่อจากหลักการในการเลือกเครื่องดนตรี ควรเลือกใช้เครื่องดนตรีที่มุ่งเน้นคุณภาพของเสียงทำให้เด็กได้รู้สึกชัดเจนและสอดคล้องเหมาะสมกับพัฒนาการของวัยของผู้เรียน ได้แก่ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบหรือเครื่องประกอบจังหวะ เนื่องจากเครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบสามารถสร้างเสียงที่ดีมีคุณภาพได้ง่ายกว่าเครื่องดนตรีประเภทอื่น ส่งเสริมและพัฒนาในส่วนของกล้ามเนื้อใหญ่

ในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ผู้วิจัยได้สำรวจเครื่องมือในชั้นเรียนของมูลนิธิฯ พบว่า เครื่องดนตรีที่มีอยู่ในมูลนิธิฯ ประกอบด้วย 1) ระนาดขนาดเล็ก (Small Glockenspiels) 2) อุกุเลเล่ (Ukulele) 3) ลูกแซค (Checker) 4) คาซุ (Kazu) 5) กลองยาว (Little Thai Drum) 6) ขลุ่ยรีคอร์ดอร์ (Recorder) ผู้วิจัยได้เลือกเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้ในการเรียนการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับพัฒนาการและช่วงวัยของผู้เรียนซึ่งอยู่ในปฐมวัยมุ่งเน้นที่การพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้วยวิธีตี สั่น หรือใช้อุปกรณ์อื่นเพื่อประกอบการเคลื่อนไหว คือ 1) ระนาดขนาดเล็ก 2) ลูกแซค 3) กลองยาว เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรม

ภาพที่ 14 ระนาดขนาดเล็กที่พบในมูลนิธิเด็ก

นอกเหนือจากสื่อการเรียนการสอนข้างต้น ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นเพื่อใช้สำหรับการสอนขับร้องในด้านจังหวะโดยพัฒนาจากแนวทางการเรียนการสอนของโคดาย (Kodály) โดยออกแบบลักษณะคำพูดและตัวโน้ต เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ในการอ่านค่าของตัวโน้ต ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 15 ภาพสัญลักษณ์ในการอ่านค่าตัวโน้ต

การเลือกใช้สื่อสำหรับการเรียนการสอนจึงควรมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานที่และความสามารถตามช่วงวัยของผู้เรียนซึ่งสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและแรงจูงใจต่อการเรียนรู้กิจกรรมดนตรีทำให้ผู้เรียนมีความสนใจการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

4. การสอนเพื่อพัฒนาส่งเสริมเจตคติในการจัดกิจกรรมดนตรี

เจตคติมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับแรงจูงใจ การพัฒนากิจกรรมดนตรีให้เกิดแรงจูงใจจะส่งผลต่อความสนใจ ความอยากรู้ทำให้การเรียนการสอนมีความต่อเนื่องและพัฒนาเป็นเจตคติที่ดีต่อวิชา

ดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541) ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาเจตคติในกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ในแต่ละปีจ้ยดังต่อไปนี้

4.1 การจูงใจจากภายใน (Intrinsic motivation) คือ พฤติกรรมเชิงลึกในด้านความสนใจของผู้เรียนแสดงออกมาให้เห็นในระหว่างการเรียนรู้การสอนซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามความสนใจของแต่ละบุคคล การจูงใจภายในเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในระยะเวลาที่สั้น อาจต้องใช้ระยะเวลายาวนานเพื่อให้พฤติกรรมในด้านนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน สามารถเกิดได้จากประสบการณ์ทางดนตรี การซึมซับ การปลูกฝัง เป็นต้น ซึ่งพบว่าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อยู่แล้ว ซึ่งเด็กแต่ละคนมี ความชื่นชอบในกิจกรรมมากน้อยแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล ดังนั้นจึง สามารถสรุปได้ว่าเด็กต่างมีแนวโน้มที่จะเกิดการจูงใจจากภายในในการจัดกิจกรรมของผู้วิจัยใน ครั้งนี้ อันเนื่องมาจากมีประสบการณ์เกี่ยวกับดนตรีในเชิงบวกอยู่แล้ว

4.2 การจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) คือ สภาพความสนใจที่จะเรียนรู้ เนื่องมาจากปัจจัยอื่น ๆ นอกจากดนตรี ในการออกแบบกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้ศึกษาความสามารถของผู้เรียนเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ แล้วทำการออกแบบให้กิจกรรมเกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงระดับความยากง่ายของกิจกรรมที่ไม่ยากจนเกินไปและไม่ง่ายจนเกินไปเพื่อให้เกิดความท้าทายแก่ผู้เรียน ซึ่งในแต่ละกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์และแสดงออกทางความคิดเป็นระยะทั้งในกิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมการร้องเพลง และกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีมากน้อยแตกต่างกันไป ในด้านสื่อการเรียนการสอนมีการเลือกใช้สื่อที่มีความสนใจทั้งในด้านสีสันทันและรูปแบบการใช้งานสามารถจำกัดจำนวนตัวโน้ตที่เลือกใช้และสามารถฝึกซ้อมได้หลังจากเลิกชั้นเรียน เพราะเป็นเครื่องมือที่ทางมูลนิธิได้รับบริจาคไว้อยู่ นอกจากนี้ผู้สอนยังได้ใช้คีย์บอร์ดในการฝึกร้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฟังและร้องที่ถูกต้องกับระดับเสียง ยังใช้คลอประกอบการร้องเพลงด้วย นอกเหนือจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกิดจากทั้งรูปแบบการสอนและกลวิธีการสอนที่ผู้สอนได้ให้ความสำคัญดังนี้

1) จัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นครั้งวงกลมทำให้ผู้สอนสามารถวาดสายตาและเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนได้ทั่วถึง เมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือมีคำถาม ผู้สอนจะให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาและตอบคำถามอยู่เสมอ

2) ในกลุ่มเด็กเล็กผู้สอนดนตรีได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการที่ช้าสุดจึงจำเป็นต้องอธิบายและซ้ำทวนกิจกรรมเพิ่มเติม

3) ความท้าทายของกิจกรรมดนตรี เมื่อผู้สอนดนตรีเห็นความสามารถของผู้เรียน แสดงออกมาว่าเข้าใจในเนื้อหาแล้ว มักต่อยอดหรือเพิ่มเติมความท้าทายของกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนเพิ่มเติมและเป็นซ้ำทวนเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว เช่น ในกิจกรรมการร้องเมื่อผู้เรียนสามารถจนจำตัวโน้ตได้ครบและมีเวลาในคาบเรียนเหลือ ผู้สอนดนตรีจึงทดลองด้วยการสลับสัญลักษณ์ให้เกิดเป็นทำนองเพลงใหม่นอกเหนือจากที่ได้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดสอบความสามารถในการอ่านสัญลักษณ์มือแบบฉบับพลันเพิ่มเติม

4) การกล่าวชมเชยและให้กำลังใจอยู่เสมอตลอดคาบเรียน ผู้สอนดนตรีได้ชื่นชมและกำลังใจผู้เรียนอยู่เสมอ เช่น ดีมาก ยอดเยี่ยม ไม่เป็นไรลองดูใหม่ เป็นต้น เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความภาคภูมิใจและเกิดความมานะในการทำกิจกรรมให้ลุล่วงให้สามารถผ่านไป

4.3 การจูงใจตนเอง (Self-motivation) เกิดจากความสนใจภายในตัวผู้เรียนเองซึ่งกระตุ้นให้เกิดความอยากในการเรียนรู้เป็นผลมาจากแรงจูงใจจากภายในและภายนอก ซึ่งในการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติครั้งนี้ผู้เรียนมีเจตคติต่อการเรียนดนตรีค่อนข้างดีอยู่แล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกกิจกรรมที่น่าสนใจ เหมาะสม และมีความท้าทายเพื่อที่จะส่งเสริมเจตคติของผู้เรียนให้พัฒนาและส่งเสริมเพิ่มขึ้นไป

4.4 การจูงใจจากผู้อื่น (Imposed motivation) คือ ความสนใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากอิทธิพลของบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัวในแวดล้อม ได้แก่ เพื่อน ผู้สอนประจำชั้น ผู้สอนดนตรี ซึ่งหากได้รับส่งเสริมหรือกระตุ้นจากบุคคลที่แวดล้อมอยู่เหล่านี้ ทั้งในระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนและนอกเหนือเวลากิจกรรมการเรียนการสอน จะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และส่งเสริมเจตคติทางดนตรีต่อไปอย่างเป็นลำดับ

5. สิ่งที่ควรระวังสำหรับการจัดกิจกรรม ในแต่ละการจัดกิจกรรมผู้เรียนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านครอบครัว สภาพวะแวดล้อม สังคม เป็นต้น อันเป็นผลให้ผู้เรียนมีความรู้สึกในบางด้านอ่อนไหว ผู้จัดกิจกรรมควรศึกษาและให้ความสำคัญกับข้อควรระวังทั้งในด้านของการใช้คำพูด การใช้ท่าทาง การลงโทษ และอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดเจตคติในด้านลบต่อกิจกรรมและต่อผู้ดำเนินกิจกรรม ดังนั้นในการจัดกิจกรรมจึงควรคำนึงถึงข้อระมัดระวังของผู้เรียน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดเจตคติที่ดีต่อกิจกรรม

6. แนวทางในการจัดกิจกรรมครั้งนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางดนตรีของเด็กด้อยโอกาส และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส ซึ่งคำนึงถึงสภาพบริบท เพื่อให้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นมานั้นสามารถนำมาใช้ได้เชิงปฏิบัติมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพบริบทของผู้เรียน สามารถแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แนวทางในการออกแบบกิจกรรม

หัวข้อ	แนวทาง	การได้มาของแนวทาง	
		ข้อมูลจากภายใน	แนวคิดและทฤษฎี
เวลาในการจัดกิจกรรม	40-50 นาที	การสัมภาษณ์	-
	เวลา 13.00 น.	การสัมภาษณ์	-
รูปแบบการเรียนรู้	การสอนแบบปฏิบัติตาม	การสัมภาษณ์	กิจกรรมดนตรีแบบคาร์ล ออร์ฟ
กิจกรรมดนตรี	การเคลื่อนไหว	การสัมภาษณ์	กิจกรรมดนตรีแบบดาลโครซ
กิจกรรมดนตรี	การสอนร้องเพลงและสัญลักษณ์	การสัมภาษณ์	กิจกรรมดนตรีแบบโคดาย
กิจกรรมดนตรี	การใช้เครื่องดนตรี	การสัมภาษณ์	กิจกรรมดนตรีแบบคาร์ล ออร์ฟ
แนวคิดการจัดกิจกรรมดนตรี	การสอนด้านมุ่งเน้นกิจกรรมกลุ่มและทอดแทรกกิจกรรมศิลปะ	การสัมภาษณ์	กิจกรรมดนตรีตามแนวคิดยามาฮ่า

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ในการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาสนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ โดยในการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส ได้ใช้กลุ่มทดลองจำนวน 1 กลุ่ม จำนวน 10 คน เก็บข้อมูล

เชิงคุณภาพจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ในภาคสนาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงความแตกต่างระหว่างเด็กที่มีพัฒนาการตามวัยและเด็กด้อยโอกาส

ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มทดลอง

ระดับชั้น	เพศ	
	ชาย	หญิง
อนุบาล 2	2	-
อนุบาล 3	1	1
ประถมศึกษาปีที่ 1	3	1
ประถมศึกษาปีที่ 2	2	-
รวมทั้งหมด	10 คน	

จากตารางที่ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กด้อยโอกาสมีทั้งหมด 10 คน โดยอยู่ในระดับชั้นอนุบาล เป็นเพศชายจำนวน 9 คนและเพศหญิงจำนวน 1 คน อยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2 จำนวน 2 คน ชั้นอนุบาล 3 จำนวน 2 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในการทดลองการจัดกิจกรรมครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การบรรยายสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความสามารถทางดนตรีของผู้เรียน และส่วนที่ 3 เจตคติทางดนตรีของผู้เรียน โดยมีรายละเอียดแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การบรรยายสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

การทดลองจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส มีการจัดกิจกรรมทั้งหมดจำนวน 6 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ดนตรีมีอยู่รอบตัวเรา (ครั้งที่ 1-2) ช่วงที่ 2 เรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการ (ครั้งที่ 3-4) และ ช่วงที่ 3 สนุกกับการเล่น

พร้อมเต้นและเคลื่อนไหว (ครั้งที่ 5-6) ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยการสังเกตของผู้วิจัยในภาคสนามในแต่ละช่วงของกิจกรรมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 16 ผู้เรียนในชั้นเรียน

ช่วงที่ 1 ดนตรีมืออยู่รอบตัวเรา (ครั้งที่ 1-2)

กิจกรรมในช่วงดนตรีมืออยู่รอบตัวเรา จะเป็นการจัดกิจกรรมดนตรีที่มุ่งเน้นการใช้แวดล้อม สิ่งของ และบริบทของผู้เรียน นำมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นสิ่งที่เป็นธรรมชาติที่อยู่รอบตัวผู้เรียน สิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้วิจัยได้จัดสาระเนื้อหาและวัตถุดิบในการเรียนรู้จากการพูด (Speech) ซึ่งในการพูดทุกคำย่อมีจังหวะเกิดขึ้นอยู่เชื่อมโยงกับการฟัง (Listening) จากสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ภายในห้องเรียนให้เกิดการแยกแยะ เชื่อมโยงกับสาระดนตรีด้าน จังหวะ ความเข้มข้นของเสียง (ตัง-เบา) และระดับเสียง ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวอย่างง่าย (Movement) เลียนแบบลักษณะจังหวะและลักษณะเสียงที่เกิดจากพูดและการได้ยิน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกจากเสียงที่ได้ยินด้วยความคิดเห็นตัวตนเอง

ภาพที่ 17 การจัดกิจกรรมดนตรีในช่วงแรก

ในการดำเนินกิจกรรมครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้เริ่มกิจกรรมจากการเคลื่อนไหวโดยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวตามจังหวะของผู้วิจัยที่ได้ตีกลองและเดินวนเป็นวงกลมโดยสลับรูปแบบของจังหวะกลองที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่แตกต่างออกไปทั้งช้า เร็ว และความถี่ โดยผู้วิจัยได้ใช้ความเร็วของจังหวะตั้งแต่ 70 – 140 beat ต่อนาที เมื่อจบกิจกรรมขึ้นนำแล้วผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนได้หยุดนิ่งเป็นวงกลม ฟังเสียงที่เกิดขึ้นแวดล้อมอยู่รอบตัว แยกแยะว่าคือเสียงอะไร มีลักษณะเสียงอย่างไร และมีรูปแบบของจังหวะอย่างไร ต่อมาผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนตบมือตามรูปแบบจังหวะที่ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น โดยพูดลักษณะเสียงที่ได้ยินพร้อมกับตบมือสลับกันระหว่างตบมือกับการพูดในใจโดยไม่ออกเสียง

ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในระดับดีมีการตอบสนองและจดจ่อตั้งใจอยู่ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม มีความสนใจในการเรียนรู้เคลื่อนไหวและแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่กระทำอยู่ เมื่อเข้ากิจกรรมการฟังพบว่าผู้เรียนให้ความสนใจน้อยลง โดยเฉพาะผู้เรียนที่อยู่ระดับชั้นอนุบาล 2-3 เมื่อเริ่มหยุดนิ่งมักจะไม่สามารถอยู่ในลักษณะสงบหรือหยุดนิ่งในท่าหนึ่งได้ มักสับสน ขยับตัว และแอบดูผู้เรียนคนอื่น ซึ่งในตอนท้ายของกิจกรรมผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมการพูดในลักษณะของเสียงสัตว์และเสียงแวดล้อมรอบตัวที่ได้นำมาพูดให้เกิดจังหวะที่เป็นลักษณะรูปแบบมากขึ้นพร้อมทั้งแสดงท่าทางของเสียงที่ผู้เรียนได้พูดออก เช่น เสียงรถไฟ ปืน ๆ ฉีกฉีก ๆ เสียงซ่าง เป็น ๆ เสียงสุนัข บรื้อว โห้ง โห้ง เป็นต้น โดยให้เกิดการพูดที่อยู่จังหวะตบที่สม่ำเสมอและมีความดังเบาอยู่เป็นช่วง ๆ ตลอดการแสดงการพูด สภาพบรรยากาศในห้องเรียนผู้เรียนมีท่าทางที่สนุกสนานและให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม มีความสนใจ แต่ในบางครั้งผู้เรียนไม่มีสมาธิกับการจดจ่อหรือหยุดอยู่หนึ่ง ๆ จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอนไปบ้าง

ในบางช่วงของการเรียนการสอน ในช่วงที่ 1 ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน ดนตรี มีความเข้าใจในการเรียนการสอนดนตรีเชื่อมโยงกับธรรมชาติแวดล้อมรอบตัว มีความเข้าใจด้าน จังหวะตบ ความสม่ำเสมอของจังหวะ ความดั่งเบา การเริ่มหยุดในบทบาทของตนเอง ฝึกการฟังเสียง ที่อยู่รอบตัวฟังเพื่อน ๆ ในขณะที่ตนเองเป็นผู้นำและมีความสนใจศึกษาดนตรีมากขึ้น

ในส่วนของผู้สอนประจำชั้นเรียนให้ความเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมมีความสัมพันธ์กันในแต่ละกิจกรรมจากกิจกรรมแรกจนจบชั้นเรียนและกิจกรรมในการเรียนครั้งถัดไปมีพื้นฐานมาจาก กิจกรรมครั้งก่อนจึงเป็นการซ้ำทวนสาระดนตรีที่ได้เรียนก่อนดำเนินกิจกรรมใหม่ มีการดำเนิน กิจกรรมที่ค่อนข้างต่อเนื่อง แต่ในบางกิจกรรมยังขาดความเข้าใจในผู้เรียนเนื่องจากผู้เรียนมีความ หลากหลายในระดับวัยจึงต้องให้ความสนใจในกลุ่มเด็กเล็กที่เข้าใจได้ช้ากว่ากลุ่มเด็กที่อยู่ในวัยโตกว่า กิจกรรมนั้นจึงไม่ได้เกิดความต่อเนื่องเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ผู้สอนประจำชั้นมีทัศนคติต่อการเรียน ว่า สามารถเชื่อมโยงจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวจนเกี่ยวข้องกับสาระดนตรีซึ่งตัวผู้สอนประจำชั้นไม่คิดว่าสิ่งที่ อยู่รอบตัว จะสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบและเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนได้ ผู้สอนมองว่าการเรียน การสอนดนตรีไม่ยากจนเกินที่สามารถเรียนรู้พื้นฐานทางดนตรีและนำมาสอนในชั้นเรียนได้

โดยสรุปแล้วการจัดกิจกรรมดนตรีมีอยู่รอบตัวเรา (ครั้งที่ 1-2) สามารถทำให้ผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นมีความสนใจ เกิดมุมมอง ที่แตกต่างจากการเรียนการสอนดนตรีทั่วไปจากการนำ แวดล้อมอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันมาเป็นสื่อในการเรียนการสอนดนตรี การดำเนินกิจกรรมมีความ เชื่อมโยงและต่อเนื่องกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความสลับไหล ในบางครั้งมีติดขัดบ้างตามวัยและ ความสามารถในการเข้าใจของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กเล็ก (อนุบาล) และกลุ่มเด็กที่โตกว่า (ประถม ตอนต้น) จึงต้องใช้เวลาในการอธิบายและดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้ากลับสู่กิจกรรมการเรียน การสอนดนตรี

ช่วงที่ 2 เรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการ (ครั้ง 3-4)

กิจกรรมในช่วงที่ 2 เรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการเรียนดนตรีไปที่กิจกรรม ทักษะการร้องและการอ่านเป็นหลักให้ความสำคัญกับการหายใจสำหรับการร้อง และการออกเสียงให้ ถูกต้องกับพื้นฐานในการร้องเพลง โดยควบคู่กับเนื้อหาสาระเรื่องระดับเสียง (Pitch) ซึ่งประกอบด้วย โน้ตโด, เร, มี, ฟา, ซอล, ลา, ที เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกันไม่เกิดเสียงที่กระโดดหรือเพี้ยนจนเกินไป ความเข้มของเสียงเป็นพื้นฐานสีสนอย่างหนึ่งที่สำคัญในสาระดนตรีสร้างเสียงดั่งเบาพร้อมกันทั้งหมด ณะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่มีความน่าสนใจ แสดงถึงความพร้อมเพรียง และสร้างสุนทรีย์ในการ

แสดงดนตรีให้เกิดความไพเราะ คุณค่า สั้นไหล และมีความหมายต่อบทเพลงที่มากขึ้น โดยใช้สัญลักษณ์มือ (Handsign) ควบคู่ประกอบในการสอน เช่น โน้ตโด, เร, มี, ซอล และลา เป็นต้น การเรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการผู้จะเกิดจินตนาการจากเนื้อร้องของเพลงที่ได้ร้อง เช่น เพลงเต่า เพลงรถไฟ ไปเชียงใหม่ เพลงเจ้าแมวมณีเยว เป็นต้น ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้บรรยายและคิดทำทางตามความคิดเห็นส่วนตัวของแต่ละคนว่าลักษณะของสัตว์ของตนมีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนได้ผู้แสดงความคิดเห็นและเป็นรับชมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อผู้เรียนเป็นผู้แสดงทำทางความคิดเห็น ผู้เรียนอื่น ๆ จะต้องหยุดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อรับชมและรับฟัง เป็นการฝึกบทบาทหน้าที่อย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความสำคัญของตนต่อการร่วมชั้นเรียนอันเป็นพื้นฐานของการใช้ชีวิตในสังคม

ภาพที่ 18 การจัดกิจกรรมดนตรีในช่วงกลาง

ในการดำเนินกิจกรรมผู้วิจัยได้เริ่มจากการทบทวนกิจกรรมในครั้งก่อน เริ่มนำกิจกรรมการร้องเข้ามาประกอบโดยการทำเสียงสัตว์สลับกับการตบมือเป็นจังหวะตบ จากนั้นจึงเริ่มสอนพื้นฐานวิธีการหายใจและการร้องที่ถูกต้องด้วยวิธีการหายใจเข้าให้พุดว่า ฮีบ โดยหายใจเข้าให้กระบังลมขยายลง ผู้เรียนมีท่าทางที่สนุกสนานจากท่าทางการร่วมกิจกรรมตั้งใจและจดจ่ออยู่คำสั่งของผู้สอน มีความชื่นชอบการหายใจด้วยการพุด ฮีบ ลำดับถัดมาผู้สอนเล่านิทานและถามถึงสัตว์ที่อยู่ในเนื้อร้องของเพลงว่ารู้จักหรือเคยเห็นเหล่านั้นหรือไม่ ก่อนที่จะให้ร้องเนื้อร้องตามผู้สอนซึ่งเป็นบรรยายลักษณะของสัตว์นั้น ๆ เมื่อจดจำเนื้อร้องได้แล้วและมีจังหวะในการร้องที่ถูกต้องจึงเพิ่มทำนองเพลงตามในชั้น

ต่อมา ลำดับถัดไปผู้สอนได้กล่าวถึงเรื่องระดับเสียงประกอบกับการใช้สัญลักษณ์มือโดยบรรยายถึง ก้อนหินแทนเสียงโด เรือแทนเสียงมี และกำแพงแทนเสียงซอล ร้องประกอบกับสัญลักษณ์ไปเรื่อย ๆ หลังจากที่ผู้เรียนสามารถจำได้แล้วจึงเริ่มเปลี่ยนสัญลักษณ์มือเป็นรูปแบบที่เร็วขึ้นเล็กน้อย เมื่อสามารถจดจำได้ครบถ้วนแล้วจึงสลับสัญลักษณ์มืออย่างไม่เป็นรูปแบบจากช้าค่อยเร็วขึ้นถึงปานกลาง เพื่อให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์แยกแยะและจดจำมีสมาธิกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ ในการดำเนินกิจกรรมทั้งสอง ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินในลักษณะขั้นตอนที่คล้ายกันโดยเพิ่มเติมเนื้อหาดนตรีจากครั้งก่อนให้มากขึ้น เช่น จำนวนตัวโน้ตที่ใช้การร้องเพลง, สัญลักษณ์มือที่มีมากขึ้น เป็นต้น ในส่วนท้ายของช่วงที่ 2 เริ่มให้ผู้เรียนได้สัมผัสเครื่องดนตรีและเรียนรู้วิธีการพื้นฐานในการใช้กล่อมเนื้อในพื้นฐานการตีระนาดก่อน เข้าสู่การเรียนในช่วงต่อไป

ระหว่างการทำกิจกรรมผู้เรียนได้ให้ความร่วมมือและมีความสนใจในส่วนมากการจัดกิจกรรมโดยให้ความร่วมมือมากที่สุดในกิจกรรมการเล่นทวนก่อนเข้าสู่การร้องเพลงที่มีเนื้อหาบรรยายถึงสัตว์ มีความสนใจ ตั้งใจ และแสดงความคิดเห็นพร้อมท่าทางของสัตว์ที่ตนจินตนาการอย่างภาคภูมิใจโดยวิพากษ์ท่าทางของผู้เรียนและลงความคิดเห็นในความชอบท่าทางสัตว์ของผู้ใดมากที่สุด ผู้เรียนกล่าวขอบคุณซึ่งกันและกันในตอนจบของกิจกรรมการแสดงท่าทางตามจินตนาการของตน นอกเหนือจากนี้ยังรู้สึกสนุกที่ได้เตรียมความพร้อมและหายใจเข้าก่อนร้องด้วยการที่ผู้สอนกล่าวว่า ฮีบ ส่วนในด้านการร้องตามสัญลักษณ์มือผู้เรียนมีความตื่นตัวและทำท่ายของทุก ๆ ช่วงกิจกรรมเนื่องจากต้องใช้สมาธิอยู่เสมอ ๆ แต่บางครั้งอาจเป็นกิจกรรมที่ยากแก่เด็กในระดับอนุบาลมากเกินไป จึงไม่สามารถจดจำทำตามสัญลักษณ์มือได้ทัน จึงทำให้สมาธิขาดเป็นช่วง ๆ เกิดความสับสนจึงต้องใช้เวลาในการอธิบายกิจกรรมจึงขาดความต่อเนื่องในกิจกรรมนี้ โดยภาพรวมแล้วจึงสรุปได้ว่ากิจกรรมค่อนข้างมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันตลอดทั้งช่วงที่ 2 นี้ มีการใช้ทักษะที่หลากหลาย มีช่วงเปิดโอกาสจินตนาการ และฝึกการร้องเพลงซึ่งเป็นทุนเดิมในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

ในส่วนของผู้สอนประจำชั้นของมูลนิธิ สังเกตเห็นว่าโดยภาพรวมของกิจกรรมค่อนข้างมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน จากการลำดับกิจกรรมที่มีการทบทวนการเรียนการสอนครั้งก่อนและนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ถัดไป ซึ่งเมื่อลำดับจากกิจกรรมใหม่มักจะเริ่มจากง่ายก่อนเสมอและเป็นสิ่งที่ของใกล้ตัวผู้เรียนมีโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงท่าทางความเห็นส่วนตนในกิจกรรมจึงเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้เรียนได้สังเกตเห็นความสำคัญและหน้าที่ของตนในชั้นเรียนทั้งการเป็นผู้แสดงความคิดเห็นและบทบาทของผู้รับฟังที่ดี โดยในส่วนของกิจกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจมาก คือ การฟังนิทานก่อนการร้องเพลงและในส่วน

ของการร้องเพลง เนื้อหาของเนื้อร้องทำให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ ตั้งใจจดจ่ออยู่กับการฟังเนื้อร้อง เนื่องจากพฤติกรรมเดิมของผู้เรียนที่มูลนิธิเด็กมีความสนใจในเรื่องของนิทานเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ส่วนของการร้องเพลงประกอบสัญลักษณ์มือมีความสนใจเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้เรียนที่มูลนิธิเด็ก แต่บางครั้งอาจเกิดความไม่ต่อเนื่องจากผู้เรียนกลุ่มอนุบาลเกิดความสับสนและไม่สามารถตอบสนองการร้องต่อสัญลักษณ์มือที่เปลี่ยนไปได้ทันจึงทำให้สมาชิกผู้เรียนไม่เกิดความต่อเนื่องเล็กน้อย

โดยสรุปแล้วภาพรวมของกิจกรรมครั้งที่ 2 เรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการ (ครั้งที่ 3-4) นี้ผู้เรียนมีความสนใจกับการเรียนการสอนค่อนข้างต่อเนื่อง รูปแบบของการดำเนินกิจกรรมมีลำดับขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกันและมีความน่าสนใจ แต่ในบางส่วนของกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมการใช้สัญลักษณ์มืออาจมีความยากเกินไปสำหรับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มอนุบาลจึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในบางกิจกรรมซึ่งเป็นปัจจัยมาจากความสามารถด้านสติปัญญาในช่วงวัยของกลุ่มผู้เรียนที่ต่างกัน

ครั้งที่ 3 สนุกกับการเล่นพร้อมเต้นและเคลื่อนไหว (ครั้งที่ 5-6)

กิจกรรมในช่วงที่ 3 สนุกกับการเล่นพร้อมเต้นและเคลื่อนไหว มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะในการเล่นเครื่องดนตรี (Playing) โดยใช้ทักษะด้านอื่น ๆ ที่ได้เรียนมาในข้างต้นจากกิจกรรมก่อน ๆ ได้เชื่อมโยงปฏิบัติเข้าด้วยกัน กิจกรรมในช่วงที่ 3 นี้เป็นกิจกรรมช่วงสุดท้ายจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการแสดงความสามารถของตนให้ผู้เรียนที่ร่วมชั้นเรียนได้ร่วมรับชมรับฟังทั้งรูปแบบเดี่ยวและวง ทักษะการเล่นพื้นฐานที่สำคัญ คือ การใช้กลัมนิ้วในการจับไม้และการตีที่ถูกต้อง โดยตีสลับมือทั้งสองข้างไปมาให้เกิดความสม่ำเสมอจนจังหวะตบ ก่อนการเล่นเครื่องดนตรีมักให้ผู้เรียนนับจังหวะและร้องทำนองของเพลงก่อนการเล่นเครื่องดนตรีเสมอ บทเพลงที่ใช้ในการเล่นเครื่องดนตรี คือ รถไฟไปเชียงใหม่ (Gookoo's Clock) และเจ้าแมวเหมียว ซึ่งบทเพลงเจ้าแมวเหมียวนี้ได้เริ่มร้องเนื้อร้องและทำนองไปในช่วงท้ายของช่วงกิจกรรมที่ 2 ซึ่งได้เรียนรู้ตัวโน้ตพื้นฐานไปแล้วในการเรียนการสอนช่วงสุดท้ายนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์การเล่นเครื่องดนตรีและความตั้งใจ ความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกสังเกตความถูกต้องในการเล่นและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยตนเอง

ภาพที่ 19 การจัดกิจกรรมดนตรีในช่วงสุดท้าย

ในการดำเนินกิจกรรมช่วงที่ 3 ผู้วิจัยได้เริ่มด้วยการทบทวนความรู้จากกิจกรรมก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นกิจกรรมทักษะการร้องเกี่ยวข้องกับสาระดนตรีในด้านตัวโน้ตทั้งระดับเสียงและจังหวะ เป็นการสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทักษะอื่น ๆ ตามแนวคิดการสอนของออร์ฟ ก่อนการเล่นเครื่องมักนำด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ก่อนเสมอและมีกิจกรรมการร้องก่อนการเล่นเครื่องดนตรี เมื่อผู้เรียนสามารถร้องได้อย่างถูกต้องจะสามารถบรรเลงได้ง่ายและถูกต้อง ทั้งสองกิจกรรมการร้องและการเล่นจึงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่ ผู้วิจัยได้นำเพลงที่ได้เรียนก่อนหน้านี้ คือ เพลงรถไฟไปเชียงใหม่ มาเป็นเพลงในการเล่นเครื่องดนตรีโดยฝึกด้วยการร้องโน้ตจากนั้นตีสลับมือซ้ายและมือขวา กำหนดให้มือซ้ายเป็นเสียงมีและมีสัญลักษณ์รูปดาวที่มือเพื่อให้อาจจดจำและแยกแยะมือได้ กำหนดให้มือขวาเป็นเสียงซอล ร้องโน้ตประกอบกับการตีระนาดไปพร้อม ๆ กันเมื่อสามารถจดจำได้แล้วจึงสลับกับการร้องในใจหรือให้ร้องทำนองเนื้อเพลงก่อนในรอบแรก ตีระนาดในรอบถัดไป แสดงท่าทางประกอบหรือตบมือในรอบถัดไป และตีระนาดพร้อมร้องเพลงในรอบสุดท้าย เริ่มเข้าสู่เพลงเจ้าแมวมณีด้วยการเล่านิทานบรรยายถึงลักษณะท่าทางเจ้าแมวมณีร้องเนื้อเพลงที่ไม่มีทำนอง เมื่อจำได้แล้วจึงเพิ่มเติมด้วยการใส่ทำนอง และการร้องโน้ตของทำนองเพลง ในช่วงสุดท้ายของกิจกรรมครั้งที่ 3 ได้นำเพลงเจ้าแมวมณีมาบรรเลงบนระนาดในลักษณะที่คล้ายกับเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ซึ่งประกอบด้วยการเล่นเครื่องดนตรี และการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ เมื่อครบทั้งกระบวนการแล้วจึงทบทวนให้เกิดความเข้าใจ ความพร้อมเพรียงทั้งชั้นเรียนเพื่อให้สามารถการแสดงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ในการดำเนินกิจกรรมพบว่า การดำเนินกิจกรรมค่อนข้างมีความต่อเนื่องแต่ในบางช่วงของกิจกรรมผู้เรียนในกลุ่มเด็กเล็ก (อนุบาล) ไม่เข้าใจในการแยกมือและยังไม่สามารถจดจำโน้ตเพลงได้ทั้งหมดจึงทำให้กิจกรรมชะงักเพื่อทบทวนให้ผู้เรียนได้เข้าใจโดยเกิดความสับสนกับเพลงเจ้าแมวเหมียวมากกว่าเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ นอกจากนี้พบว่าผู้เรียนทุกคนมีความชื่นชอบ มีความพยาม และสนใจในกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีเป็นพิเศษตั้งใจฟัง ปฏิบัติตามที่คุณสอนได้กล่าว ในส่วนของกิจกรรมที่ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ทั้งการร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี และการเคลื่อนไหว ผู้เรียนมีความชื่นชอบสังเกตได้จากการแสดงออกจากใบหน้าท่าทางและการให้ความร่วมมือมีสมาธิจดจ่อในการเล่นการแสดงตลอดทั้งช่วงซึ่งผู้เรียนมักขอให้เริ่มทบทวนซ้ำ ๆ ทั้งสองเพลงจนจบคาบเรียน

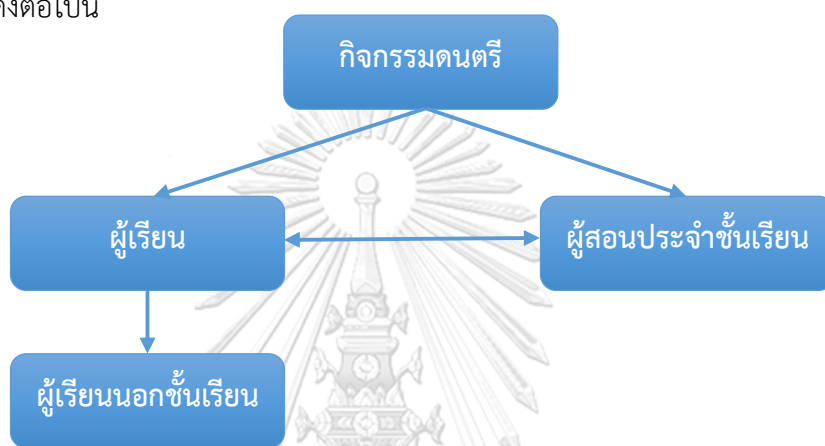
ในส่วนของผู้สอนประจำชั้นเรียนให้ความเห็นว่า กิจกรรมในช่วงท้ายของการเรียนการสอนผู้เรียนมีความตั้งใจใฝ่มากเป็นพิเศษแม้ว่าบางช่วงของกิจกรรมอาจมีความยากเกินวัยของผู้เรียนบางกลุ่มและเนื้อหาอาจมากเกินไปในระยะเวลาที่มีเล็กน้อย แต่ถือว่าสามารถดำเนินกิจกรรมที่มีเนื้อหามากได้ในระยะเวลาที่จำกัดได้ครบถ้วนทำให้ผู้เรียนมีความสามารถทั้งในการร้องเพลง การบรรเลง และการเคลื่อนไหว ซึ่งมีสาระดนตรีประกอบอยู่ในทุก ๆ กิจกรรมเมื่อนำมาต่อรวมกันในทุกกิจกรรมแล้วถือเป็นการแสดงที่ผู้เรียนให้ความสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน และมีความสุขกับการเรียนรู้ดนตรี ตลอดทุก ๆ ช่วงกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมในช่วงท้ายการเรียนการสอนทำให้เห็นภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมได้ตั้งแต่การเรียนการสอนในคาบเรียนแรกจนถึงคาบเรียนสุดท้าย

โดยสรุปแล้วกิจกรรมในช่วงที่ 3 เป็นการดำเนินกิจกรรมที่นำเอาทุก ๆ กิจกรรมที่จัดดำเนินการมาตั้งแต่คาบแรกจนถึงคาบเรียนสุดท้าย โดยนำเอาทุก ๆ กิจกรรมที่ได้เรียนมารวมเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเชื่อมโยงหลาย ๆ ทักษะทางดนตรีเข้าด้วยกัน โดยให้เห็นคุณค่าในทุก ๆ ส่วนของกิจกรรมสามารถประกอบรวมกันกลายเป็นการแสดงชุดหนึ่งได้โดยไม่ได้แยกกิจกรรมแต่ละอย่างที่ได้เรียนออกจากกัน โดยการแสดงดนตรีนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ลองสัมผัสและสร้างประสบการณ์ในการแสดงทางด้านดนตรีซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับผู้เรียน การแสดงดนตรีซึ่งจัดว่าเป็นประสบการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนดนตรีที่ผู้เรียนควรเรียนรู้และได้ปฏิบัติจริง

ส่วนที่ 2 ผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อย

โอกาสในแต่ละด้าน

จากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก พบว่าผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีมีเกิดแก่เฉพาะผู้เรียนในชั้นเรียนที่จัดกิจกรรมเท่านั้น แต่ได้เกิดผลลัพธ์ในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากตัวผู้เรียนด้วย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและสามารถแบ่งผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีในครั้งนี้ออกเป็น 4 ด้านแสดงเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 20 แสดงแผนภาพผลการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ

ด้านที่ 1 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้เรียนและกิจกรรมดนตรี

ในการจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมทางดนตรีผลลัพธ์ที่เป็นหลักจากการจัดกิจกรรมคือ ความสามารถของผู้เรียนในทางดนตรีด้านต่าง ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของสาระและทักษะดนตรีในชั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรี ซึ่งสามารถสรุปความสามารถทางดนตรีของผู้เรียนตามลำดับได้ดังต่อไปนี้

ทักษะทางด้านการฟังเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการเรียนรู้เริ่มต้นเรียนดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียงการเริ่มต้นด้วยการสังเกตถึงแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นรอบตัวเรานั้นจึงเป็นสิ่งที่ควรฝึกในแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยมิได้มุ่งเน้นให้เกิดทักษะการฟังในระดับพื้นฐานเท่านั้นโดยวัตถุประสงค์หลักของทักษะการฟังนี้คือ การสังเกตเสียงที่อยู่รอบ ๆ ตัวของผู้เรียนซึ่งประกอบไปด้วยการฟังเพื่อเลียนแบบทั้งในด้านของจังหวะ ความดังเบา ซึ่งทักษะการฟังนี้มุ่งเน้นให้สร้างสมาธิจดจ่ออยู่กับเสียงแวดล้อมที่ได้ยินและมุ่งเน้นกิจกรรมการฟังร่วมกับกลุ่มเพื่อนเพื่อให้เกิดทักษะทางสังคม

จากการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมทางดนตรี พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านทักษะการฟังเพิ่มขึ้นจากการเรียนการสอนเห็นได้จากพฤติกรรมทางตรงคือ ความสามารถในการจำแนกแยกแยะระดับเสียง ในการเรียนการสอนบางคาบเรียนผู้วิจัยได้ทดลองให้นักเรียนหลับตาและทายประเภทเสียงเครื่องดนตรี ตลอดจนถึงฝึกทนายระดับเสียง (Dictation) สูงต่ำถึงโน้ตในบันไดเสียงอย่างง่าย ซึ่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ในระดับดีเป็นส่วนใหญ่ มีปฏิสัมพันธ์เนื้อหาดนตรีในด้านความดั่งเบาและจังหวะช้าเร็วตอบสนองต่อกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถในการสังเกตเปลี่ยนแปลงในเข้ากับผู้นำกิจกรรมได้ดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ พฤติกรรมในทางอ้อม คือ ผู้เรียนมีความสนใจแวดล้อมเพื่อนรอบข้างมากขึ้น มีสมาธิจดจ่อกับเสียงและกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้นมากขึ้น มีไหวพริบปฏิภาณจากการสังเกตทั้งด้วยการมองและการฟังเพื่อฝึกการสร้างทักษะในการร่วมกิจกรรมในลักษณะกลุ่มมากขึ้นตามลำดับ

ทักษะทางด้านการเคลื่อนไหวเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับเรียนรู้ดนตรี การเคลื่อนไหวสอดคล้องพัฒนาการของวัยในการสร้างเสริมทั้งทางร่างกายและการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมในด้านทักษะการเคลื่อนไหวในช่วงแรก ๆ ของการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นการปรับพื้นฐานของการควบคุมร่างกายให้สอดคล้องและปรับสมดุลให้เข้ากับกิจกรรมที่ดำเนิน

จากการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมทางดนตรี พบว่า ในทักษะด้านการเคลื่อนไหวนี้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตอบสนองต่อกิจกรรมได้ดีขึ้นจากในคาบเรียนแรก พฤติกรรมทางตรง คือ ผู้เรียนได้แสดงให้เห็นถึงการใช้ร่างกาย เช่น การเดิน การวิ่ง การกระโดด การตบมือ เป็นต้น แสดงออกและเคลื่อนไหวได้ตรงจังหวะมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ยังสามารถตอบสนองในกิจกรรมที่กำลังดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบของจังหวะ ความช้าเร็ว ความดั่งเบาได้ดีขึ้น

ในด้านทักษะการร้องผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาการเรียนรู้อัฒกษาการร้องพื้นฐานเพื่อมุ่งหวังให้สามารถจดจำตัวโน้ตและสามารถตอบโต้กับผู้สอนในช่วงแรกของกิจกรรม ทักษะการร้องควรเป็นทักษะแรกๆ ที่นำไปสู่กิจกรรมการเล่นดนตรี เมื่อผู้เรียนสามารถร้องโน้ตเพลงและเนื้อร้องจะสามารถทำให้เรียนรู้และจดจำเพลงอันนำไปพัฒนาต่อยอดกับการเล่นดนตรีได้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

ผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะการร้อง พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านทักษะการร้องดีขึ้นอย่างเป็นลำดับในระดับดี เห็นได้จากพฤติกรรมทางตรงคือ สามารถร้องตัวโน้ตได้ถูกต้องในเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ เจ้าแม่เหเมียว เป็นต้น จากผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์ในการร้องโน้ตเพลงได้พัฒนาอย่าง

เป็นลำดับสามารถจดจำชื่อตัวโน้ตได้และมีระดับเสียงที่ใกล้เคียงกับเสียงที่ถูกต้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้สัญลักษณ์มือ (Handsign) ในการเรียนการสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างทำนองโดยซุ่มตัวโน้ต (Melodic improvise) แล้วให้ผู้เรียนร้องตามสัญลักษณ์มือที่ได้เห็น พบว่าผู้เรียนมีความสามารถในการตอบสนองร้องเป็นทำนองที่ได้เห็นจากสัญลักษณ์ได้ในระดับที่ดีมีความถูกต้องทั้งตัวโน้ตและระดับเสียง

ในด้านทักษะการเล่นเครื่องดนตรี ผู้วิจัยได้เลือกเครื่องดนตรีที่มีอยู่แล้วจากมูลนิธิเด็กเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เรียนและได้มีโอกาสฝึกซ้อมจากอุปกรณ์ที่มีอยู่เดิมแล้ว ในด้านทักษะการเล่นเครื่องดนตรีจะเป็นกิจกรรมที่อยู่ในลำดับกลางถึงท้ายสุดของการจัดกิจกรรม เนื่องจากเครื่องดนตรีเป็นสิ่งเร้าอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนอาจไม่จดจ่ออยู่กับการเรียน เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานในการเล่นเครื่องดนตรีจึงใช้กิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมการร้อง กิจกรรมการฟัง เป็นการปูพื้นฐานในด้านตัวโน้ต ด้านจังหวะ ความซ้ำเร็ว ดังเบา การร่วมเล่นเป็นกลุ่ม เพื่อให้พัฒนาทักษะการเล่นดนตรีได้เร็วยิ่งขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางด้านทักษะการเล่น พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านทักษะเล่นดีขึ้นอย่างเป็นลำดับในระดับปานกลาง เห็นได้จากพฤติกรรมทางตรง คือ สามารถอธิบายลูกระนาดกับระดับเสียงได้ถูกต้องตรงกัน เรียงลำดับเสียงจากต่ำไปหาสูงได้ถูกต้อง สามารถตีลูกระนาดได้ถูกกับจังหวะและระดับเสียง ในทักษะการเล่นนี้พบว่าผู้เรียนแต่ละคนสามารถทำได้ดีเมื่อบรรเลงเป็นรายบุคคลมากกว่าการบรรเลงในลักษณะวง เมื่อจำนวนผู้เล่นมากขึ้นผู้เรียนจะคำนึงถึงตัวเองมากกว่า เนื่องจากต้องความสามารถในหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน เช่น การฟังเพื่อนรอบข้าง การจำตัวโน้ต การตีลูกระนาดให้ถูกต้อง ปัญหาหลักมักเกิดจากการฟังเพื่อนรอบข้างเพราะระนาดจี่มีเสียงค่อนข้างแหลมและดังจึงทำให้ผู้เรียนจดจ่ออยู่กับตนเองมากกว่าวงดนตรี จึงทำให้ตระหนกความพร้อมเพรียงกัน

นอกจากนี้กิจกรรมด้านการเล่นดนตรีเป็นกิจกรรมผู้เรียนชื่นชอบที่สุด เนื่องจากเครื่องดนตรีเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับชั้นเรียน เสียงของเครื่องดนตรีมีความไพเราะ และมีสีสันที่สดใส จึงทำให้ผู้เรียนชอบกิจกรรมนี้มากเป็นพิเศษกว่ากิจกรรมอื่น ๆ

เนื้อหาดนตรีทางด้านจังหวะเป็นสาระสำคัญเบื้องต้นสำหรับการเรียนรู้ทางดนตรี ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมจากสิ่งรอบตัวเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาด้านจังหวะ เพื่อให้สามารถจับต้องและเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยเนื้อหาด้านจังหวะเป็นจังหวะพื้นฐานในลักษณะโน้ตตัวกลม (Whole note) โน้ตตัวขาว (White note) และโน้ตตัวดำ (Black note) รวมถึงตัวหยุดต่าง ๆ

ผลสัมฤทธิ์เนื้อหาทางด้านจังหวะเห็นได้จากพฤติกรรมทางตรง คือ สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง ในระดับดีทั้งการเคลื่อนไหว เช่น การตบมือ การกระโดด การหยุดขยับสลับกับการเคลื่อนไหวแบบ อิศระ กล่าวคือมีการตอบสนองที่ถูกต้องตรงกับจังหวะที่ผู้สอนได้สื่อสารต้องการเรียนรู้และมีไหวพริบในการสังเกตที่ค่อนข้างเร็ว ในด้านการร้องเพลงสามารถร้องได้ถูกต้องตรงทั้งจังหวะของทำนอง และระดับเสียงของทำนองได้ถูกต้องในระดับดี จดจำจังหวะและตัวโน้ตได้ถูกต้องครบถ้วนเกือบทุกคน ในด้านการเล่นเครื่องดนตรีผู้เรียนสามารถทำได้ถูกต้องในระดับปานกลางซึ่งพบว่าสามารถควบคุม ความเร็วและจังหวะได้ดีเมื่อเล่นเป็นรายบุคคล ซึ่งสามารถบรรเลงได้ถูกต้องและดีกว่าการเล่นใน ลักษณะการเล่นรวมแบบวง จากการสังเกตของผู้สอนพบว่าเมื่อบรรเลงลักษณะการรวมวงจำนวน มากกว่าสองคนขึ้นไปผู้เรียนจะมีความตระหนกในการเล่นมากขึ้นจนบางครั้งไม่สามารถควบคุมความ สม่่าเสมอและความถูกต้องได้

ในการเรียนการสอนเนื้อหาดนตรีทางด้านทำนองเป็นสาระสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับดนตรี ผู้วิจัยได้คัดเลือกกิจกรรมดนตรีมีเนื้อหาทางดนตรีด้านทำนองเกี่ยวในหลาย ๆ กิจกรรมให้เกิดความ เหมาะสมและหลากหลาย เนื้อหาดนตรีด้านทำนองนี้มีเกี่ยวข้องกับเนื้อหาด้านจังหวะ ด้านลักษณะ เสียงเพื่อให้เกิดความไพเราะจึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

ผลสัมฤทธิ์เนื้อหาทางด้านทำนองจะเห็นได้จากพฤติกรรมทางตรงของผู้เรียน คือ สามารถ จดจำทำนองเพลงในแบบตัวโน้ตโซลเฟสได้ถูกต้องทั้งเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ และเจ้าแมวมณีขาว บอก ชื่อตัวโน้ตในเพลงได้ถูกต้อง สามารถปฏิบัติทั้งการร้องเพลงและการเล่นเครื่องดนตรีได้ถูกต้องได้ใน ระดับดีตามเพลงที่ผู้วิจัยได้ทำการสอน กล่าวคือสามารถร้องเพลงได้ตรงระดับเสียงที่ถูกต้องพร้อมชื่อ โน้ตประกอบกับจังหวะที่มีความสม่่าเสมอ ในด้านการเล่นเครื่องดนตรีผู้เรียนสามารถตีลูกระนาดได้ ตรงกับระดับเสียงทำนองเพลงได้ถูกต้องและมีจังหวะที่สม่่าเสมอตลอดเพลง นอกจากนี้ยังสามารถร้อง โน้ตเพลงประกอบในขณะที่เล่นประกอบพร้อม ๆ กันไปได้อีกด้วย

เนื้อหาดนตรีทางด้านลักษณะเสียงมีความสำคัญที่ทำให้บทเพลงนั้นสื่อถึงอารมณ์ของเพลงได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ลักษณะเสียงยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกสังเกตและเลียนแบบปฏิบัติตามใน กิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เลือกแทรกเนื้อหาดนตรีทางด้านลักษณะเสียงไว้ในทุก ๆ กิจกรรมเพื่อให้เกิด ความสนุกสนานและเรียนรู้เนื้อหาทางดนตรีอีกด้วย

ผลสัมฤทธิ์เนื้อหาดนตรีทางด้านลักษณะเสียง จะเห็นได้จากพฤติกรรมทางตรง คือ ในแต่ละ กิจกรรมตั้งแต่คาบเรียนแรกจนถึงคาบเรียนสุดท้ายผู้วิจัยได้ทอดแทรกเนื้อหาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตาม

ในทุก ๆ กิจกรรม ผู้เรียนสามารถเข้าใจจากการสังเกตการสื่อสารของผู้สอนในแต่ละช่วงของกิจกรรมที่
 ได้เห็น ลักษณะเสียงต่าง ๆ ทั้งดัง เบา การเน้นหนัก สั้นยาว เป็นต้น โดยสื่อสารออกมาผ่านทั้งการ
 เคลื่อนไหว การร้อง และการเล่นได้ในระดับดี ถูกต้องตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ในแต่ละช่วงของกิจกรรม ซึ่ง
 ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้แสดงออกมาในทุก ๆ กิจกรรมซึ่งมีทำให้เกิดสีสัน
 และความเพลิดเพลินทั้งในกิจกรรมการเคลื่อนไหว การร้องเพลง และการเล่นเครื่องดนตรี

เจตคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมดนตรี

จากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ในงานวิจัย
 ครั้งนี้ได้ศึกษาเจตคติในด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมดนตรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้เรียนมี
 ต่อเจตคติการจัดกิจกรรมดนตรีอยู่ในระดับดี เห็นได้จากผู้เรียนจำนวน 7 ใน 10 คน แสดงพฤติกรรม
 ในระหว่างการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ผู้เรียนได้ให้ความสนใจอย่างสม่ำเสมอในระหว่างร่วมกิจกรรม ผู้เรียนมีความร่วมมือในการ
 ตอบคำถามของผู้เรียนในชั้นเรียนซึ่งสามารถตอบได้ค่อนข้างดีมีความเข้าใจ
- 2) ผู้เรียนมีการสบสายตาและความสนใจเมื่อผู้สอนสาธิตตัวอย่างในการปฏิบัติทักษะดนตรี
 และสาธิตกิจกรรมต่าง ๆ
- 3) ผู้เรียนแสดงออกถึงความพยายามในการเรียนรู้การร่วมกิจกรรมนั้น ๆ และเมื่อมีปัญหา มัก
 พยายามหาวิธีแก้ปัญหาอยู่เสมอ
- 4) ผู้เรียนให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่มีความท้าทายที่ผู้สอนได้เพิ่มเติมจากชั้นเรียนใน
 บางครั้งด้วยความมานะและตั้งใจในการตอบสนองกิจกรรม
- 6) ผู้เรียนแสดงใบหน้าที่ยิ้มแย้มตลอดการเรียนการสอนซึ่งเป็นแสดงออกทางร่างกาย
- 7) ผู้เรียนแสดงความตื่นเต้น ความกระฉับกระเฉง ความสนใจพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมอยู่
 เสมอจะเห็นได้จากหลาย ๆ กิจกรรม เช่น ในกิจกรรมการเคลื่อนไหว ผู้เรียนแสดงการเคลื่อนไหวตาม
 คำสั่งของผู้นำอย่างคล่องแคล่วและเปลี่ยนท่าทางการเคลื่อนไหวตามผู้นำกิจกรรมทั้งจังหวะที่เร็วขึ้น
 ช้าลง การเปลี่ยนรูปแบบท่าทางการเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับรูปแบบจังหวะและลักษณะเสียงที่ได้
 ยินอย่างกระฉับกระเฉงรวดเร็วตลอดกิจกรรม ในกิจกรรมการร้องเพลง ผู้เรียนมีความสนใจต่อ
 กิจกรรมการร้องเพลงที่ผู้สอนได้จัดเตรียมอย่างตั้งใจ สามารถอ่านสัญลักษณ์มือที่ผู้สอนแสดงใน
 ลักษณะสุ่มได้อย่างคล่องแคล่วและสนุกสนานกับกิจกรรมที่ได้เพิ่มเติมในการร้องเพลง ในกิจกรรมการ

เล่นเครื่องดนตรี ผู้เรียนมีสนใจเป็นพิเศษสำหรับกิจกรรมนี้ สังเกตได้จากสีหน้า ท่าทาง และการแสดงออกทางการพูด ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับผู้เรียน นอกจากนี้ยังแสดงความสนใจในการเรียนรู้การเล่นเครื่องดนตรีมากเป็นพิเศษจากกิจกรรมอื่น ๆ จดจ่ออยู่กับโน้ตเพลงคอยฟังผู้สอนตลอดการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำถามในการสัมภาษณ์ด้านความพึงพอใจหลังจบกิจกรรมที่ว่า รู้สึกอย่างไรต่อการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

ตารางที่ 8 แสดงคำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรมดนตรี

คำตอบการสัมภาษณ์	จำนวนผู้เรียนที่มีความเห็นตรงกัน
ชอบ	10
ไม่ชอบ	0

จะเห็นได้ว่าการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรีสำหรับเด็กด้อยโอกาส ผลการสัมภาษณ์ของผู้เรียนมีความคิดเห็นในด้านความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ ซึ่งมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางที่ดีเหมือนกัน จึงสามารถสรุปความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรม อยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ผู้เรียนได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมในทิศทางเดียวกันได้ดังนี้

ตารางที่ 9 เหตุผลเพิ่มเติมของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมดนตรี

คำตอบการสัมภาษณ์	จำนวนผู้เรียนที่มีความเห็นตรงกัน
ชอบและพึงพอใจ	4
รู้สึกสนุกดี	3
รู้สึกตื่นเต้น	2
มีความสุข	1

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่ได้อธิบายเหตุผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมดนตรีเพิ่มเติมไว้ว่า “...รู้สึกไม่น่าเบื่อ สนุกดี มีความรู้ เพราะว่าจะได้ฉลาด จะได้เรียนเก่ง ๆ...” นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพศชาย

สามารถสรุปความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของผู้เรียนด้านความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ได้ว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจที่ดีต่อกิจกรรมดนตรีทุกคน ซึ่งมีความชอบ ความพึงพอใจ หลังจากจากการร่วมกิจกรรมดนตรี ด้วยเหตุผลที่ว่า การเรียนดนตรีนั้น มีกิจกรรมที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่อยากจะเรียนดนตรีอย่างต่อเนื่อง นอกจากความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อเจตคติแล้ว ผู้สอนประจำชั้นเรียนยังให้คำตอบจากการสัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกันว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...ถ้าว่าเด็กก็น่าจะมีความชอบ เวลาว่างเขาก็จะเข้ามาห้องที่เก็บเครื่องดนตรีไว้ ตอนเที่ยงทานข้าวเสร็จก่อนอาบน้ำ เขาก็จะหยิบเครื่องดนตรีที่ครูเอาไปวางไว้ตรงนั้น ก็มาหยิบเล่นกัน ประมาณว่าจะเอาเพลงออกมาอ่านแล้วก็สอนกัน เขาก็จะเล่นของเขาเอง จนครูบอกว่าหยุดอย่าเล่นน้องนอนอยู่ เขาก็จะเล่นกันกลางห้องเลย...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 1

ซึ่งพฤติกรรมของผู้เรียนที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงความสนใจที่มีต่อกิจกรรมดนตรีที่นอกเหนือจากห้องเรียนซึ่งอาจเกิดจากการร่วมกิจกรรมดนตรีในชั้นเรียนปกติซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (Extrinsic Motivation) (Abeles et al, 1995) ของผู้เรียนที่มีความสนใจในด้านนี้ ทำให้ผู้เรียนมีความต้องการฝึกฝนเรียนรู้กิจกรรมดนตรีด้วยตนเองนอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ ซึ่งผู้สอนประจำชั้นเรียนได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีความสนใจต่อกิจกรรมดนตรีที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากเวลาเรียนเพิ่มเติมว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...เราสังเกตจากที่เขาทำประจำวัน พอว่างก็จะหยิบเครื่องดนตรีออกมาเป่า ออกมาเล่นอะไรของเขา เพียงแต่เขายังและฝึกฝนด้วยตนเองไม่เป็น ควรจะสร้างระบบคือ ต้องเล่นเป็นเพลง ต้องเล่นพร้อมกัน แล้วเสียงมันไม่ควรจะดังมากเพราะรบกวนห้องอื่น แต่ตามประสาเด็กคือ รุมกันเล่นเลย...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 1

จากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียนจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมดนตรีและควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบสามารถฝึกฝนด้วยตนเองได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างได้เป็นขั้นตอนในลักษณะของกิจกรรมระยะยาว ซึ่งจะสามารถพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ทักษะอย่างถูกต้องและสามารถต่อยอดได้

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีเจตคติในด้านพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมครั้งนี้ในด้านดีและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องจากข้อมูลทั้งข้อมูลจากการสังเกตการณ์สอน การสัมภาษณ์ผู้เรียน และการสัมภาษณ์จากผู้สอนประจำชั้นเรียน นอกเหนือยังเห็นพฤติกรรมที่มีต่อเจตคติในด้านความสนใจกิจกรรมดนตรีนอกเหนือจากในคาบเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้และเจตคติทางดนตรีของเด็กอนุบาลโดยใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาความสามารถทางจังหวะ (สุทธิศานต์ ชุ่มวิจารณ์, 2555) ผู้เรียนมีความต้องการให้จัดกิจกรรมดนตรีขึ้นอีกนอกเหนือจากดนตรีกิจกรรมดนตรีช่วยพัฒนาทักษะทางดนตรีแล้วยังทำให้เรียนสนุกสนานและมีความสุขจากการเรียนดนตรี หากผู้เรียนได้รับกิจกรรมดนตรีที่มีการพัฒนาและต่อยอดจากกิจกรรมในครั้งนี้นี้และนำการเรียนการสอนดนตรีบรรจุไว้ในกิจกรรมของโรงเรียน ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านดนตรีให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไปได้

เจตคติด้านเนื้อหาดนตรี

จากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาดนตรีพร้อมระดับความง่ายเพื่อให้เหมาะสมและท้าทายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ทำการบันทึกการสอนและสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อเนื้อหาในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้

จากการสังเกตการณ์เรียนการสอนผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมต่อการเรียนสอนในทิศทางที่ดี คือ ผู้เรียนจาก 8 ใน 10 คน สามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและมีพฤติกรรมที่สนใจเรียนรู้ตลอดการจัดกิจกรรม สามารถตอบคำถามหรือแสดงทักษะตามที่ผู้สอนดนตรีได้ให้ปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว ส่วนผู้เรียน 2 ใน 10 คน มีความสนใจและร่วมกิจกรรมดนตรีค่อนข้างต่อเนื่อง แต่จะมีในบางช่วงที่สังเกตเห็นได้ชัด คือ บางกิจกรรมไม่สามารถตอบคำถามหรือปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายและทบทวนกิจกรรมซ้ำเพิ่มเติมอีกครั้ง โดยผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นผู้เรียนในช่วงอายุ 4 ปี อยู่ในระดับชั้นอนุบาล 1 และผู้วิจัยได้สังเกตเห็นพฤติกรรมผู้เรียนในบางครั้งมีลักษณะซึมและง่วงนอนในช่วงกลางถึงช่วงท้ายการจัดกิจกรรมซึ่งผู้สอนประจำชั้นเรียนได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ปกติเวลาช่วงนี้จะเป็นเวลาของการนอนกลางวันของเด็ก จึงสรุปได้ว่าจากข้อมูลการสังเกตการณ์สอนถือว่าผู้เรียนทั้งชั้นเรียนมีเจตคติต่อเนื้อหาดนตรีอยู่ในระดับ ดี คือ สามารถร่วมกิจกรรมดนตรีได้อย่างต่อเนื่องเนื่องด้วยเนื้อหาดนตรีที่มีความเหมาะสม หลากหลาย และมีความท้าทายในเนื้อหาดนตรีอยู่อย่างพอดี

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังจากจบกิจกรรมดนตรี ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นเจตคติต่อเนื้อหาดนตรีในลักษณะใกล้เคียงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ

ตารางที่ 10 คำตอบจากการสัมภาษณ์เรื่องความยากง่ายของกิจกรรมดนตรี

คำตอบการสัมภาษณ์	จำนวนผู้เรียนที่มีความเห็นตรงกัน
เนื้อหาที่มีความเหมาะสม ไม่ยากจนเกินไปไม่ง่ายจนเกินไป	10

ข้อมูลจากตารางที่ 10 คำตอบจากการสัมภาษณ์เรื่องความยากง่ายของกิจกรรมดนตรีสามารถสรุปได้ว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นด้านเจตคติต่อเนื้อหาดนตรีที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้ในกิจกรรมครั้งนี้ในระดับดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้เนื้อหาดนตรีในกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเนื้อหาดนตรีมีความเหมาะสมและไม่ยากไม่เกินความสามารถของผู้เรียน ทำให้เกิดความท้าทายเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้สอนประจำชั้นเรียนของมูลนิธิ ว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...ก็ไม่ยากคะ ถ้ามว่าเด็กทำได้ไหม ก็ทำได้คือเด็กบางคนไปเร็วแล้ว ก็ไม่ยาก เด็กทำได้ ขาดอะไรไหมก็ไม่น่าขาด สำหรับเด็กวัยนี้ก็ประมาณนี้แหละคะ...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 1

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 2 ว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...สำหรับกิจกรรมดนตรีก็ไม่ได้อากเกินไปแล้วก็ไม่ได้ง่ายเกินไป เพราะว่ามันเป็นเรื่องใหม่สำหรับเด็กของห้องนี้ ซึ่งเขาก็ต้องพยายามทำความเข้าใจแล้วก็เรียนรู้ เพราะว่าเนื้อหาสาระที่นำมานั้นก็เป็ลลำดับขั้นตอนนะคะ คือ มีกิจกรรมละลายพฤติกรรมก่อน ให้เด็กรู้จักตัวโน้ตก่อน ก็ถือว่าโอเค กระบวนการก็โอเค...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่

2

สรุปได้ว่าเนื้อดนตรีในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้มีเหมาะสมสอดคล้องกับช่วงวัย พัฒนาการและความสนใจของผู้เรียนซึ่งในการจัดกิจกรรมดนตรีมีการลำดับของกิจกรรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับจากกิจกรรมหนึ่งไปสู่กิจกรรมหนึ่งและมีความท้าทายไม่ยากไม่ง่ายจนเกินความสามารถของผู้เรียนซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งในระหว่างกิจกรรมอาจมีปัญหาจากผู้เรียนด้านความสามารถในการเรียนรู้บ้างแต่ไม่มากจนเกินไป ผู้สอนได้แก้ไข

ด้วยการอธิบายและชี้ทวนกิจกรรมนั้นเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนที่ไม่เข้าใจเนื้อหาได้เกิดความเข้าใจ เนื้อหาดนตรี ส่วนผู้เรียนที่เหลือก็จะได้ทบทวนไปพร้อม ๆ กันด้วย นอกจากนี้ผู้สอนดนตรียังได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามข้อสงสัยและสรุปเนื้อหาดนตรีในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงถึงความเข้าใจและฝึกการอธิบายในเนื้อหาที่ตนได้เรียนไป

เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อทักษะในกิจกรรมดนตรี

จากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้คัดเลือกทักษะทางดนตรีเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องต่อพัฒนาการและเกิดความท้าทายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ทำการบันทึกการสอนและสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อทักษะดนตรีในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้

จากข้อมูลการสังเกตการณ์เรียนการสอนผู้วิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจและมีความพึงพอใจต่อทักษะดนตรีที่ถูกจัดไว้ในแผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสทุกทักษะซึ่งมีความชอบและพึงพอใจมากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งในระหว่างการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนได้ให้ความร่วมมือ มีความสนใจ รู้สึกตื่นเต้น และแสดงใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดการร่วมกิจกรรมดนตรีในทุก ๆ ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความสนใจ ความสนุกสนาน และพฤติกรรมร่วมชั้นเรียนของผู้เรียนต่อกิจกรรมการเล่นไวโอลินมากที่สุด ตามมาด้วยกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรี และกิจกรรมการร้องเพลง ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีต่อกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีว่ามีความสนใจมาก แต่เมื่อเริ่มเข้าสู่เนื้อหากิจกรรมแล้วผู้เรียนมีความสนใจลดน้อยลงกว่าซึ่งเป็นสาเหตุมาจากการเล่นเครื่องดนตรีมีขั้นตอนพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องศึกษาให้ถูกต้องก่อนจึงยังไม่ได้เล่นบทเพลงเลยทันที เมื่อผู้เรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติท่าทางและการตีได้ถูกต้องแล้วต้องรอผู้เรียนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเด็กกว่าได้ชี้ทวนและอธิบายเพิ่มทำให้ผู้เรียนส่วนนี้รู้สึกขำไม่ทันใจ แต่ไม่ได้ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมดนตรีมากนัก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เรียนด้านเจตคติต่อทักษะดนตรี ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นต่อทักษะดนตรีที่ตนเองชื่นชอบดังนี้

ตารางที่ 11 คำตอบจากการสัมภาษณ์เรื่องความชอบในทักษะดนตรี

คำตอบการสัมภาษณ์	จำนวนผู้เรียนที่มีความเห็นตรงกัน
การเคลื่อนไหว	5
การร้องเพลง	1
การเล่นเครื่องดนตรี	4

จะเห็นว่าผู้เรียนมีเจตคติต่อทักษะดนตรีในด้านการเคลื่อนไหวมากที่สุด ตามมาด้วยการเล่นเครื่องดนตรี และการร้องเพลง ตามลำดับ ด้วยปัจจัยทางด้านวัยของผู้เรียนจึงส่งผลต่อความสนใจ จึงทำให้ผู้เรียนนั้นมีความสนใจต่อกิจกรรมด้านการเคลื่อนไหวมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของผู้สอนประจำชั้นเรียนว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...ถ้าสำคัญจริง ๆ ก็จะมีการเคลื่อนไหวไปด้วย ออกเสียงไปด้วย ให้ความสำคัญกับตัวโน้ตไปด้วย เพราะว่าเด็ก ๆ ในวัยนี้จะนั่งทำอะไรได้ไม่นาน ถ้าให้เขานั่งนาน ๆ เขาก็จะเริ่มปวดแล้ว ครูบิวก็จะเห็นแล้วว่าพอให้นั่งนิ่ง ๆ แล้วให้ดูตัวโน้ตก็จะเริ่มปวดแล้ว ถ้าเป็นไปก็ในลักษณะที่เคลื่อนไหวไปด้วยเรียนรู้ตัวโน้ตไปด้วยให้เรียนรู้อะไรทางไปด้วย...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 2

จะเห็นว่าผู้สอนประจำชั้นเรียนมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเคลื่อนไหว ซึ่งผู้เรียนมีความสนใจและร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนมากที่สุด สอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนประจำชั้นเรียนอีกท่านได้กล่าวให้เหตุผลถึงความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อทักษะทางดนตรีเพิ่มเติมว่า

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...เพราะว่าเด็กห้องนี้ยังเล็กอยู่ ยังไม่ปรับตัวเท่าไร ส่วนมากจะเป็นกิจกรรมพวกตัดกระดาษ ร้อยลูกปัด ร้อยมัทกะโรนี เพราะยังไม่เข้าวิชาการเท่าไร พื้นฐานง่าย ๆ ค่ะ จริง ๆ เด็กเห็นรูปธรรมเลยไม่ต้องปฏิบัตินาน ๆ ไม่ต้องมีทฤษฎีเยอะ อย่างแรก ๆ เรามาร้องเพลงเรามาเต้นกันก่อนจะเข้าง่ายกว่า...”

สรุปได้ว่ากิจกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจมากที่สุดคือ กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรี และกิจกรรมการร้องตามลำดับ ซึ่งกิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมในช่วงแรกที่มี

ลำดับความง่ายที่สุด ปัจจัยหนึ่งมาจากพัฒนาการของช่วงวัยของเด็กวัยนี้ (Sensory motor) ซึ่งอยู่ในช่วงที่ต้องการการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541) การเคลื่อนไหวจึงเป็นกิจกรรมดนตรีที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ส่วนในกิจกรรมการเล่นเครื่องนั้นดนตรีมีผู้เรียนสนใจเป็นลำดับถัดมาซึ่งการเล่นเครื่องดนตรีนี้มีความแปลกใหม่ทั้งด้านทักษะและสีสนของสื่อสำหรับผู้เรียนจึงทำให้ได้รับความสนใจ แต่ด้วยลำดับเนื้อหาของกิจกรรมในด้านการซึ่งมีขั้นตอนที่มากกว่ากิจกรรมอื่นและฝึกการเล่นเป็นวงจึงทำให้ความสนใจของผู้เรียนลดน้อยตามลำดับ ส่วนในกิจกรรมการร้องเพลงจากข้อมูลที่ได้ศึกษาก่อนการจัดกิจกรรมการร้องเพลงเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีอยู่ในการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ อยู่บ้างแล้วจึงอาจทำให้ความสนใจของผู้เรียนสนใจในกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยพบเจอมากกว่า

ด้านที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้สอนประจำชั้นเรียนและกิจกรรมดนตรี

ในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ ผู้สอนประจำชั้นเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยการเป็นผู้ร่วมกิจกรรม ผู้สอนประจำชั้นได้ให้ข้อมูลว่าในระหว่างความร่วมมือกิจกรรมนี้เองผู้สอนประจำชั้นเรียนได้จดจำและเรียนรู้การเรียนการสอนดนตรีไประหว่างกันการจัดกิจกรรมด้วย เมื่อจบชั้นเรียนผู้สอนประจำชั้นเรียนได้นำไปทบทวนกิจกรรมให้ผู้เรียนในเวลาว่าง ซึ่งผู้สอนประจำชั้นเรียนสามารถอธิบายลำดับแนวทางการสอนดนตรีได้อย่างเป็นขั้นตอนและสามารถนำกิจกรรมดนตรีส่วนหนึ่งนำไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดนตรีที่ได้คัดสรรมาในครั้งมีสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียน ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียนสามารถเอากิจกรรมไปประยุกต์ในบริบทอื่น ๆ ทั้งการทบทวนกิจกรรมดนตรีนอกเหนือจากชั้นเรียนแล้ว ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดผู้สอนประจำชั้นในระยะเวลาให้เป็นผู้สอนดนตรีได้ต่อไป

นอกเหนือนี้ผู้สอนประจำชั้นเรียนยังได้แสดงทัศนคติต่อกิจกรรมดนตรีในเชิงบวก กล่าวคือกิจกรรมที่ไม่ได้เพียงสร้างและพัฒนาเพียงเฉพาะด้านเนื้อหาหรือทักษะทางดนตรีเท่านั้น แต่ดนตรียังกิจกรรมสามารถสอดแทรกเนื้อหาด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะทางด้านสังคม การแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ดนตรียังใช้สามารถใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียนดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...ในความคิดหนูคิดว่ามีความสำคัญนะคะ เพราะว่าเด็กทุกคนต้องมีเสียงเพลงในหัวใจ เพราะว่าอย่างพี่เคยได้ยินทุกวันนี้ จะเปิดให้เด็กก่อนไปทานข้าว จะเปิดเพลงของในหลวง เพลงพระราชนิพนธ์ แล้วก็เพลงที่แต่ให้ในหลวงเพลงร้อง ส่วนมาก

เด็กก็จะร้อง ฟังทุกวัน ร้องติดปาก แล้วตอนนี้ก็จะฟังเพลงยามเย็นที่มีทำประกอบพวกบอดี้เปอร์คัชชัน เด็กก็ชอบแล้วเด็กก็ทำตาม...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 1

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...ดนตรีมีความสำคัญกับชีวิตใหม่ ถ้าในทัศนคติของครูถือว่าสำคัญแบบปัจจัยสี่ใหม่ ก็คงไม่เนอะ ถ้าเป็นในเรื่องของการสร้างความสุขให้ชีวิต การสร้างสุนทรียให้ชีวิตจำเป็นคะ ถ้าเราไม่มีดนตรีในชีวิตเนี่ย มันก็จะทำให้เราไม่รู้ท่วงทำนองไม่รู้ ความสวยงาม มันก็เป็นสิ่งที่สวยงามอีกสิ่งหนึ่งคะ เพราะมันเป็นท่วงทำนองที่เราได้ประสานสร้างมา มันทำให้เรามีสุนทรีย มันทำให้เรารู้สึกได้หลายคะ อย่างเช่น ดนตรีที่เสียงเนิบ ๆ ซ้ำ ๆ ก็ทำให้เรารู้สึกผ่อนคลายสบายใจ แล้วก็ดนตรีที่มีเสียงกระแทกกระทั้นทำให้เรารู้สึกตื่นเต้นทำให้เรารู้สึก กระปรี้กระเปร่า เพราะว่าในห้องเรียนครูอิวก็มีการนำดนตรีมาใช้ในการประกอบการเรียนเหมือนกัน ก็คือการเปิดเพลงบรรเลงคลอเบา ๆ ก็ทำให้เด็กได้เกิดสมาธิมากขึ้นคะ แล้วก็บางวันที่เราลืมเปิดเพลงเขาก็ทวงเราว่า แม่วันนี้ไม่เปิดเพลงหรือหนูอยากฟังเพลงอะไรแบบนี้คะ ก็เหมือนเป็นวิตามินที่คอยส่งเสริมให้ในชีวิต...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 2

นอกเหนือประโยชน์ทางดนตรีที่จากการร่วมกิจกรรมดนตรีแล้ว ดนตรียังช่วยพัฒนาและส่งเสริมเกิดคุณทางจิตใจให้แก่ผู้เรียนทั้งอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งความคิดเห็นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของผู้สอนประจำชั้นเรียนที่เห็นคุณค่าของการจัดการเรียนการสอนดนตรี

ผู้สอนประจำชั้นได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในด้านการจัดกิจกรรมดนตรีควรใช้ระยะเวลาที่ควรมีความยาวมากกว่านี้ ซึ่งระยะเวลาที่เหมาะสมควรใช้เวลามากกว่าหนึ่งเดือนขึ้นไปจนถึงภาคการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นแรงจูงใจจากภายในของผู้เรียนได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้สอนประจำชั้นเรียนดังนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมน้อยไป เพราะว่าครูอิวก็เห็นด้วยนะคะที่ให้เด็ก ๆ เรียนดนตรีมีกิจกรรมดนตรีเข้ามา เด็ก ๆ เราที่เข้ามาก็มี ร้อยพ่อพันแม่แล้วเราก็ไม่รู้เขาอะไรมาบ้าง ก็อยากให้นักดนตรีช่วยปลดปล่อยเขา ช่วยให้ได้ใช้ ดนตรีมาปลดปล่อยอารมณ์ปลดปล่อยสิ่งที่เขามีอยู่ข้างในคะ ถ้าสามารถทำได้ถือว่าดีมากเลย...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 2

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...อย่างทีในการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ค่อนข้างจะยาวมากเลยใช้เวลากว่าจะสอนได้ ถ้ามีโครงการดนตรีต่อไปมาลงอีกก็คงจะไม่ขาดช่วง...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 1

จากความคิดเห็นของผู้สอนประจำชั้นเรียนจะเห็นได้ว่านอกเหนือจากประโยชน์ทางดนตรีที่ได้จากการจัดกิจกรรมดนตรีแล้ว ดนตรียังช่วยผู้เรียนได้เกิดการผ่อนคลาย ปลดปล่อยความรู้สึกและ จรรโลงใจอีกด้วย เพื่อให้ผลด้านนี้การจัดกิจกรรมดนตรีจึงควรใช้ระยะเวลาเพื่อให้เกิดความเหมาะสม สำหรับการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดคุณค่าทั้งทางด้านเนื้อหาสาระดนตรีและประโยชน์คุณค่าในด้าน อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากดนตรี

ในการจัดการเรียนการสอนจำนวนผู้เรียนมีความสำคัญต่อดูแลและการเข้าถึงของผู้สอน ซึ่ง ในรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมในการเล่นเครื่องดนตรีในตอนต้นเหมาะสมใน ลักษณะกลุ่มเล็กมากกว่ากลุ่มใหญ่ ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมการเคลื่อนไหวที่ควรมีผู้เรียนเป็นกลุ่ม ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผู้สอนประจำชั้นเรียนได้ให้ความคิดเห็นในด้านนี้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนประจำชั้นเรียน “...สอนเป็นรายกลุ่มแต่กลุ่มละน้อย ๆ ถ้าสอน เป็นสอนเป็นรายคนนี้จะอ่อนมาก ถ้าสอนเป็นรายคนเขาจะรู้สึกพิเศษมากแล้วก็จะบางคนก็จะหลง ไปเลย ถ้าสอนเป็นกลุ่มใหญ่ก็จะอย่างที่เห็นนะคะ บางวันก็ได้ บางวันก็ไม่ได้ แต่ถ้าเป็นในลักษณะที่มี วุฒิภาวะใกล้เคียงกัน พัฒนาการใกล้เคียงกัน เขาจะสามารถไปด้วยกันได้เร็ว แล้วก็ยังมีอีกลักษณะหนึ่ง ถ้าไม่รีบเป็นลักษณะเด็กโตผสมเด็กเล็กอย่างกลุ่มมัดหมี่ผสมกับกลุ่มออโต้ กลุ่มเด็กก็จะสามารถเป็น แรงบันดาลใจเป็นตัวอย่างให้น้องได้คะ ถ้าแบบรีบก็ต้องเอากลุ่มที่ใกล้เคียงกัน แล้วก็กลุ่มก็นิ่งไม่เกิ้นสี่ ห้าคนประมาณนี้คะ...” ผู้สอนประจำชั้นเรียนคนที่ 2

จะเห็นว่าจัดการเรียนการสอนรายกลุ่มมีความสอดคล้องต่อพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งจะ สามารถกระตุ้นพัฒนาการของผู้เรียนและดูแลควบคุมได้อย่างทั่วถึง ซึ่งต้องคำนึงถึงพัฒนาการของ ผู้เรียนที่ต้องมีใกล้เคียงกันเพื่อให้กลุ่มกิจกรรมย่อยที่จัดขึ้นสามารถดำเนินไปได้พร้อม ๆ กัน นอกเหนือการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแล้ว กิจกรรมในลักษณะนี้ยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเกิดจากผู้เรียนผู้เรียนพัฒนาสู่ทักษะทางสังคมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิด การแบ่งปันแก่กันและไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในชั้นเรียนด้วยกันเท่านั้นยังเกิดแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนอื่น ๆ ด้วย ความร่วมมือระหว่างผู้สอนดนตรีและผู้สอนประจำชั้นเรียนแสดงถึงการเห็นคุณค่าต่อดนตรีของผู้ สอนประจำชั้นเรียน ทำให้ผู้สอนดนตรีและผู้สอนประจำชั้นเรียนมีทัศนคติที่สอดคล้องในทิศทาง เดียว กิจกรรมจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่กิจกรรมระหว่างผู้สอนดนตรีและผู้เรียน แต่นอกเหนือจากนั้น ผู้สอนประจำชั้นยังได้เรียนรู้และนำเอากิจกรรมดนตรีง่าย ๆ ไปใช้สอนในคาบเรียนอื่น ๆ อีกด้วย กิจกรรมดนตรี

ด้านที่ 3 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียน

จากผลการจัดกิจกรรมดนตรีในด้านผู้สอนประจำชั้นเรียนและกิจกรรมดนตรี ซึ่งผู้สอนประจำชั้นเรียนได้เรียนรู้และซึมซับกิจกรรมดนตรีที่ได้จัดขึ้น ทำให้ผู้สอนประจำชั้นเรียนสามารถใช้เวลาที่นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมดนตรีทบทวนการเรียนการสอนดนตรีให้กับผู้เรียนให้สามารถเข้าใจในเนื้อหาและฝึกทบทวนด้านทักษะให้เกิดความคล่องแคล่วในการบรรเลง ซึ่งจะสามารถเห็นได้จากระยะเวลาในการเรียนที่ห่างกันในแต่ละสัปดาห์ แต่จะเห็นพัฒนาการความสามารถของผู้เรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถเรียนรู้สาระเนื้อหาทางดนตรีที่ผู้จัดกิจกรรมได้จัดเตรียมอย่างเป็นลำดับโดยในเนื้อหาสาระจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การซ้ำทวนกิจกรรมดนตรีนอกเหนือเวลาเรียนของผู้สอนประจำชั้นเรียนจึงช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการด้านทางดนตรีอย่างรวดเร็ว จนสามารถจดจำและบรรเลงระนาดได้อย่างคล่องแคล่ว นอกจากนี้การซ้ำทวนเนื้อหากิจกรรมดนตรียังทำให้ผู้สอนประจำชั้นเรียนได้เรียนรู้การสอนดนตรีในขณะเดียวกันไปด้วย

ด้านที่ 4 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้เรียนและผู้เรียนนอกชั้นเรียน

นอกเหนือกิจกรรมดนตรีที่เกิดผลลัพธ์แก่ผู้เรียนที่ได้เรียนในชั้นเรียนแล้ว ยังพบว่าหลังจากเลิกกิจกรรมดนตรีแล้ว ผู้เรียนได้นำเอากิจกรรมดนตรีที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่ได้เรียนรู้ไปแบ่งปันและสอนผู้เรียนคนอื่น ๆ นอกชั้นเรียนของตนในระหว่างช่วงพักกลางวัน โดยมีการนำบทเพลงไปสอนและได้คิดท่าทางการเคลื่อนไหวขึ้นใหม่ด้วยตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจของผู้เรียนที่ได้เรียนในเวลากิจกรรมทำให้สามารถนำกิจกรรมดนตรีที่เกิดขึ้นไปอธิบายให้ผู้เรียนอื่น ๆ เข้าใจกิจกรรมที่ตนได้เรียนให้สามารถเข้าใจและร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่น ความยากง่ายในด้านเนื้อหาสาระของกิจกรรมดนตรีที่ได้คัดเลือกมาใช้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนจึงเป็นผลลัพธ์ที่มากกว่าวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนอกเหนือจากความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนแต่ผู้เรียนสามารถนำไปสอนผู้อื่นได้

การแบ่งปันกิจกรรมดนตรีให้แก่ผู้เรียนอื่น ๆ ยังเป็นการสร้างกำลังใจและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนอื่น ๆ ที่จะเลื่อนระดับขั้นขึ้นมา เนื่องจากได้เห็นความสามารถในทางดนตรีทั้งการร้องเพลงและการบรรเลงระนาดขนาดเล็กของผู้เรียน ซึ่งทำให้ตัวผู้เรียนเองได้เกิดความภาคภูมิใจขึ้นต่อตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองต่อสังคมที่แวดล้อมในนั้น ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและบริบทที่ผู้เรียนเองอยู่ให้รักษาความดี ความสามารถ และการพัฒนาตนเองอยู่เสมอจนสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นแรงจูงใจจากภายในได้ ซึ่งการแบ่งปันต่อสังคมเป็นสิ่ง

สำคัญพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับการปลูกฝังในตัวผู้เรียนก่อนเป็นอันดับแรกก่อนเข้าสู่สังคม เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

นอกเหนือจากการแบ่งปันกิจกรรมดนตรีแล้วยังเป็นการสร้างระบบการเรียนรู้ที่สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่น ทำให้ผู้เรียนนั้นได้เกิดการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ให้คงอยู่ แม้ว่าผู้เรียนจะจบไปแล้วหากการสืบทอดกิจกรรมดนตรีนั้นยังคงอยู่ให้เห็นซึ่งเป็นแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดนตรีไม่ได้แสดงผลเฉพาะในด้านสาระทางดนตรีเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้นวัตกรรมเพื่อสืบทอดความรู้ในบริบทอื่น ๆ ทางสังคม ทั้งเป็นกิจกรรมยามว่าง ซึ่งทำให้ผู้อื่น ๆ ได้เกิดเจตคติทั้งทางด้านดนตรีและเจตคติด้านอื่น ๆ ให้เกิดผลดีต่อ ๆ ไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนำเสนอกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส
- 2) ผลของการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีลำดับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบในการวิจัยในหัวดังต่อไปนี้ แนวทางจัดกิจกรรมดนตรี ได้แก่ แนวทางการจัดกิจกรรม วิธีการสอนในดนตรีศึกษา การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เจตคติทางดนตรี ได้แก่ ความหมายและองค์ประกอบของเจตคติ การสอนเพื่อสร้างเสริมเจตคติ การวัดและประเมินผลทางเจตคติ เด็กด้อยโอกาส ได้แก่ ความหมายและลักษณะทั่วไปของเด็กด้อยโอกาส พัฒนาการของเด็กด้อยโอกาส รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้เรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักษ์ มูลนิธิเด็ก ช่วงอายุ 4-7 ขวบ จำนวน 10 คน ที่ไม่มีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อนเพื่อจัดกิจกรรมดนตรี

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส แบบสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังร่วมการจัดกิจกรรมดนตรี แบบสัมภาษณ์

ผู้สอนประจำชั้นเรียน และแบบบันทึกหลังการเรียนการสอน เพื่อศึกษาพัฒนาการทางดนตรีและเจตคติทางดนตรีของผู้เรียน โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 กำหนดเนื้อหาสาระของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 3 พัฒนาเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบจากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบ

ขั้นที่ 5 ปรับปรุงและแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้กิจกรรมและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการทั้งหมด 3 ขั้นตอน รวมระยะเวลาการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสเป็นเวลา 6 สัปดาห์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ก่อนการทดลองผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกชั้นเรียนที่มีความพร้อมสำหรับการจัดกิจกรรมดนตรี โดยผู้เรียนอยู่ในช่วงอายุ 4-7 ปี โดยไม่มีพื้นฐานทางดนตรีหรือไม่เคยเรียนดนตรีมาก่อน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน สำหรับการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ขั้นที่ 2 ดำเนินการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยเลือกใช้ตามบริบทในขณะนั้น ในการจัดกิจกรรมดนตรีใช้เวลา 40 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ระยะเวลา 6 สัปดาห์ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์สอนและบันทึกข้อมูลหลังการเรียนการสอนเพื่อสังเกตพฤติกรรม พัฒนาการทางดนตรี และเจตคติทางดนตรีของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 หลังจากการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสแล้ว ทำการสัมภาษณ์ผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียนในประเด็นต่าง ๆ ด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อศึกษาความเจตคติและความคิดเห็นต่อกิจกรรมดนตรีที่ได้จัดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายและนำเสนอวิทยานิพนธ์

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาสและนำเสนอผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติดนตรี ในเด็กด้อยโอกาส จากการใช้แผนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส มีผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวทางการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

เพื่อการจัดกิจกรรมดนตรีได้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดกิจกรรม จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ในการจัดวางแผนการจัดกิจกรรมดนตรีให้เหมาะสมและถูกต้องกับบริบทของผู้เรียน ในการศึกษาการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นสำคัญ ๆ ในการศึกษาสภาพเพื่อการจัดกิจกรรมและข้อควรรู้ในผู้เรียนกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ไว้ดังนี้

1. รูปแบบของการจัดกิจกรรมดนตรี ในการจัดกิจกรรมดนตรีในผู้เรียนที่มีบริบทพื้นฐานที่หลากหลายในด้านต่าง ๆ จึงควรทำการศึกษาสภาพก่อนการจัดกิจกรรมเพื่อให้สามารถออกแบบรูปแบบของกิจกรรมให้ตรงตามบริบทของผู้เรียนซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาสภาพและบริบทก่อนการจัดกิจกรรมดนตรีเป็นสิ่งสำคัญ ในการศึกษาสภาพก่อนการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พัฒนาการและความสามารถของผู้เรียน ในผู้เรียนแต่ละกลุ่มย่อมมีความแตกต่างกันออกไป การทราบถึงความสามารถและพื้นฐานเพื่อการคัดเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมแต่ละกลุ่มและช่วยให้ผู้สอนควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จได้

2) ช่วงวัยของกลุ่มประชากร ในการจัดกิจกรรมควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งในกรณีที่ผู้เรียนมีความหลากหลายของช่วงวัยผู้จัดกิจกรรมควรคัดสรรกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถตอบสนองให้กับผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม

3) รูปแบบการจัดชั้นเรียน การจัดชั้นควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของภารกิจกรรมที่ได้เลือกมาและความสามารถในการควบคุมชั้นเรียนให้ผู้จัดกิจกรรมสามารถดูแลและควบคุมชั้นเรียนได้อย่างทั่วถึง

4) ความสนใจและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การทราบถึงพื้นฐานและประสบการณ์เดิมของผู้เรียนทำให้ผู้จัดกิจกรรมทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของผู้เรียน ทำให้กิจกรรมสามารถตอบสนองและตรงต่อความสนใจความต้องการของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจจึงทำให้กิจกรรมสามารถดำเนินและบรรลุได้ตามเป้าหมาย

1.2 กิจกรรมดนตรีควรมีความยืดหยุ่น (Flexibility Activities) ผู้เรียนที่มีความหลากหลายจำเป็นต้องการความยืดหยุ่นของกิจกรรมสูงเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเลือกกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเพื่อให้เกิดความเหมาะสมทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถของผู้เรียนที่จะสามารถทำได้ และช่วยให้ผู้ได้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา

1.3 กิจกรรมดนตรีควรมีความหลากหลาย (Various Activities) กิจกรรมดนตรีที่มีความหลากหลายจะสามารถช่วยสร้างประสบการณ์พื้นฐานทางด้านดนตรีให้กับผู้เรียนในกลุ่มนี้ซึ่งไม่มีพื้นฐานทางดนตรีมา เป็นการสร้างแรงจูงใจของผู้เรียนให้ได้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนดนตรี

1.4 การจัดชั้นเรียน ในการจัดชั้นเรียนจะสามารถทำให้ผู้จัดกิจกรรมสามารถดูแลผู้เรียนได้อย่างทั่วไป เมื่อเกิดปัญหาผู้จัดกิจกรรมจะสามารถปรับรูปแบบหรือซ้ำทวนกิจกรรมให้ผู้เรียนได้อย่างทันท่วงทีและสามารถสังเกตพฤติกรรมร่วมกิจกรรมของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง

1.5 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านเนื้อหาสาระ พัฒนาการของผู้เรียน บริบทของผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมที่คัดสรรมาควรสอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มที่ระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งในการกำหนดระยะเวลานี้ ควรมีทั้งในระยะสั้น คือ ระยะเวลาต่อครั้ง และระยะยาว คือ ระยะเวลาทั้งหมดในการจัดกิจกรรม

1.6 การสร้างประสบการณ์ทางดนตรี การจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถทางดนตรีของผู้เรียนเป็นหลัก แต่เป็นการมุ่งให้ผู้เรียนได้

เกิดประสบการณ์ทางดนตรีที่ดี เพื่อสร้างเจตคติที่ดีและเกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีและพัฒนาสู่ความใฝ่รู้ในการเรียนดนตรีต่อไป

2. การลำดับของจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ความสามารถได้อย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องมีการลำดับสาระและกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการลำดับกิจกรรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ช่วงกิจกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป อันประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมช่วงต้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์พื้นฐานดนตรีที่ดีโดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นหลัก 2) กิจกรรมช่วงกลาง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำทักษะการร้องเพลงที่มีอยู่เดิมมาพัฒนาให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นด้วยการเรียนการหายใจ การร้องตัวโน้ต โดยใช้กิจกรรมการร้องเพลงเป็นหลัก 3) กิจกรรมช่วงสุดท้าย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ในการเล่นเครื่องดนตรีเป็นหลักและนำความรู้จากกิจกรรมก่อน ๆ มาบูรณาการรวมเข้าด้วยกัน

3. สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมดนตรีนั้น สิ่งสำคัญสำหรับการเรียนการสอนดนตรีก็คือ เครื่องดนตรี นอกจากเครื่องดนตรีจะสามารถพัฒนาความทางดนตรีของผู้เรียนแล้ว สื่อการสอนยังทำให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ตรงและพัฒนาให้เกิดเป็นเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมดนตรีได้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องดนตรีที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนโดยคำนึงถึงสื่อที่บริบทนั้น ๆ มีอยู่เดิมแล้ว

4. การสอนเพื่อพัฒนาส่งเสริมเจตคติในการจัดกิจกรรมดนตรี ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้กลุ่มผู้เรียนมีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มผู้เรียนทั่วไป การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติจึงเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ที่ดีต่อการเรียนการสอนดนตรีและเกิดเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมดนตรี

5. สิ่งที่ควรระวังสำหรับการจัดกิจกรรม ในผู้เรียนที่มีความแตกต่างจากผู้เรียนทั่วไปการใช้คำพูด หรือการใช้กริยาในบางอย่างอาจไม่เหมาะสมและอาจส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้เรียน ผู้จัดกิจกรรมจึงศึกษาพื้นฐานทางครอบครัวและบริบทของผู้เรียนเพื่อคำนึงถึงสิ่งที่ไม่ควรกระทำต่อผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลของทดลองใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ส่วนที่ 1 การบรรยายสภาพการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

การจัดกิจกรรมดนตรีมีอยู่รอบตัวเรา (ครั้งที่ 1-2) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นมีความสนใจ เกิดมุมมอง ที่แตกต่างจากการเรียนการสอนดนตรีทั่วไปจากการนำสิ่งแวดล้อมอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันมาเป็นสื่อในการเรียนการสอนดนตรี การดำเนินกิจกรรมมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน แต่กิจกรรมมีความสั้นไหล ในบางครั้งมีติดขัดบ้างตามความสามารถที่ต่างกันในการเรียนรู้ตามวัยของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กเล็ก (อนุบาล) และกลุ่มเด็กที่โตกว่า (ประถมตอนต้น) จึงต้องใช้เวลาในการอธิบายและดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้ากลับสู่กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี

กิจกรรมช่วงที่ 2 เรียนร้องให้รู้คู่จินตนาการ (ครั้ง 3-4) นี้ ผู้เรียนมีความสนใจกับการเรียนการสอนค่อนข้างต่อเนื่อง รูปแบบของการดำเนินกิจกรรมมีลำดับขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมมีการเชื่อมโยงกันและมีความน่าสนใจ แต่ในบางส่วนของกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมการใช้สัญลักษณ์มือ อาจมีความยากเกินไปสำหรับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเด็กเล็ก จึงทำให้ขาดความต่อเนื่องในบางกิจกรรมซึ่งเป็นปัจจัยมาจากความสามารถด้านสติปัญญาในช่วงวัยของกลุ่มผู้เรียนที่ต่างกันตามช่วงวัย

กิจกรรมในช่วงที่ 3 มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเล่นระนาดขนาดเล็ก โดยเชื่อมโยงทักษะการร้องและการเคลื่อนไหวที่ได้เรียนก่อนเป็นพื้นฐานในด้านตัวโน้ต จังหวะ และการใช้กล้ามเนื้อ ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมที่น่าเอาทุก ๆ กิจกรรมที่จัดมาตั้งแต่คาบแรกจนถึงคาบเรียนสุด มารวมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเชื่อมโยงหลาย ๆ ทักษะทางดนตรีเข้าด้วยกัน โดยให้เห็นคุณค่าในทุก ๆ ส่วนของกิจกรรมสามารถประกอบรวมกันกลายเป็นการแสดงชุดหนึ่งได้โดยไม่ได้แยกกิจกรรมแต่ละอย่างที่ได้เรียนออกจากกัน โดยการแสดงดนตรีนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ลองสัมผัสและสร้างประสบการณ์ในการแสดงทางด้านดนตรีซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับผู้เรียน การแสดงดนตรีซึ่งจัดว่าเป็นประสบการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนดนตรีที่ผู้เรียนควรเรียนรู้และได้ปฏิบัติจริง

ส่วนที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ด้านที่ 1 ผลจากการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้เรียนและกิจกรรมดนตรี

ในด้านความสามารถทางดนตรีผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านทักษะการฟังเพิ่มขึ้นจากการเรียนการสอนเห็นได้จากพฤติกรรมทางตรง คือ ความสามารถในจำแนกแยกแยะระดับเสียง ในการเรียน

การสอนบางคาบเรียนผู้วิจัยได้ทดลองให้นักเรียนหลับตาและทายประเภทเสียงเครื่องดนตรี ตลอดจนถึงฝึกทายระดับเสียง (Dictation) สูงต่ำถึงโน้ตในบันไดเสียงอย่างง่าย ซึ่งผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้ในระดับดีเป็นส่วนมาก มีปฏิภาณต่อเนื่องหาดนตรีในด้านความดังเบาและจังหวะซ้ำเร็วตอบสนองต่อกิจกรรมที่ต้องใช้ความสามารถในการสังเกตเลียนแบบกับผู้นำกิจกรรมได้ดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ พฤติกรรมในทางอ้อม คือ ผู้เรียนมีความสนใจแวดล้อมเพื่อนรอบข้างมากขึ้น มีสมาธิจดจ่อกับเสียง และกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้นมากขึ้น มีไหวพริบปฏิภาณ จากการสังเกตทั้งด้วยการมอง และการฟังเพื่อฝึกการสร้างทักษะในการร่วมกิจกรรมในลักษณะกลุ่มมากขึ้นตามลำดับ

ในทักษะด้านการเคลื่อนไหวนี้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการตอบสนองต่อกิจกรรมได้ดีขึ้นอย่างเป็นลำดับจากในคาบเรียนแรก ผู้เรียนสามารถใช้ร่างกาย เช่น การเดิน การวิ่ง การกระโดด การตบมือ เป็นต้น แสดงออกและเคลื่อนไหวได้ตรงจังหวะมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ยังสามารถตอบสนองในกิจกรรมที่กำลังดำเนินการเปลี่ยนรูปแบบของจังหวะ ทั้งในด้านของความซ้ำเร็ว ความดังเบาได้ดีขึ้น

กิจกรรมที่ผู้เรียนมีความสนใจมากที่สุดคือ กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรี และกิจกรรมการร้องตามลำดับ ซึ่งกิจกรรมการเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมในช่วงแรกที่มีลำดับความง่ายที่สุด และตรงกับพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ (Sensory motor) ซึ่งอยู่ในช่วงที่ต้องการการพัฒนากล้ามเนื้อขนาดใหญ่ การเคลื่อนไหวจึงเป็นกิจกรรมดนตรีที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ส่วนในกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรีนั้นดนตรีมีผู้เรียนสนใจเป็นลำดับถัดมาซึ่งการเล่นเครื่องดนตรีนี้มีความแปลกใหม่ทั้งด้านทักษะในการเล่นและสีสนของเครื่องดนตรีต่อผู้เรียน จึงทำให้ได้รับความสนใจ แต่ด้วยลำดับเนื้อหาของกิจกรรมในด้านการซึ่งมีขั้นตอนที่มากกว่ากิจกรรมอื่นและฝึกการเล่นเป็นวงจึงทำให้ความสนใจของผู้เรียนลดน้อยตามลำดับ ส่วนในกิจกรรมการร้องเพลง จากข้อมูลการศึกษาสภาพก่อนการจัดกิจกรรมการร้องเพลงเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีอยู่ในการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ อยู่บ้างแล้วจึงอาจทำให้ความสนใจของผู้เรียนสนใจในกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยพบเจอมากกว่า เจตคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมดนตรีดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ ผู้เรียนมีความสนใจ เอาใจใส่ ตอบคำถามอยู่ตลอด จะเห็นได้จากความสนุกสนานในการร่วมชั้นเรียนของผู้เรียนที่ได้แสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็นตลอดการจัดกิจกรรมดนตรี

ด้านที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้สอนประจำชั้นเรียนและกิจกรรมดนตรี

ในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ ผู้สอนประจำชั้นเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยการเป็นผู้ช่วยกิจกรรมและเป็นผู้สังเกตการณ์สอน ผู้สอนประจำชั้นได้ให้ข้อมูลว่าในระหว่างการร่วมกิจกรรมนี้เอง

ผู้สอนประจำชั้นเรียนได้จดจำและเรียนรู้การเรียนการสอนดนตรีไประหว่างกันการจัดกิจกรรมด้วย เมื่อจบชั้นเรียนผู้สอนประจำชั้นเรียนได้ทบทวนกิจกรรมดนตรีให้ผู้เรียนในเวลาว่าง ซึ่งผู้สอนประจำชั้นเรียนสามารถอธิบายลำดับแนวทางการสอนดนตรีได้อย่างเป็นขั้นตอน และสามารถนำกิจกรรมดนตรีส่วนหนึ่งนำไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดนตรีที่ได้คัดสรรมาในครั้งมี สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียน ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียนสามารถเรียนรู้และนำเอากิจกรรมไปประยุกต์ในบริบทอื่น ๆ ทั้งการทบทวนกิจกรรมดนตรี นอกเหนือจากชั้นเรียน ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดผู้สอนประจำชั้นเรียนในระยะยาวให้เป็นผู้สอนดนตรีได้ต่อไป

มติที่ 3 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนประจำชั้นเรียน

จากการจัดกิจกรรมดนตรีผู้สอนประจำชั้นเรียนของมูลนิธิได้จดจำและเรียนรู้กิจกรรมดนตรีในชั้นเรียน ซึ่งทำให้ผู้สอนประจำชั้นเรียนนั้นสามารถทบทวนให้กับผู้เรียนนอกเหนือเวลาเรียนในชั้นเรียนปกติ ในการทบทวนการเรียนการสอนที่นอกเหนือจากชั้นเรียนผู้สอนสามารถอธิบายกิจกรรมดนตรีได้อย่างเป็นขั้นตอน สามารถแยกแยะความถูกต้องในตัวโน้ต สัญลักษณ์มือ เนื้อเพลง และการเล่นระนาดขนาดเล็กได้ดี ซึ่งทบทวนการเรียนการสอนนอกเหนือจากชั้นเรียนนี้ได้พัฒนาให้ผู้สอนประจำชั้นเรียนเกิดความชำนาญและทบทวนเนื้อหาของกิจกรรมดนตรีไปด้วย ซึ่งสามารถพัฒนาให้ผู้สอนประจำชั้นเรียนสามารถสอนดนตรีได้ต่อไป

มติที่ 4 ผลการจัดกิจกรรมดนตรีระหว่างผู้เรียนและผู้เรียนนอกชั้นเรียน

จากการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ นอกจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนแล้วยังพบว่า กิจกรรมดนตรีได้ส่งผลที่นอกเหนือจากชั้น คือ ผู้เรียนได้นำกิจกรรมดนตรีที่ได้เรียนในชั้นเรียนไปสอนผู้เรียนอื่น ๆ นอกชั้นเรียน ซึ่งการแบ่งปันกิจกรรมดนตรีนี้เป็นส่วนหนึ่งของทักษะทางสังคมที่ผู้เรียนได้เริ่มปฏิบัติให้เห็น การแบ่งปันนี้เป็นส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตคติของผู้เรียนที่ดีต่อกิจกรรมดนตรีและการเห็นคุณค่าของกิจกรรมดนตรี การถ่ายทอดกิจกรรมดนตรีให้ผู้เรียนอื่น ๆ นอกชั้นเรียนยังทำให้ผู้เรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถถ่ายทอดกิจกรรมดนตรีให้คนอื่นได้ เมื่อผู้เรียนนอกชั้นเรียนได้รับการถ่ายทอดกิจกรรมดนตรีแล้วเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ดนตรีอยากพัฒนาตนเองเพื่อสลับเลื่อนระดับชั้นถัดเพื่อเรียนดนตรี กิจกรรมดนตรีนี้ไม่ได้เพียงขึ้นแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนเท่านั้นแต่ยังส่งผลต่อบริบทที่ผู้เรียนได้อาศัยอยู่อีก กิจกรรมดนตรีจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาและ

เติมเต็มทักษะในทุก ๆ ด้านไม่ใช่เพียงแต่ทักษะทางดนตรี ซึ่งการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ผู้เรียนได้ใช้กิจกรรมดนตรีเป็นตัวเชื่อมโยงสู่สังคมจนเกิดผลลัพธ์แก่ทั้งตัวผู้เรียนเองและผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยขออภิปรายประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

สภาพในการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมดนตรีควรศึกษาบริบทของแต่ละสถานที่ว่ามีความเหมาะสม ความสนใจ เป้าประสงค์ รวมถึงความสามารถพัฒนาการของผู้เรียนก่อนเลือกกิจกรรมดนตรี โดยกิจกรรมที่คัดเลือกมาควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยน หรือประยุกต์ตามสถานการณ์ผู้เรียนทั้งตัวกิจกรรมและผู้สอน ในด้านทัศนคติของผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีมีความอดทนหากการเรียนการสอนไม่ไปตามเป้าประสงค์ ต้องรู้จักประยุกต์กิจกรรมได้ทันท่วงทีตามบริบทสภาพการเรียนการสอนในขณะนั้น นอกจากนี้ควรให้ผู้สอนประจำชั้นของมูลนิธิได้ร่วมกิจกรรมและเป็นผู้ช่วยสอนเพื่อให้ผู้สอนดนตรีและผู้สอนประจำชั้นของมูลนิธิได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนในกิจกรรมดนตรี กลวิธีการสอนและคำแนะนำ เพื่อผู้สอนจะได้พัฒนากลวิธี มุมมอง ทัศนคติในการสอนที่มีความแตกต่างจากบริบทในการเรียนการสอนทั่วไปที่ผู้เรียนมีความพร้อมอยู่แล้ว

การดำเนินกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมให้เพื่อเกิดความเหมาะสมและประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านเวลา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนจำเป็นต้องใช้เวลาที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาดนตรีในแต่ละกิจกรรมที่มากขึ้นให้ผู้เรียนได้ชำนาญทั้งด้านเนื้อหาดนตรีและทักษะดนตรีที่เรียนไปก่อน ด้านเนื้อหาในการเรียนการสอน กิจกรรมอาจถูกตัดออก ปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมจากแผนกิจกรรมที่ได้วางไว้ตามลำดับเพื่อให้สอดคล้องกับความเหมาะสมความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนความแตกต่างด้านพัฒนาการจากพัฒนาการทั่วไปความสนใจรวมถึงความสามารถในการเรียนรู้ซึ่งในแต่ละวันจึงควรถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้เหมาะสมตามความสามารถของผู้เรียน และในด้านความร่วมมือในการนิเทศจากครูผู้สอนประจำชั้นเรียน เนื่องจากผู้สอนดนตรีขาดประสบการณ์การสอนสำหรับผู้เรียนในกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้งความร่วมมือในการช่วยสอนดนตรีเนื่องจากแต่ละชั้นเรียนมีบริบทความสามารถรวมถึงพฤติกรรมในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การศึกษา

สภาพบริบทเบื้องต้นจะสามารถให้ข้อมูลในภาพรวมได้แต่ในการเรียนการสอนจริงยังจำเป็นต้องการ
การแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการสอนรวมถึงการจัดการด้านชั้นเรียนอยู่

บทเพลงในการเรียนการสอนดนตรี

จะเห็นได้ว่าบทเพลงที่เลือกใช้ในการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้นอกจากจะสามารถพัฒนา
ผู้เรียนให้ได้เกิดการเรียนรู้ทางดนตรีและเกิดเจตคติที่ดีแล้ว บทเพลงยังเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงผู้เรียน
นอกเหนือจากเวลาเรียนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทั้งผู้สอนประจำชั้นเรียนและผู้เรียนคนอื่น ๆ จนเกิด
กิจกรรมทางดนตรีและกิจกรรมทางสังคมจนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ นอกเหนือ
ด้านดนตรี ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการเลือกบทเพลงซึ่งจำเป็นต้องมีความเรียบง่าย มีเนื้อหา
สร้างสรรค์จินตนาการสอดคล้องกับช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เกิดแรงจูงใจที่ดีและ
พยายามสร้างสรรค์แบ่งปันให้แก่ผู้อื่น ๆ ในสังคมของตนต่อไป

เจตคติด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากด้านดนตรี

จากการผลจากการวิจัยการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อย
โอกาส นอกจากผลวิจัยในด้านเนื้อหาดนตรีและทักษะดนตรีแล้ว ยังพบว่ากิจกรรมดนตรีได้ให้
ผลการวิจัยที่นอกเหนือขอบเขตที่ศึกษา ซึ่งผลการวิจัยในเรื่องที่เกิดขึ้นเหนือขอบเขตการวิจัยเหล่านี้
สามารถศึกษาเพื่อเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมและพัฒนากิจกรรมให้เกิดประโยชน์มีประสิทธิภาพและ
ผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ ช่วยให้เห็นแง่คิดทั้งที่ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้ที่อยู่ในแวดล้อมตรงนั้น ดังนั้นจึงควร
ศึกษาผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อศึกษาประโยชน์ด้านอื่น ๆ ที่เกิดจากดนตรี

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการใช้ผลการวิจัย

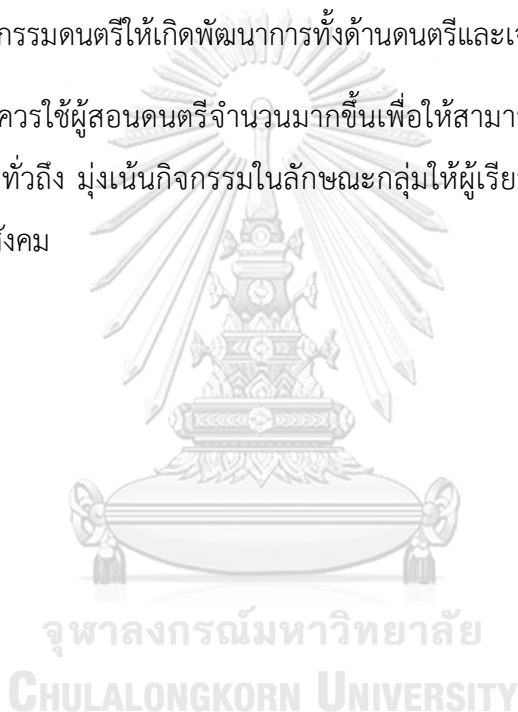
1) ในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรกำหนดขอบเขตทางด้านเวลาให้เกิดความเหมาะสม
เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้กิจกรรมมีความหลากหลายทั้งทางด้านพัฒนาการ ดังนั้นในการ
จัดกิจกรรมจึงควรใช้ช่วงเวลาพอสมควรเพื่อให้ทั้งตัวผู้เรียนและผู้สอนได้สร้างพื้นฐานลำดับกิจกรรม
เหมาะสมกับบริบทและเพื่อให้ผู้สอนได้ปรับสภาพลำดับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

2) การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบเดิมที่เป็นในลักษณะรายบุคคล เมื่อผู้เรียนเข้ากิจกรรม ลักษณะกลุ่มผู้เรียนจำเป็นต้องปรับตัวมากขึ้น จนบางครั้งผู้เรียนจะสนใจเฉพาะในกิจกรรมที่ตนเอง ทำอยู่ ดังนั้นการควบคุมชั้นเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ แต่ในขณะเดียวกัน ต้องมีโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความคิดเห็นเช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปควรใช้ระยะเวลามากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาในการ ปรับตัวเข้าสู่กิจกรรมในลักษณะกลุ่มและใช้เวลาในการเรียนรู้เนื้อหาแต่ส่วนของกิจกรรมมากขึ้นและ ให้ผู้เรียนสัมผัสกับกิจกรรมดนตรีให้เกิดพัฒนาการทั้งด้านดนตรีและเจตคติในเชิงลึก

2) ในการจัดควรใช้ผู้สอนดนตรีจำนวนมากขึ้นเพื่อให้สามารถควบคุมชั้นเรียนและอธิบาย ผู้เรียนให้เป็นอย่างดี มุ่งเน้นกิจกรรมในลักษณะกลุ่มให้ผู้เรียนฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้เกิดทักษะทางสังคม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *แนวทางการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้แฟ้มสะสมงาน Portfolio*. กรุงเทพมหานคร: ชมรมนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัญญา เพิ่มพูน. (2554). *ผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการบรรเลงระนาดเอก และฆ้องวงใหญ่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เขียน วันทนีตรระกูล. (2551). *หลักการและวิธีการสอน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
- คัคณางค์ มณีศรี. (2553). *จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูรินทร์ ขวัญทอง. (2545). *กระบวนการสังเคราะห์กับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับเด็กด้อยโอกาสในจังหวัดปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2535). *หลักการสอนของโคคายสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2540). *กิจกรรมดนตรีสำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2541). *จิตวิทยาการสอนดนตรี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- คุชฎี บริพัตร ณ อรุณยา, ท. (2522). การสอนดนตรีนาฏศิลป์ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- ทิพพดี อ่องแสงคุณ. (2554). การเปรียบเทียบพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรม การแสดงออก ความพึงพอใจต่อการเรียนและเจตคติการร้องเพลงระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มี ภาวะผู้นำต่างกันโดยใช้วิธีการสอนด้วยการนำตนเองการสอนแบบปกติ. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2542). การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวคิดคาร์ล ออร์ฟ. from สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2545). การสอนแบบ"การสอนดนตรีแบบของโคโคและออร์ฟ" : การจัด กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2555). หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เฮ้าท์ ออฟ เคอร์ มีส์.
- พิมพ์ชนก คำชู. (2555). การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาทักษะใน รายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต), มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มูลนิธิเด็ก. (2558a). ๓๗ปี มูลนิธิเด็ก.
- มูลนิธิเด็ก. (2558b). แผนพัฒนาเด็กเฉพาะบุคคล: ม.ป.ท.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร.
- วิทยา ไล่ทอง. (2545). เอกสารประกอบการสอนวิชา ออร์ฟ 1 รหัส 2712300. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา ไล่ทอง. (2557). เอกสารประกอบการบรรยาย การประชุมเชิงปฏิบัติการและสัมมนากลุ่มย่อย ใน งาน EDUCA 2014 เรื่อง การสอนดนตรีตามแนวคิดออร์ฟ (Orff Schulwerk).
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). การวัดผลการศึกษา. กทม: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒. www.nesdb.go.th
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557a). เด็กด้อยโอกาสอานคตพลักผัน ของชาติ. <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/147>

- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557b). *สถานการณ์เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาสทางสังคม*. www.qlf.or.th/Home/Contents/147
- สุทธิศานต์ ชุ่มวิจารณ์. (2555). *การพัฒนาการเรียนรู้และเจตคติทางดนตรีของเด็กหูหนวกโดยใช้กิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านจังหวะ*. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรวรรณ บรรจงศิลป์. (2538). *การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2541). *การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับเด็กด้อยโอกาส*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2546). *หลักการสอน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Abeles, H. F., Hoffer, C. R., & Klotman, R. H. (1995). *Foundations of music education* (2nd ed ed.). New York: Schirmer Books,.
- Allport. (1935). *Attitudes*. In *A Handbook of Social Psychology*. Worcester, MA, US: Clark University Press.
- Carroll, J. B. (1974). *Learning Theory for the Classroom teacher* In Jarvis G.A.(ed.), *The Challenge of Communication*. Illinois: National Textbook Company.
- Champion, S. M. (2006). *The Musical Activities Found in Selected Orff-Schulwerk Elementary Music Classrooms*. (Doctoral Dissertation), University of Mississippi, , Oxford, MS.
- Choksy, L., Abramson, R. M., Gillespie, A. E., Woods, D., & York, F. (2001). *Teaching music in the twenty-first century* (2nd ed ed.). Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Fishbein, & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fraze, J. (1987). *Discovering Orff : a curriculum for music teachers*. Mainz Schott.
- Galloway, E. B., & Gray, G. W. (1971). *A Working Paper on Teaching Language Arts Skills to Disadvantaged Children*.

- Goodkin, D. (2002). *Play, sing, & dance : an introduction to Orff Schulwerk* (2nd ed ed.). Mainz: Schot.
- Hill, G. L. (2008). *Teaching rhythm to beginning piano students: An analysis of various counting systems and the integration of Kodaly and Orff rhythm strategies*. (Doctoral Dissertation), The University of Mississippi, Mississippi, United States.
- Krech, D., & Crutchfield, R. S. (1948). *Theory and problems of social psychology*. Bombay: Tata McGraw-Hill.
- Mason, E. J. (2008). *Kodaly or Orff- Preservice teachers' perceptions of and preference for two different methodologies used in teaching elementary general music*. (Doctoral Dissertation), Florida State University, Tallahassee, FL.
- Mooney, R., & Smilansky, S. (1973). An experiment in the use of drawing to promote cognitive development in disadvantaged preschool children in Israel and the United States.
- Orff, C. (1977). *Music for children : based on (Carl Orff-Gunild Keetman) Musik für Kinder*: Schott Music Corp.
- Orff, C. (1978). *The schulwerk*. New York: Schott.
- Parncutt, R., & McPherson, G. (2002). *The Science and Psychology of Music Performance: Creative Strategies for Teaching and Learning*: Oxford University Press.
- Plato. (1968). *The republic*. New York: Basic Books.
- Suzuki, S. (1983). *Nurtured by love : the classic approach to talent education* (W. Suzuki, Trans. 2nd ed ed.). Athens, Ohio: A Senzay.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Warner, B. (1991). *Orff-Schulwerk : applications for the classroom*. Upper Saddle River, N.J.: Prentice-Hall.
- Yamaha Music Foundation. (1992). *Creating music for tomorrow*. Tokyo.

คณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดนัญญา อุทัยสุข
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ
คณะกรรมการภายนอก	อาจารย์ ดร.อโณทัย นิตินพ

แผนการเรียนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี

สำหรับเด็กด้อยโอกาส แผนที่ 1

แผนการสอนเรื่อง การพูดและการเคลื่อนไหวด้วยกิจกรรมพื้นฐานเพื่อพัฒนาจังหวะตบ

แผนการสอนที่ 1

1 คาบ / 30 นาที

วันที่

แนวคิด

1. จังหวะตบ คือ ซึ่พจรของจังหวะมีความสม่ำเสมอเท่ากันตลอดคล้ายเดินและการเต้นของหัวใจ
2. การเคลื่อนไหวพื้นฐานเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีจังหวะเป็นส่วนประกอบ จึงใช้การเคลื่อนไหวเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้จังหวะ
3. การพูดเป็นสื่อที่มีจังหวะเป็นองค์ประกอบสามารถพัฒนาจังหวะให้ชัดเจนด้วยการตบมือเป็นจังหวะตบประกอบ

จุดประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถเลียนแบบการเคลื่อนไหวตามผู้สอนได้
2. ผู้เรียนสามารถเคลื่อนไหวตามจังหวะที่ผู้สอนเคาะได้
3. ผู้เรียนสามารถตบมือในจังหวะตบพร้อมกับพูดได้
4. ผู้เรียนสามารถอธิบายจังหวะตบได้

เนื้อหา

การเคลื่อนไหวร่างกายเลียนแบบท่าทางตามผู้สอน โดยการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับการเน้นจังหวะตบที่ผู้สอนตีกลองด้วยวามช้า – เร็วที่ต่างกัน

กิจกรรมการพูดเป็นการเรียนรู้จังหวะที่เป็นพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน โดยใช้การพูดนี้เรียนรู้จังหวะโดยการทำให้จังหวะชัดเจนด้วยการตบมือเป็นจังหวะตบ

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวตามผู้นำ (Mirror) (Orff, 1977)

- 1.1 เริ่มต้นโดยผู้สอนนำผู้เรียนต่อแถวในลักษณะแถวตอนเดี่ยวทางลึก โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ชี้แจงผู้เรียนคนอื่น ๆ ต่อแถว
- 1.2 ก้าวทำให้สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวโดยใช้กลองรำมะนา (Tamburine) ในการเคาะให้จังหวะที่มีความสม่ำเสมอ เคลื่อนไหวด้วยการถ่ายน้ำหนักไปที่เท้าทั้งสองข้างให้เกิดความสมดุล
- 1.3 เมื่อผู้เรียนเข้าใจลักษณะของจังหวะแล้วจึงเริ่มเพิ่มรายละเอียดของอัตราจังหวะ ช้า – เร็ว ความดัง – เบา
- 1.4 เปลี่ยนรูปแบบจังหวะอื่น ๆ เช่น จังหวะควมม้า (Gallop) เป็นต้น หรือเปลี่ยนท่าทางการเคลื่อนไหว เช่น การกระโดดขาเดียว (Bunny jump), การกระโดดด้านข้าง (Laying) เป็นต้น
- 1.5 จบกิจกรรมด้วยการนั่งเป็นวงกลม สรุปลักษณะและสาระดนตรี

ขั้นสอน

2. กิจกรรมการพูดสัตว์ที่ฉันชอบ (Orff, 1977)
 - 2.1 จัดผู้เรียนเป็นวงกลม
 - 2.2 ผู้สอนสาธิตการพูดตามจังหวะ โดยตบมือเป็นจังหวะตบพร้อมกับการพูดและพูดชื่อสัตว์ที่ชอบแสดงท่าทางที่บ่งบอกถึงลักษณะของสัตว์ที่ชอบประกอบโดยชื่อสัตว์ต้องมีอักษรเดียวกันกับชื่อตัวแรก (หากพยางค์ของคำที่มีความยาวสามารถเพิ่มเติมจำนวนห้องให้เพิ่มขึ้นได้ แต่ควรให้เกิดความสัมพันธ์กับการตบมือบนจังหวะตบเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับธรรมชาติของการใช้คำ)
 - 2.3 ทุกคนแสดงการพูดพร้อมตบมือเป็นจังหวะตบและแสดงท่าทางตามผู้สอนได้สาธิต
 - 2.4 เปลี่ยนให้ผู้เรียนได้เป็นผู้นำแสดงการพูดพร้อมตบมือเป็นจังหวะและแสดงท่าทางโดยวนตามทิศทางของวงกลมด้านใดด้านหนึ่ง โดยเริ่มทำซ้ำในลำดับที่ 2 และ 3 จนครบทุกคน
 - 2.5 ผู้สอนสรุปลักษณะและสาระดนตรี

หมายเหตุ สามารถเปลี่ยนชื่อสัตว์ที่ฉันชอบเป็นสิ่งอื่น ๆ ที่ชอบหรือเกลียดได้ตามความเหมาะสมของบริบท เช่น รถที่ฉันชอบ อาหารที่ฉันชอบ สัตว์ที่ฉันชอบ เป็นต้น

ขั้นสรุป

สรุปอภิปรายกิจกรรมและสาระดนตรีที่เรียน

สื่อการเรียนการสอน

กลองรำมะนา (Tamburine)

การวัดและการประเมินผล

1. สังเกตการณ์เคลื่อนไหวและการพูดของผู้เรียน
2. สังเกตการอภิปรายเรื่องจังหวัดบ
3. สังเกตความสนใจของผู้เรียนต่อกิจกรรม

แผนการเรียนรู้จัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

แผนการสอนเรื่อง ฝึกการทำงานร่วมกันด้วยกิจกรรมการฟังและการเคลื่อนไหว

แผนการสอนที่ 2

1 คาบ / 30 นาที

วันที่

แนวคิด

การฟังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักดนตรี ในการเล่นดนตรีหากผู้เล่นไม่ฟังอย่างถูกต้องจะไม่สามารถเข้าใจหรือสามารถเล่นร่วมกับคนอื่นได้อย่างไพเราะ การฟังจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนการสอนดนตรีเพื่อให้เกิดการฟังที่ถูกต้องและสามารถเคลื่อนไหวสัมพันธ์สอดคล้องกัน

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถอธิบายเสียงหรือตำแหน่งเสียงที่ได้ยินได้
2. นักเรียนสามารถรวมกิจกรรมฝึกการฟังได้อย่างมีสมาธิ
3. นักเรียนสามารถใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวได้ถูกต้อง
4. นักเรียนสามารถเริ่มและหยุดได้ตรงจังหวะ
5. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

เนื้อหา

การฟังที่ดีเริ่มจากการฟังเสียงที่แวดล้อมอยู่รอบตัวอย่างมีสมาธิสามารถบอกได้ว่ามีเสียงอะไร มีอะไรเกิดขึ้นอยู่

ในการเคลื่อนไหวที่ดีและถูกต้อง ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพัฒนาการฟังที่ดีสามารถฟังได้อย่างถูกต้องและมีสติจึงจะสามารถปฏิบัติได้ตามจังหวะที่ถูกต้อง

การอภิปรายจังหวะที่ได้ฟังและเคลื่อนไหวทำให้สามารถเข้าใจและอธิบายหลักการเหตุผลได้

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. กิจกรรมฝึกการฟัง (Choksy et al., 2001)
 - 1.1 ก่อนทำเริ่มกิจกรรมผู้สอนต้องสำรวจสิ่งของแวดล้อมภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะเรียน หนังสือสีชมพู หน้าต่างสีฟ้า คอมพิวเตอร์สามเครื่อง นาฬิกาสองเรือน เป็นต้น
 - 1.2 ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนนั่งเป็นวงกลม โดยมีพื้นที่ที่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้สะดวก ไม่ชิดหรือห่างจนเกินไป
 - 1.3 ผู้สอนกล่าวให้ผู้เรียนสำรวจแวดล้อมรอบ ๆ ตัว จากนั้นผู้สอนให้ผู้ชี้ไปที่สิ่งของที่ผู้สอนกล่าว เช่น ชี้ ไปที่หน้าต่างสีฟ้า ชี้ไปที่นาฬิกาสีแดง เป็นต้น ทดสอบความจำของผู้เรียนโดยให้หลับตาและชี้ไปที่ สิ่งของที่ผู้สอนกล่าว สรุปลักษณะในช่วงต้นเด็ก ๆ มีสายตาที่ดี มีร่างกายที่ดี และมีความจำที่ดี
 - 1.4 ลำดับต่อมาให้ผู้เรียนหลับตาและลองฟังเสียงที่อยู่รอบ ๆ ตัวที่ได้ยินทั้งหมด โดยไม่ส่งเสียงและเงียบที่สุด จากนั้นให้ลืมตาขึ้น ผู้สอนกล่าวสิ่งที่ได้ยินด้วยความน่าตื่นเต้น เช่น ฉันได้ยินเสียงนก เป็นต้น และถามนักเรียนกลับว่าได้ยินเสียงอะไรบ้าง เช่น เสียงประตูปิด เสียงเด็ก ๆ ในสวน เสียงฝน เป็นต้น
 - 1.5 ให้ผู้เรียนหลับตาและฟังเสียงอีกครั้ง โดยในครั้งนี้ให้ผู้สอนย้ายไปตำแหน่งอื่น ๆ ของห้อง เมื่อผู้สอน หยุดนิ่งให้กล่าวพร้อมกับให้นักเรียนชี้มาที่ตำแหน่งที่ผู้สอนหยุดอยู่ เช่น ฉันอยู่ตรงนี้ เด็ก ๆ ชี้มาที่เด็ก ๆ ได้ยินเสียงได้ไหม เป็นต้น ผู้สอนย้ายตำแหน่งและทำซ้ำตามความเหมาะสม

ขั้นสอน

2. การเคลื่อนไหวและการวิเคราะห์จังหวะ

ก่อนเริ่มกิจกรรมนี้ ให้ผู้เรียนยืนล้อมเป็นวงกลม

 - 2.1 ครูอธิบาย เมื่อครูกล่าวว่า “เริ่ม” ให้นักเรียนเริ่มเดินจากแถวและเดินไปในทิศทางที่ตนเองต้องการรอบ ๆ ห้องเรียน (ให้ผู้เรียนเดินรอบ ๆ ห้องเดิน พร้อมกับความเร็วในการเดินของตนเอง)
 - 2.2 เมื่อครูกล่าวว่า “หยุด” ให้นักเรียนทุกคนหยุดที่ที่ยืนอยู่ จากนั้นให้นักเรียนเดินกลับมายืนที่ตำแหน่งวงกลมในตอนเริ่ม (ตอนนี้ นักเรียนจะจดจำคำสั่งของผู้สอนได้ดังนี้คือ พร้อมเตรียมตัว เริ่ม และหยุด จะเริ่มเห็นความเร็วของจังหวะในการเดินของแต่ละคน โดยทั่วไปแล้วเด็กจะมีความเร็วในการเดินที่มากกว่าผู้ใหญ่)

- 2.3 เริ่มกิจกรรมซ้ำอีกครั้ง (ข้อ 2.1 – 2.2) ผู้สอนสังเกตการณ์ใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวของนักเรียน และสังเกตความเร็วเฉลี่ยของการเดินนักเรียนทั้งห้อง
- 2.4 เริ่มกิจกรรมซ้ำอีกครั้ง โดยในครั้งนี้นักเรียนจะใช้ การพูด การร้อง จังหวะกลอง หรือ เล่นเปียโนเพื่อให้ นักเรียนเดินตามและสัมผัสรู้สึกการเคลื่อนไหวตามจังหวะที่ผู้สอน ได้สร้างหรือกำหนดขึ้น โดยเดินหรือเคลื่อนไหวอย่างระมัดระวังให้สอดคล้องกับ จังหวะ ความตึงเบา และการใช้ร่างกายสื่อถึงจังหวะ นั้น ๆ
- 2.5 พยายามจบจังหวะด้วยการหยุดจังหวะด้วยตัวของนักเรียนเองโดยไม่ให้เกินจังหวะ หรือการเคลื่อนไหว
- 2.6 ให้ผู้เรียนกลับมาเป็นวงกลมดังในตอนแรก และเริ่มกิจกรรมอีกครั้ง

ขั้นสรุป

สรุปอภิปรายกิจกรรมและสาระดนตรีที่เรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. กลองหรือเปียโน

การวัดและประเมินผล

1. นักเรียนสามารถอธิบายเสียงหรือตำแหน่งเสียงที่ได้ยินได้
2. นักเรียนสามารถร่วมกิจกรรมฝึกการฟังได้อย่างมีสมาธิ
3. นักเรียนสามารถใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวได้ถูกต้อง
4. นักเรียนสามารถเริ่มและหยุดได้ตรงจังหวะ
5. นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

แผนการเรียนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี

สำหรับเด็กด้อยโอกาส

แผนการสอนเรื่อง กิจกรรมเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาพื้นฐานดนตรี

แผนการสอนที่ 3

1 คาบ / 30 นาที

วันที่

แนวคิด

การเคลื่อนไหวเป็นกิจกรรมหนึ่ง que พัฒนาให้ผู้เรียนสามารถใช้กล้ามเนื้อร่างกายพื้นฐานนำไปสู่ การเคลื่อนไหวในการเล่นเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องเกิดบุคลิกภาพที่เหมาะสมสอดคล้องกับการ ปฏิบัติ การเคลื่อนไหวยังสร้างและพัฒนากล้ามเนื้อของเด็กให้เกิดความแข็งแรงสอดคล้องตาม พัฒนาการการเรียนรู้และวัยของผู้เรียน ในการเคลื่อนไหวยังสอดคล้องกับองค์ประกอบของเรื่อง ระยะทาง เวลา ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้จังหวะได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์

1. นักเรียนเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามคำสั่งในกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง
2. นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนความเร็วในการเคลื่อนไหวตามเสียงกลองได้ถูกต้อง
3. นักเรียนสามารถอภิปรายสาระดนตรีที่เรียนได้

เนื้อหา

นักเรียนฟังคำสั่งจากผู้สอนและเคลื่อนไหวด้วยการเดินหรือวิ่งให้สอดคล้องกับจังหวะการพูด หรือจังหวะกลองที่ได้ยิน

นักเรียนเปลี่ยนความเร็วในการเคลื่อนไหวให้สอดคล้องกับจังหวะการพูดหรือจังหวะกลองที่ ได้ยิน

นักเรียนหยุดการเดินหรือวิ่งได้ตรงกับจังหวะที่ผู้สอนบอก ฝึกเลียนแบบท่าทางหรือการสร้าง จังหวะจากผู้สอนที่สาธิต

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. เตรียมความพร้อมกระตุ้นความสนใจเพื่อการเรียนรู้ (Choksy et al., 2001)
 - 1.1 ผู้สอนกล่าวว่า “กลองของฉันสามารถพูดได้ รู้หรือไม่? กลองกำลังพูดว่า เดิน เดิน หรือ วิ่ง วิ่ง วิ่ง วิ่ง หรือ ช้าลงหน่อย” ผู้สอนตีกลองเป็นจังหวะสอดคล้องกับคำพูด โดยคำนึงถึงความดังเบาของเสียงกลองด้วย
 - 1.2 ผู้เรียนกล่าวให้สอดคล้องกับจังหวะที่ผู้สอนตี เช่น เดิน เดิน เดิน เดิน ในจังหวะที่ช้า วิ่ง วิ่ง วิ่ง วิ่ง ในจังหวะที่เร็ว เป็นต้น แล้วหยุด
 - 1.3 ให้ผู้เรียนลุกขึ้นเดิน หรือ วิ่ง รอบ ๆ วงกลมตามความช้าเร็วของกลองที่ดี
 - 1.4 ให้ผู้เรียนเตรียมตัวหยุดโดยการพูดให้ตรงกับจังหวะ เช่น เตรียม-ตัว-ระ-วัง-หยุด และผู้สอนใช้การตีกลองในลักษณะที่ปิดหน้ากลองเพื่อเป็นสัญญาณให้หยุด
 - 1.5 ให้ผู้เรียนกลับมาเป็นวงกลมดังในตอนแรกและเริ่มกิจกรรมอีกครั้ง โดยในครั้งนี้จะใช้รูปแบบจังหวะที่เป็นตัวเข้บดหนึ่งชั้นเพื่อให้ผู้เรียนวิ่ง เริ่มใช้ความดังเบาหรือการเน้นเข้ามาให้ชัดเจนขึ้น และสลับความช้า – เร็ว
 - 1.6 จบกิจกรรมเป็นวงกลม

ขั้นสอน

2. จังหวะบนร่างกาย (Choksy et al., 2001)
 - 2.1 ในลำดับผู้สอนเป็นผู้นำในท่าทางโดยให้ผู้เรียนเลียนแบบตาม โดยการท่าทางต้องคำนึงถึงทิศทางของเส้นทางที่จะเดินไปและซึ่งอาจจะใช้เทปสีหรือเชือกเพื่อช่วยให้เห็นทิศทางที่ชัดเจนนอกจากนี้ควรเว้นระยะห่างให้พอดี
 - 2.2 ผู้สอนเลือกจังหวะความเร็วที่เหมาะสมในการเริ่มเดิน โดยใช้รูปแบบจังหวะสั้น ๆ วนซ้ำบนร่างกาย (Body Percussion) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและฝึกสังเกตการฟังจังหวะ เช่น
 - 2.3 ผู้สอนเริ่มเปลี่ยนความเร็วจังหวะให้เร็วขึ้นหรือช้าลงตามความเหมาะสม
 - 2.4 ผู้สอนเริ่มเปลี่ยนจังหวะบนร่างกายเป็นส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เมื่อผู้เรียนเข้าใจสามารถทำตามได้แล้ว จึงเริ่มเปลี่ยนรูปแบบจังหวะที่มีความซับซ้อนหรือมีความละเอียดมากขึ้นตามลำดับ
 - 2.5 ผู้สอนและนักเรียนทำกิจกรรมต่อไปเรื่อย ๆ จนเป็นวงกลมต่อกัน จากนั้นหยุดการเคลื่อนไหวทั้งหมด เพื่อจบกิจกรรม

ขั้นสรุป

สรุปอภิปรายกิจกรรมและสาระดนตรีที่เรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เครื่องกำกับจังหวัด เช่น กลองแถมบูริน

การวัดและการประเมินผล

1. สังเกตการณ์เคลื่อนไหวและการพูดของผู้เรียน
2. สังเกตการอภิปรายเรื่องจังหวัด
3. สังเกตความสนใจของผู้เรียนต่อกิจกรรม

แผนการเรียนรู้การจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี สำหรับเด็กด้อยโอกาส

แผนการสอนเรื่อง ร้องเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ และจังหวะตัวโน้ต ทา ทิ

แผนการสอนที่ 4

1 คาบ / 30 นาที

วันที่

แนวคิด

การร้องเพลงที่มีเนื้อร้องเป็นพัฒนาทักษะทางดนตรีให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อร้องเพลงตัวโน้ตได้ถูกต้อง และการอ่านจังหวะให้ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนดนตรี จังหวะพื้นฐานที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน คือ โน้ตตัวดำ และตัวเข้บัตชั้นเดียว ให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจจังหวะจากอ่านและเห็นความสอดคล้องระหว่างจังหวะ เนื้อร้อง ทำนองเพลง

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถจดจำและร้องเพลงสวัสดีเด็ก ๆ ได้
2. นักเรียนสามารถร้องเป็นจังหวะทุ ทา ทิ ได้ถูกต้อง
3. นักเรียนสามารถอธิบายสาระดนตรีจังหวะได้ถูกต้อง
4. ผู้เรียนมีเจตคติทางดนตรีที่ดี

กิจกรรม

ชั้นนำ

1. ผู้สอนกล่าวทักทายนักเรียนทุกคนถามผู้เรียนว่ารู้จักรถไฟไหม ? ให้ผู้เรียนอธิบายรูปร่างลักษณะเสียงของไฟ รวมทั้งแสดงท่าทาง
2. เมื่อกล่าวจนครบทุกคนเริ่มร้องเนื้อเพลงแต่ละท่อนและให้ผู้เรียนร้องตามจนครบเพลง
3. ทบทวนร้องเพลงซ้ำตั้งแต่ต้นจนจบเพลง
4. ให้ผู้เรียนคิดท่าทางประกอบเพลงให้สอดคล้องกับลักษณะของจังหวะในทำนองเพลง
5. ให้ผู้ร้องโน้ตโซล เฟส ในทำนองเพลงรถไฟไปเชียงใหม่
6. ทบทวนระหว่างการร้องเนื้อเพลงสลับกับการร้องโน้ตเพลง
7. นำท่าทางที่ได้คิดขึ้นมาประยุกต์บทเพลง

ขั้นสอน

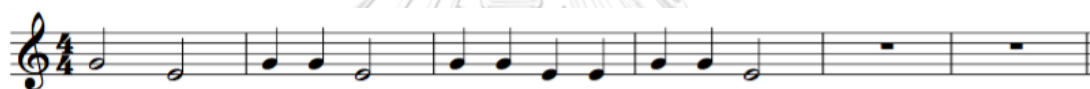
1. ใช้จังหวะจากกิจกรรมก่อนหน้านี้ เปลี่ยนจากเนื้อร้องเป็นการออกเสียง ทา ที ทิ ทา สลับกับเนื้อร้อง แสดงแผนภาพจังหวะให้นักเรียนได้ดูและฝึกอ่าน
2. เริ่มประโยคเพลง โดยในประโยคนี้อ่านออกเสียงเป็น ที ทา ทา ทู แสดงแผนภาพต่อ
3. ฝึกการร้องเพลงทั้งทำนอง เนื้อเพลง และการร้องจังหวะ สลับกันอย่างเป็นลำดับเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นชิน

ขั้นสรุป

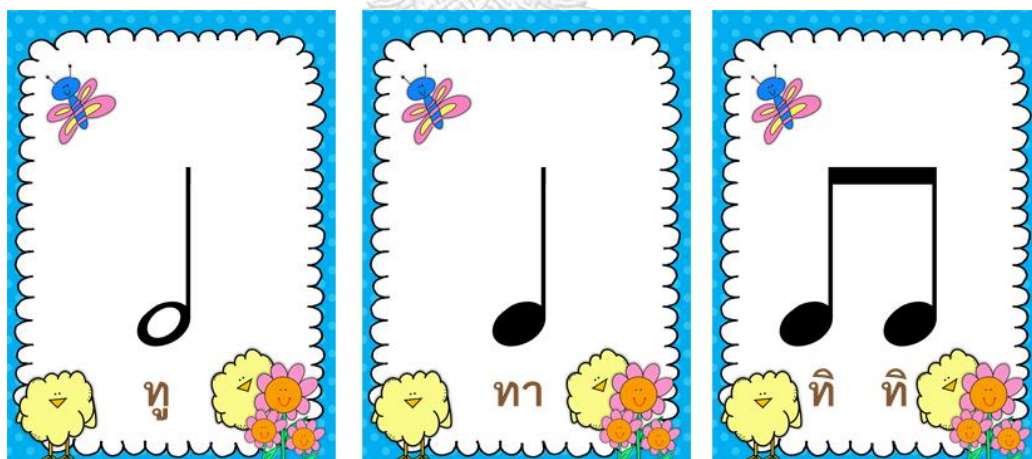
สรุปอภิปรายกิจกรรมและสาระดนตรีที่เรียน
นักเรียนร่วมกันร้องเพลงรถไฟไปเชียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนการสอน

1. แผ่นเสียงหรือเปียโน
2. โน้ตเพลงรถไฟไปเชียงใหม่ (วิชชัย นาควงษ์, 2545)

3. แผนภาพจังหวะ

การวัดและการประเมินผล

1. สังเกตการณ์เคลื่อนไหวและการพูดของผู้เรียน
2. สังเกตการร้องของผู้เรียน
3. สังเกตการอภิปราย
4. สังเกตความสนใจของผู้เรียนต่อกิจกรรม

แผนการเรียนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี

สำหรับเด็กด้อยโอกาส

แผนการสอนเรื่อง ร้องเพลงเจ้าแมวเหมียว

แผนการสอนที่ 5

1 คาบ / 30 นาที

วันที่

แนวคิด

การเตรียมตัวอบอุ่นร่างกายก่อนร้องเพลงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยร่างกายเกิดความพร้อมในการร้องเพลง การร้องเพลงที่มีเนื้อร้อง เป็นพัฒนาทักษะทางดนตรีให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อร้องเพลงตัวโน้ตได้ถูกต้อง และการตบมือหรือย่าเท้าในจังหวะตบเป็นฝึกให้ผู้เรียนมีสมาธิในการร้องและแยกแยะจังหวะตบได้

จุดประสงค์

1. นักเรียนสามารถเปลี่ยนตามระดับเสียงที่ผู้สอนบอกได้
2. นักเรียนสามารถจดจำและร้องเพลงเจ้าแมวเหมียวได้
3. นักเรียนสามารถย่าเท้าหรือตบมือในจังหวะตบได้
4. นักเรียนสามารถแสดงท่าทางประกอบโดยคิดขึ้นเองได้

กิจกรรม

ขั้นนำ

1. นักเรียนเตรียมตัวร้องเพลงโดยการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544)
 - 1.1 หมุนคอไปรอบ ๆ ทั้งทางด้านซ้ายและขวา
 - 1.2 ก้มตัวมาข้างหน้า และหงายตัวไปข้างหลัง
 - 1.3 หมุนไหล่ไปรอบ ๆ
 - 1.4 หายใจเข้าอย่างรวดเร็ว หายใจออกอย่างช้า ทำในลักษณะนี้ 3-4 ครั้ง

ขั้นสอน

2. นักเรียนเปล่งเสียงตามระดับเสียงที่ครูให้โดยออกเสียง ลา โดยครูให้ระดับเสียง โด, มี, ซอล สลับกันไปมา (อาจเพิ่มหรือลดโน้ตตามความสมควร) (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2544)

2.1 ครูร้องเพลง “เจ้าแมวเหมียว” ให้นักเรียนฟัง 2-3 เที่ยว และให้นักเรียนร้องตาม

เจ้าแมวเหมียว

ประพันธ์เนื้อร้อง โดย คณิต พรหมนิล

เจ้า แมว เหมียว เจ้า แมว เหมียว เจ้า แมว เหมียว ตัว เล็ก น่ารัก

5
เดิน ไป ซ้าย เดิน ไป ขวา เดิน ไป มา ทำ หน้า โย เย

2.2 นักเรียนร้องเพลงเจ้าแมวเหมียวและตบมือให้ตรงกับจังหวะที่ 1

2.3 ครูบอกเนื้อเพลง และให้นักเรียนพูดตามเพื่อความถูกต้อง 2-3 เที่ยว

2.4 นักเรียนร้องเพลงเจ้าแมวเหมียว 2-3 เที่ยว

2.5 นักเรียนย่อเท้าในจังหวะตบ และร้องเพลงเจ้าแมวเหมียวไปด้วย

2.6 ครูให้นักเรียนสังเกตจังหวะของทำนองบางตอนว่ามีจังหวะตบกี่ครั้ง

2.7 ครูและนักเรียนช่วยกันเขียนจังหวะของทำนองเพลง “เจ้าแมวเหมียว”

2.8 แบ่งกลุ่มนักเรียนให้ช่วยกันคิดทำทางประกอบเพลง “เจ้าแมวเหมียว” โดยให้ทำทางสื่อสารสอดคล้องกับเนื้อหาบทเพลงและจังหวะทำนอง

ขั้นสรุป

สรุปอภิปรายกิจกรรมและสาระดนตรีที่เรียน

นักเรียนร่วมกันร้องเพลง เจ้าแมวเหมียว อีกครั้งหนึ่ง

สื่อการเรียนการสอน

1. เนื้อร้อง เพลง เจ้าแมวเหมียว
2. เปียโน

การวัดและการประเมินผล

1. สังเกตการณ์เคลื่อนไหวและการร้องของผู้เรียน
2. สังเกตการอภิปรายเรื่องจังหวะตบ
3. สังเกตความสนใจของผู้เรียนต่อกิจกรรม

แผนการเรียนการจัดกิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติทางดนตรี

สำหรับเด็กด้อยโอกาส

แผนการสอนเรื่อง เรื่อง การเล่นดนตรีและการเคลื่อนไหว ด้วยบทเจ้าแมวเหมียว

แผนการสอนที่ 6

1 คาบ / 30 นาที

วันที่

แนวคิด

Ionian mode เป็นบันไดเสียงแบบหนึ่งที่นิยมใช้ในการประพันธ์เพลง การเรียนรู้เรื่องบันไดเสียง Ionian mode โดยผ่านกิจกรรมการเคลื่อนไหว การร้อง และการเล่นดนตรี จะทำให้เกิดความเข้าใจจากประสบการณ์ตรง มีความสนุกสนาน สามารถแสดงออกได้อย่างมีความหมาย และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทางดนตรีได้อย่างอิสระ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะและความหมายของดนตรี
2. นักเรียนสามารถใช้ร่างกายทำจังหวะประกอบบทร้อง
3. นักเรียนสามารถร้องเพลงและเล่นดนตรี ใน Ionian Scale
4. นักเรียนสามารถเล่นดนตรีแบบบรวมวง

เนื้อหา

การเคลื่อนไหวร่างกาย ตามจังหวะและความหมายของบทร้องเล่น “เจ้าแมวเหมียว” โดยใช้ร่างกายทำจังหวะและใช้ลีลาการเคลื่อนไหวตามจินตนาการ

การร้องเพลง “เจ้าแมวเหมียว” ซึ่งประพันธ์ทำนองโดยใช้ Ionian Scale และการเล่นดนตรีประกอบใช้ระนาดจ๊างและเครื่องประกอบจังหวะแบบไม่มีระดับเสียง เรียบเรียงดนตรีโดยใช้ Ostinato และ Drone

Ionian Scale คือบันไดเสียงที่มี 7 เสียง ได้แก่ C D E F G A B โดรน (Drone) ของ Ionian Scale คือ C และ G

เจ้าแมวมะเมียว

ประพันธ์เนื้อร้อง โดย คณิต พรหมนิล

Score for the song "เจ้าแมวมะเมียว" (The Witch Mother).

System 1:

- Voice:** เจ้า แมว มะเมียว เจ้า แมว มะเมียว เจ้า แมว มะเมียว ตัว เล็ก น้า ดู
- Soprano Glockenspiel:** (Silent)
- Alto Xylophone:** (Silent)
- Tambourine:** (Silent)
- Timpani:** (Silent)

System 2 (Starting at measure 5):

- Voice:** เดิน ไป ซ้าย เดิน ไป ขวา เดิน ไป มา ทำ หน้า โย เย
- Sop. Glock.:** (Silent)
- Alto Xyl.:** (Silent)
- Tamb.:** (Silent, then rhythmic pattern in measure 5)
- Timp.:** (Silent, then rhythmic pattern in measure 5)

10

Voice

Sop. Glock.

Alto Xyl.

Tamb.

Timp.

เจ้า แมว เหมียว

14

Voice

Sop. Glock.

Alto Xyl.

Tamb.

Timp.

เจ้า แมว เหมียว เจ้า แมว เหมียว ตัว เล็ก น่ารัก เดิน ไป ซ้าย

18

Voice

เดิน ไป ขวา เดิน ไป มา ทำ หน้า โย เย

Sop. Glock.

Alto Xyl.

Tamb.

Timp.

คำถามในการสัมภาษณ์ (ผู้เรียน)

ชื่อ ชั้นเรียน อายุ

คำถามในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี 3) กิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ลำดับ	ข้อความถาม	
1.	แนะนำตนเอง ชื่อ อายุ ห้องเรียนของครู อยู่ที่อนุบาลหมู่บ้านเด็กสวนรัก มุลินธิเด็ก มาเป็นระยะเวลาเท่าไร	

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี

ลำดับ	ข้อความถาม	
1.	มีการเรียนการสอนดนตรี หรือได้รับการฝึกฝนมาก่อนหน้าการจัดกิจกรรมดนตรี ฯ หรือไม่ อย่างไร	
2.	ก่อนได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมดนตรี ฯ มีทัศนคติ เจตคติ อารมณ์ ความสนใจ และความรู้สึก (ความชื่นชอบ ไม่สนใจ ไม่ชอบ น่าเบื่อ) ต่อดนตรีอย่างไร	
3.	ครอบครัวมีพื้นฐานหรือประสบการณ์เกี่ยวกับดนตรีหรือไม่ อย่างไร (เช่น ผู้ปกครองเป็นนักดนตรี ผู้ปกครองชอบฟังดนตรี เป็นต้น)	
4.	เคยได้รับการอบรมเพิ่มเติมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีหรือไม่ อย่างไร เช่น การอบรมการสอนดนตรี การชมคอนเสิร์ต กิจกรรมสหนาการ กิจกรรมการเคลื่อนไหว เป็นต้น	

ส่วนที่ 3 กิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ลำดับ	ข้อความ	
1.	ได้ร่วมกิจกรรมดนตรีหรือได้เล่นเครื่องดนตรีอะไรบ้าง มีความรู้สึกอย่างไร (ชอบ-ไม่ชอบ สนุกสนาน-ไม่สนุกสนาน) อธิบายขั้นตอนกิจกรรมดนตรีหรือการเล่นดนตรีพอเป็นสังเขปตามความเข้าใจ	
2.	ได้ความรู้และประสบการณ์อะไรบ้างจากการเรียนการสอนดนตรี ให้อธิบายพอเป็นสังเขป	
3.	การเรียนการสอนดนตรี หรือการเล่นดนตรีในลักษณะเดี่ยว เล่นเป็นวงหลายคน มีความชอบหรือไม่ชอบแบบใด เพราะเหตุใด	
4.	นอกจากสาระดนตรีที่ได้เรียนรู้ภายในห้องเรียนแล้ว อยากเรียนสาระดนตรี กิจกรรมดนตรีหรือเครื่องดนตรีใด นอกเหนือจากกิจกรรมที่ได้เรียนหรือไม่ อย่างไร	
5.	มีการนำดนตรีประยุกต์กับการเรียนในวิชาอื่นหรือไม่ อย่างไร (เช่น แต่งเพลงวิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น)	
6.	อนาคตอยากเป็นนักดนตรี ครูดนตรี หรือเล่นดนตรีอยู่หรือไม่ อย่างไร	
7.	การจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้มีความคิดเห็นอย่างไร อยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับใด (ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ ไม่ดี) และขอเสนอแนะ	

คำถามในการสัมภาษณ์ (ผู้สอนประจำชั้นเรียน)

ชื่อ ชั้นเรียน อายุ

คำถามในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี 3) กิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ลำดับ	ข้อความ	
1.	แนะนำตนเอง ชื่อ อายุ ประจำชั้นเรียน ทำงานที่อนุบาล หมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก มานานเท่าไร	

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี

ลำดับ	ข้อความ	
1.	มีการเรียนการสอนดนตรี หรือได้รับการฝึกฝนมาก่อนหน้าการจัดกิจกรรมดนตรี ฯ หรือไม่ อย่างไร	
2.	ก่อนได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมดนตรี ฯ มีทัศนคติ เจตคติ อารมณ์ ความสนใจ และความรู้สึก (ความชื่นชอบ ไม่สนใจ ไม่ชอบ น่าเบื่อ) ต่อดนตรีอย่างไร	
3.	ครอบครัวมีพื้นฐานหรือประสบการณ์เกี่ยวกับดนตรีหรือไม่ อย่างไร (เช่น ผู้ปกครองเป็นนักดนตรี ผู้ปกครองชอบฟังดนตรี เป็นต้น)	
4.	ผู้สอนประจำมูลนิธิเคยได้รับการอบรมเพิ่มเติมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีหรือไม่ อย่างไร เช่น การอบรมการสอนดนตรี การชมคอนเสิร์ต กิจกรรมสันตนาการ กิจกรรมการเคลื่อนไหว เป็นต้น	กิจกรรมบางอย่าง เช่น การชมคอนเสิร์ตสามารถบอกเป็นความถี่ได้

ส่วนที่ 3 กิจกรรมดนตรีเพื่อส่งเสริมเจตคติสำหรับเด็กด้อยโอกาส

ลำดับ	ข้อความ	
1.	ผู้สอนประจำชั้นได้ความรู้และประสบการณ์อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี ให้อธิบายพอเป็นสังเขป	

ลำดับ	ข้อความ	
2.	ผู้สอนประจำชั้นมีความคิดเห็นอย่างไรกับการเรียนการสอนดนตรีหรือการเล่นดนตรีในลักษณะเดี่ยว และวงหลายคน	
3.	นอกจากสาระดนตรีที่ได้เรียนรู้ภายในห้องเรียนแล้ว ผู้สอนอยากให้เพิ่มหรือลดสาระดนตรี กิจกรรมดนตรีหรือเครื่องดนตรีใด นอกเหนือจากนี้หรือไม่ อย่างไร	
4.	มีการนำดนตรีประยุกต์กับการเรียนในวิชาอื่นหรือไม่ อย่างไร (เช่น แต่งเพลงวิชาคณิตศาสตร์ เป็นต้น)	
5.	ผู้สอนประจำชั้นมีความต้องการหรือมีความสนใจศึกษาดนตรีเพื่อนำมาสอนเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร	
6.	จากการจัดกิจกรรมดนตรีครั้งนี้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านดนตรีและนอกจากนี้หรือไม่ มีความคิดเห็นต่อการจัดครั้งนี้ อย่างไร อยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับใด และขอเสนอแนะเพิ่มเติม	

สามารถรับชมวีดิทัศน์เชิงสาระคดีได้ตามที่อยู่นี้

<https://youtu.be/93qUnMxWyOY>

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALON UNIVERSITY

ผ่านทาง QR-code

ภาคผนวก จ
ภาพการจัดกิจกรรมดนตรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายคณิต พรหมนิล เกิดเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในคณะดุริยางคศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีเชิงพาณิชย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2557 และเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

